

TISK IN EVROPA
DEŽEL

Vprašanje javnih občil je vedno živo in aktualno. Dandanes je tisk pomembno sredstvo javnega obveščanja, saj kljub modernim tehnologijam, kot so faks, e-mail itd. ohranja, svojo prvenstveno vlogo. Tako ima danes časopis še vedno svoje tradicionalno poslanstvo. In to ima kot vsi drugi mediji tudi naš slovenski tisk od Vodnikovih *Lublanskih Novic* ob koncu 18. stoletja pa mimo Bleiweisovih *Novic* in Slomškovih *Drobtinic* vse do naših dni. To poslanstvo s svojimi močmi nadaljuje tudi naš list. Prav zato tiskana javna občila (dnevnik, tednik, mesečnik itd.) odigravajo v sodobni družbi nenadomestljivo vlogo. Še zlasti v tej novi Evropi (naš Kosovel lepo poje o problemu *Nove Evrope, Nove Evrope z Novim človekom*), ko postajajo meje vse šibkeje in - za nas še posebno - ko se tudi Slovenija pripravlja za vstop v Evropsko unijo.

Prejšnje dni je bil v Monzi v veličastni Villa Reale vsedržavni posvet *Zveze italijanskih katoliških tednikov* (FISC) o temi *Krajevni časopisi v Evropi dežel*. Gotovo je ta tema lahko povod v različne poglede in komentarje, predvsem pa za mesto lokalnega tiska in časopisja nasploh.

Skupno z zvezo FISC je to zborovanje priredil katoliški tednik *Il Cittadino* iz Monze. Na zborovanju so sodelovali uredniki katoliških tednikov iz vse države. Veliko je bilo predavateljev, med njimi znani časnikarji, cerkveni predstavniki itd. Med njimi sta govorila generalni vikar milanske nadškofije msgr. Giudici in znani kardinal Ersilio Tonini iz Ravenne, ki je tudi vodil zaključno somaševanje v stolnici v Monzi. Kardinal Ersilio Tonini in znani časnikar Enzo Biagi pa sta imela zvečer okroglo mizo o tej tematiki. Zanimiv pa je bil tudi pregled stanja deželnih časopisov v državah Evropske unije, ki ga je podal eden od predavateljev. Šlo je predvsem za Belgijo, Nizozemsko, Veliko Britanijo, Nemčijo in Španijo.

Evropa dežel in narodov je pojem, ki je tudi nam Slovencem v Italiji že od vedno zelo blizu. V procesu evropske izgradnje smo prav mi vedno poudarjali to dimenzijo Evrope nasproti Evropi držav oz. vlad. Zato menimo, da je prav v tem okviru možno naše sodelovanje v perspektivi združene Evrope. Z vsemi možnimi sredstvi si moramo namreč prizadevati, da smo v tem procesu evropske integracije prisotni in aktivni. To velja še posebej za naša javna občila, tako časopise in revije, kot tudi za radio in televizijo.

Misli ob tem simpoziju so lahko raznolike, a vsekakor pozitivne. Urednik časopisa *L'Eco di Bergamo* je v zvezi z vlogo krajevne tiska zgovorno pripomnil, da ta ne bo ponavljal shem velikega dnevnika, kot je *Corriere della sera*. To vsekakor drži. Vloga krajevnega časopisa je tako v domačem kot v evropskem merilu vsekakor bistveno drugačna od velikih medijev (*Le Monde, Times* itd.). Vedno pa bo krajevni tisk - tudi naš - pristno zrcalo dogajanja in življenja, področja ter ljudi, s katerimi živi.

ANDREJ BRATUŽ

02 POSKUSNA DOBA ZA ČEZMEJNO TV

V Ljubljani so počastili spomin na dr. Lava Čermelja, znanstvenika, primorskega rodoljuba in glasnika tragične usode Primorske pod fašizmom.

03 Jurij Paljk / intervju
ROBERT FAGANEL04 Danijel Devetak
KAM PLOVE CERKEV?06 Iva Koršič
OPERETA HMELJSKA PRINCESA07 Boris Pahor
OB SPOMENIKU DR. LAVU ČERMELJU08 Ivan Žerjal
V DSI VEČER O NAŠEM ŠPORTU11 Harjet Dornik
VIŠJE ŠOLE PRED NOVIM IZZIVOM12 Jurij Paljk
O KMETIH13 Marjan Drobež
POLITIČNO RAZGIBANA JESEN

14 KRMINSKI POSVET O AGENDI 2000

16 Vida Valenčič
PREIZKUŠNJA ZA MEDNARODNE SILE

V PARLAMENTU ODLOŽENA RAZPRAVA O ZAŠČITI

NI POSLUHA ZA MANJŠINE

DRAGO LEGIŠA

Žal se je spet izkazalo, da uradna Italija nima razumevanja za problematiko jezikovnih in narodnih manjšin. Ko je že vse kazalo, da bo senat na začetku prejšnjega tedna dokončno izglasoval zaščitni zakon za manjšinske skupnosti v državi (skupno jih je 12), se je seja morala končati zaradi nesklepčnosti. Ta za-

kon je že bila odobrila poslanska zbornica, zato ni skoraj nihče dvomil, da ga ne bo izglasoval tudi senat. Ni treba posebej poudarjati, s kakšnim veseljem so ga pričakovali zlasti naši sosedje Furlani (tisti zavedni, seveda). Ker se je medtem začela tako imenovana proračunska sezona in imajo denarne zadeve prednost tudi v parlamentu, je bila razprava o vseh

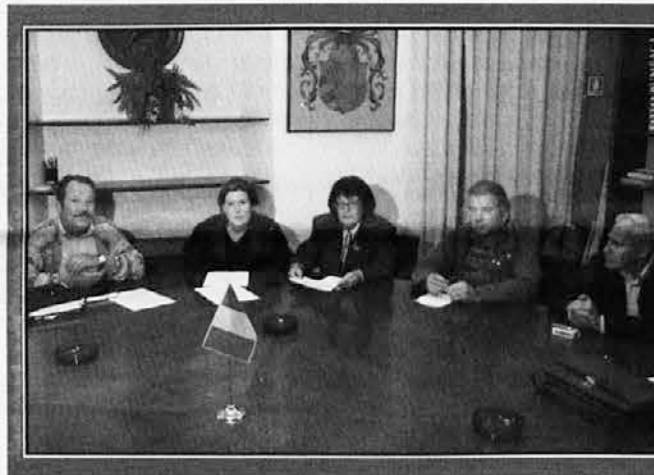
drugih problemih odložena. To pomeni, da je bila razprava o zaščitnem zakonu, ki ga tako težko pričakujejo zavedni Furlani, odložena najmanj do konca prihodnjega meseca. Da ne bo nesporazumov, pojasnjujemo, da ta zakon neposredno ne zadeva naše slovenske manjšine, vendar je bila tudi razprava o tako imenovanem Masellijevem zakonskem predlogu, ki se

nas neposredno tiče, iz istih razlogov odložena in se bo, če ne bodo nastale nove ovire, nadaljevala prav tako konec novembra (seveda v poslanski zbornici).

Kar se je zgodilo prejšnji teden v rimskem senatu, je znani in ugledni furlanski časnikar msgr. Duilio Corgnani v videmskem katoliškem tedniku *La vita cattolica* označil za "formalno in ustavno sramoto". "Že 50 let čakamo - je napisal - na izvedbo ustavnih določil; 15 let je že petklo, odkar zakonski predlog, ki naj bi omogočil izvedbo 6. člena republiške ustave, kroži po rimskih parlamentarnih dvoranah, a se še ni našla pot, ki bi pripeljala do njegove dokončne odobritve. Temu so vzrok ali obstrukcija ali malomarnost ali predčasni konec legislature. Hkrati pa so jih polna usta multikulturalnosti, družbene strpnosti, pravice, da si lahko drugačen, spoštovanja posameznih identitet in podobno. V resnici pa to državo - je zaključil - še vedno označujejo nekultura, nestrpnost in neizvajanje zakonov."

Pravkar napisane ostre besede so posledica hudega razočaranja, ki so ga spet doživeli zavedni Furlani, tokrat tudi proti vsakemu pričakovanju. Omenjeni katoliški tednik je namreč samo en teden prej zelo laskavo pisal o poteku obiska predsednika evropske komisije Romana Prodija v Vidmu in Passarianu, torej v samem srcu Furlanije. Šlo je med drugim za prvi Prodijev obisk v Italiji, odkar je postal "evropski prvi mož", kot ga je bil označil tednik *La vita cattolica*. "Evropa pomeni izziv!" je dejal Prodi in nadaljeval: "Doseči moramo cilje, ki nam jih je zaupala zgodovina. Nobene zgodovinske spremembe pa ne moremo narediti, če zatiramo deželne ali narodne korenine."

NOVI URBANISTIČNI NAČRT GORIŠKE OBČINE GROZI Z RAZLASTITVIJO SLOVENSKE ZEMLJE V ŠTANDREŽU V PRID INDUSTRIJSKE CONE. PROTI KRIVIČNIM UKREPOM SO SE MOBILIZIRALE SLOVENSKE POLITIČNE IN CIVILNE ORGANIZACIJE. PODROBNEJE O TEM NA 10. STRANI.

OB RAZPRAVI V PARLAMENTU

ODNOS ITALIJE DO MANJŠIN

ALOJZ TUL

Sedanji trenutek je ravno pravi za analizo odnosov italijanske države do drugačnih narodnih in jezikovnih skupnosti, ki v njej živijo. Po doseženem zedinjenju sredi prejšnjega stoletja je Albertinski statut (danes bi rekli kraljeva ustava) dopuščal v Piemontskem parlamentu rabo francoskega jezika, ki je bil zgodovinsko materni jezik Savojevcev. To določilo je bilo postopno dejansko odpravljeno v nekaj desetletjih. Enako se je zgodilo s francoskim jezikom v dolini Aosta. Nobene zaščite ni bilo za beneške Slovence, ki so prišli pod Italijo leta 1866.

Po prvi svetovni vojni so se v mejah povečanega ozemlja Italije znašle tri dokaj obstojne manjšinske skupnosti, in sicer južnotiroolski Nemci in primorski Slovenci ter istrski Hrvati. Kot formalno zmagovita država Italija ni sprejela nobenih obveznosti do omenjenih narodnih manjšin. Nasprotno, od vsega začetka zasedbe pridobljenih ozemelj, se je otepala spoštovanja pravic teh manjšin, ki so jih uživale pod Avstrijo. Z nastopom fašizma pa je začela sistematično zatiranje teh manjšin, ki je zajelo vse aspekte njihovega življenja, od rabe jezika do šol in gospodarskih ustanov ter kulturnih društev. Posledice tega zatiranja in pre-

ganjanja se še danes občutijo. Po drugi strani bi pričakovali, da se bo odnos demokratične italijanske države do narodnih manjšin temeljito spremenil v pozitivni smeri. Dva namestniška odloka v korist južnih Tirolcev sta bila sprejeta jeseni 1945. Ustavodajna skupščina je res vnesla v novo ustavo 6. člen, ki izrecno govori o zaščiti jezikovnih manjšin. Ustava je, kot znano, začela veljati 1. januarja 1948. Še prej, leta 1946, je pred sprejetjem ustave povojna Avstrija dosegla določeno zaščito za nemško manjšino v Južnem Tirolu v okviru znanega sporazuma De Gasperi-Gruber.

STRAN 2

STRAN 2

S 1. STRANI

NI POSLUHA ZA...

Spoštovanje deželnega jezika omogoča delo na vseh deželnih območjih, ker se pri tem uporabljajo njihovi jeziki. Evropa je sposobna poskrbeti za skupno bivanje različnih držav in različnih narodov, četudi so drug od drugega še tako daleč, vendar pod pogojem, da vsakdo ohrani svoje korenine. To je prvi pogoj za uspeh. Lahko kljub temu ostane v sklopu ene same organizacije, sposobne za sprejemanje velikih odlo-

čitev. Evropa ni zatrla nobenega naroda, nasprotno, poskrbela je, da so spet oživele deželni jeziki in da so spet oživele avtonomije.

Minilo pa je le pičlih nekaj dni, pa so zavedni Furlani in pripadniki ostalih manjšinskih skupnosti v državi doživeli mrzlo prho! Kaj pa naj porečemo Slovenci v Italiji, ki že desetletja in desetletja čakamo na zaščito svojih osnovnih narodnih pravic, to je na odobritev ustreznega zakona. Naša pričakovanja ne temeljijo le na 6. ustavnem členu ("republika varuje jezikovne manjšine s posebnimi normami"), ampak tudi na obve-

zah, ki jih je Italija sprejela s podpisom mednarodnih pogojev in sporazumov, da neizvajanja norm in predpisov v našo korist niti ne omenjamo, čeprav so te norme in ti predpisi sestavni del italijanskega pravnega reda. Dozdaj je bilo spoštovanje takih norm in predpisov zagotovljeno le s posegom sodne oblasti, na katere so se s pomočjo odvetnika obrnili nekateri (žal redki) pogumni posamezniki. So to tisti pozitivni premiki, o katerih je pred dnevi po osrednji slovenski televiziji govoril šef slovenske diplomacije?

Z NOVIM LETOM PREDVIDOMA REDNO ODDAJANJE
POSKUSNA DOBA ZA ČEZMEJNO TELEVIZIJO

Še pred kakim tednom je kazalo, da bo Čezmejna televizija lahko stekla po novem letu, zdaj pa lahko zapišemo, da je od ponedeljka, 11. t.m., sicer v poskusni obliki, že postala stvarnost. Do zastojev in ovir je prišlo zaradi pomislekov in zadržkov, ki jih je bila izrazila italijanska manjšina v Sloveniji, ker je želela zagotoviti, da ne bodo okrnjeni italijanski sporedi po TV Koper - Capodistria. Kaže, da so se ta vprašanja rešila in zadržki so padli.

Pravo razsežnost tega povezovalnega medijskega načrta, ki bo v poskusni dobi trajal do konca leta, je zasluhtiti v besedah koordinatorske čezmejne televizije Filiberta Benedetiča, ki je v izjavi za tisk poudaril, da je "pomen tega projekta ne samo v sodelovanju med sosednjima državama in RTV hišama teh držav, ampak tudi v bogatitvi programov za manjšine, bistvenih za obmejno sodelovanje in spoznavanje ter utrjevanje medsebojnih odnosov v prostoru, ki je bil tako rekoč do danes žrtev komunikacijskih blokad".

Od ponedeljka torej lahko po tretji deželni televizijski mreži "RAI 3 - bis", po kateri lahko spremljajo večerne programe v slovenščini, od 18.45 do 19. ure gledamo sloven-

sko informativno oddajo TV Koper, se pravi Primorsko kroniko, od 19. do 19.30 pa italijanski dnevnik. Po koprski televiziji v neposrednem prenosu pa od 14. do 14.20 italijanski dnevnik deželnega sedeža RAI, ob koncu italijanskih sporedov po Kopru, predvidoma od 23.30 do 23.50 pa ponovitev slovenskega dnevnika, ki ga pripravljajo kolegi slovenskih radijskih in televizijskih poročil RAI in jih prvič po tretji mreži bis oddajajo ob 20.30. Pri tem je treba poudariti prav odgovorno zadržanje slovenskega uredništva televizijskih poročil v Trstu, ki je pristalo na to začasno zakasnitev predvajanja televizijskega dnevnika. Prvo poskusno oddajanje je bilo uspešno, le obžalujemo, da so zaradi prej načrtovanega sporeda TV Koper - Capodistria slovenski tržaški televizijski dnevnik oddajali veliko kasneje, tudi po koncu svojih ponovitev. Kljub vsej dobri volji, ki so jo pokazali časnikarji pri slovenskih poročilih RAIa in ostali ljudje, ki sodelujejo pri tej novi pobudi, ugotavljamo, da stvari še zdaleč niso jasne, kakor tudi ni jasnosti glede finančnega krija stroškov za nove obveznosti oz. glede reševanja dejanskih potreb, ki jih bodo imeli za izdelavo teh spore-

dov, saj se že za redno delo soočajo z velikimi težavami zaradi pomanjkanja osebja in primerne tehnologije.

Z novim letom se bo predvidoma začelo redno delovanje čezmejne televizije oz. t.i. medijskega načrta "LYNX" NT 2000, ki naj bi še bolj razčlenjeno in usklajeno skrbel za televizijske izmenjave in skupno oblikovanje programov z namenom, da bi slovensko-italijanska naveza postopno presešla ta obseg in se razširila še na avstrijsko Koroško in zaobjela verjetno tudi hrvaški del Istre. Finančno gledano, bosta čezmejno televizijo podprli obe državi, se pravi Slovenija in Italija, pričakujejo pa, da bo vsaj delno to novo televizijsko ponudbo financirala sama Evropska zveza.

Kot smo napisali, je slovenski dnevnik, ki ga pripravljajo naši kolegi v Trstu, na sporedu po koprski televiziji šele ob 23.30. Ta ura gotovo ni primerna, saj je takrat "delovno ljudstvo" že v postelji, "ponočnjaki" pa že tako ne gledajo televizijskih dnevnikov, ker se zabavajo po raznih javnih lokalih in "diskotekah". Ali res ni bilo mogoče zbrati primernejše ure za slovenski TV dnevnik s tržaškega sedeža RAI?

S 1. STRANI

ODNOS ITALIJE...

Nekatere obveznosti tudi na področju manjšin so bile vnesene v besedilo mirovne pogodbe z Italijo leta 1947. Zaradi prisotnosti Slovencev je bila leta 1963 deželi Furlaniji-Juljski krajini priznana avtonomija s posebnim statutom. Leta 1954 je Italija podpisala Londonski memorandum s priloženim Posebnim statutom za manjšine, leta 1975 pa je bila podpisana Osimska pogodba. Vseh pravkar omenjenih obveznosti do slovenske narodne manjšine italijanska država skoraj v celoti ni upoštevala, tako da še danes čakamo na pravični zaščitni zakon.

Predlog takšnega zakona je trenutno v plenarni razpravi v poslanski veji italijanskega parlamenta, čeravno so bili prvi zakonski predlogi vloženi že okrog leta 1970. Ne bomo tu navajali vseh razlogov, s katerimi italijanska stran opravičuje večdesetletno zamudo glede zaščite Slovencev. Omenili bi le izgovarjanje, češ da večina italijanske javnosti in strank temu nasprotuje. Upali smo, da bo vlada Oljke pogumno presekala ta gordijski voz. Namesto tega je začela taktizirati z nacionalistično desnico s klestenjem zakonskega predloga, ki so ga izdelale glavne manjšinske komponente, tako da smo danes na točki, ko se moramo odgovorno vpra-

šati, ali je Masellijev zakonski predlog za manjšino sploh še sprejemljiv.

Kljub popuščanju desničarskim nacionalističnim silam se slednje niso odpovedale obstrukciji v parlamentu in napovedujejo odločno glasovanje proti zakonskemu predlogu. To je potrdil sam glavni tajnik Nacionalnega zavezništva Fini na zborovanju, ki je bilo 8. oktobra v Trstu. Kot neučinkovito se je izkazalo lansko srečanje Fini-Violante v Trstu, prav tako razna povabila "na novo" in "slučajna" srečanja v Rimu med tržaškim tajnikom Levih demokratov in poslancema Menio in Finijem.

Če je klestenje zakonskega predloga imelo namen, da bi pomirilo nacionalistično desnico, bi morale levosredinske politične sile zdaj nemudoma odobriti zaščitni zakon, in sicer takšnega, kot si ga želi prizadeta manjšina in kot bi zahtevala pravičnost; če tega ne bodo naredile, pomeni, da lahko upravičeno trdimo, da so "klestenje" zakonskega predloga opravile zaradi sebe in ne zaradi desnice.

Kako brezbrizen in omalovažujoč odnos imajo najvišji izvoljeni italijanski predstavniki do problematike manjšin, dokazuje sveže dejstvo, da so morali v senatu že dvakrat v petnajstih dneh odložiti glasovanje o zakonski zaščiti manjšin jezikovnih skupnosti v Italiji. Senator Cicero bi v starem Rimu dejal: "Quousque tandem..." (do kdaj vendar).

KRATKE

KANCLERJEVA STRANKA PRESTALA PREIZKUŠNJO

V nedeljo, 10. t.m., so bile v Berlinu občinske volitve, ki so predstavljale veliko preizkušnjo predvsem za socialdemokratsko stranko. Njihov izid bi pokazal, če se nadaljuje občutno nazadovanje te stranke, ki je zdaj na vladi na zvezni ravni. Izidi volitev pa so v nedeljo pokazali, da je stranka kanclerja Schröderja sicer nazadovala, a da ni doživela usodnega poraza. Zbrala je 22,5% glasov, torej le 0,9% manj kot pred petimi leti. Prodorno je tudi tokrat zmagala krščansko-demokratska stranka, ki je prejela nad 40% glasov in potrdila svojega dosedanjega župana Diepgena. Zanimivo je, da so na območju nekdanjega vzhodnega Berlina neokomunisti zbrali 17,6% glasov, in sicer kar 3% več kot na prejšnjih volitvah. Za 3% pa so nazadovali Zeleni, ki so zbrali kakih 10% glasov. V Berlinu se bo obnovila t.i. velika koalicija, torej zavezništvo med krščanskimi demokrati in socialisti.

PORTUGALSKI SOCIALISTI NAPREDOVALI

Na državnozbornih volitvah na Portugalskem je socialistična stranka dobila absolutno večino v parlamentu. Gre za veliko zmago dosedanjega predsednika vlade Antonia Guterresa. Ta je do zdaj vladal s podporo komunistov, ker je njegova socialistična stranka imela v parlamentu 112 poslancev od skupnih 230.

POVEJMO NAGLAS

JANEZ POVŠE

NESPODBUDNA DELITEV MANJŠINE OB ZAŠČITNEM ZAKONU

Kaže, da so med nami karte za raven zaščitnega zakona položene in to na način, ki nas ne more navdajati z zadovoljstvom. Brez podrobnejših napovedi so se predstavniki dela manjšine zatekli po podporo k somišljenikom znotraj večinskega naroda, nekaj kasneje so se predstavniki drugega dela manjšine odpravili k sorodno mislečim v Ljubljano. Vse to bi bilo lahko tudi koristno, ko se ne bi že nahajali v odločilni fazi sprejemanja zaščitnega zakona. Tako pa je v tem pomembnem trenutku za manjšino v celoti skupno manjšinsko omizje pravzaprav razpadlo. In prav odmik od skupnega manjšinskega omizja, vsaj takšnega, kot ga zaenkrat premoremo, je poleg ravni zaščitnega zakona v sprejemanju razlog, da smo se znašli sredi neprijetnega vzdušja. Ponovno se je namreč pokazalo, kako smo v odnosu do bistvenih vprašanj - in obstoječa raven zaščitnega zakona je gotovo bistveno vprašanje - zares vsaksebi. V kolikor potem še pride do dobesedne delitve narodnostne skupnosti, je potem to gotovo nespodbudno za celotno narodnostno skupnost.

In vendar je bilo v zadnjem času na ravni civilne družbe vloženo toliko naporov, da bi vendar organizirali manjšinsko življenje kot prijetno in plodno celoto. Tovrstno prizadevanje naj bi prispevalo predvsem k zmanjšanju naših prevelikih notranjih razdalj. V vsakem primeru so bili ti naporu plodni, obrodili so celo vrsto sadov, za sedaj pa naših notranjih delitev niso mogli preseči. Kljub temu velja za njimi vztrajati tudi v bodoče, sicer bomo ostali kot narodnostna skupnost kar naprej dvotir-

no umeščeni, s čimer bo vsaka od obeh polovic šibkejša točno za polovico. Odveč je pripominjati, da je dvotirna narodnostna skupnost izven logike novega časa.

Na tem mestu smo kar nekajkrat opozarjali, da se moramo kljub uspehom na področju organiziranja vsakodnevnega manjšinskega življenja zavedati, da so naše notranje delitve še vedno močne in da lahko ob odločilnem trenutku izbruhnejo na dan in pričnejo rušiti, kar je bilo zgrajeno. Poenostavljeno rečeno, obstajata med nami dva bistveno različna pogleda na nas same oziroma manjšino kot takšno. Prvi pogled vidi manjšino kot posebni podaljšek ustroja večinskega naroda, drugi del pa kot del izvornega narodnostnega telesa, ki živi med tukajšnjim večinskim narodom. Temu primerno v odločilnih trenutkih namesto drug pri drugem iščemo svoje temeljne somišljenike drugje. Tudi če pustimo ob strani ugotovitev, da je manjšina po splošnih načelih privenstveno kategorija izvornega naroda, ne moremo mimo prepričanja, da je v odnosu na celotno manjšino neodgovorno, da smo sposobni zapustiti že tako skromno skupno manjšinsko omizje, predvsem pa da so nekateri vsa ta leta dosledno nasprotovali njegovi polni uveljavitvi. Prav v takšnem stališču dela manjšine gre iskati razloge za sedanje nespodbudno stanje. Brez skupnega manjšinskega omizja, ki je edina pot do boljšega zaščitnega zakona in vseh naših drugih pridobitev, namreč trpi in bo trpela škoda naša celotna manjšina, z drugimi besedami mi vsi.

NOVI GLAS

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ

ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA

IZDAJATEL: ZADRUGA GORIŠKA MOHORIEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN

REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5

TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA

NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI

IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC

LETNA NAROČNINA: ITALIJA in SLOVENIJA 70.000,

INOZEMSTVO 110.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 140.000 LIR

POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493

CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

TEL 0481 533177

FAX 0481 536978

E-MAIL noviglas@tmedia.it

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3

TEL 040 365473

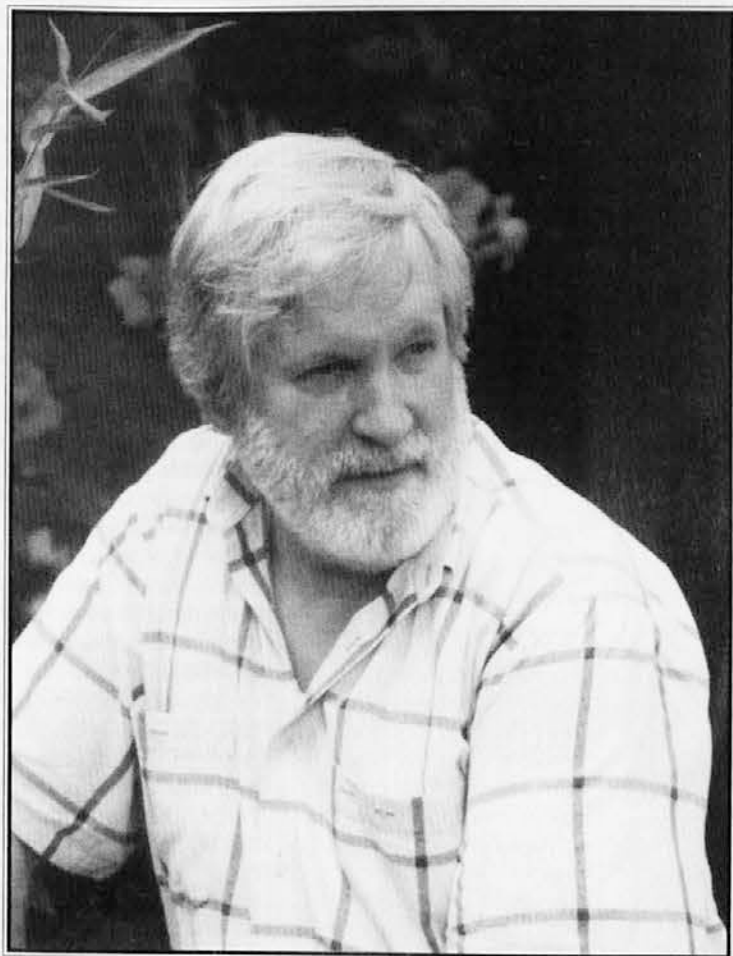
FAX 040 775419

E-MAIL nglasts@tin.it

INTERVJU / ROBERT FAGANEL

"NARAVA, ČUDOVITA MOJSTRICA..."

Najprej bi vas seveda prosili, da se predstavite našim bralcem.

Sem Robert Faganel in sedaj razstavljam v centru Bratuž. Sem torej slikar, a ne samo to. Pa vendar sem te razstave še posebno vesel, ker se po dolgih desetih letih lahko spet predstavim goriškim ljudem in ljubiteljem likovne umetnosti; toliko let je namreč že minilo, odkar sem imel večjo razstavo v goriškem Avditoriju. Rodil sem se v Vrtojbi 14. januarja 1941, med drugo svetovno vojno torej, ki jo še danes nosim v sebi, saj sem si kot fantič zelo dobro zapomnil revščino, deportacije, nasilje, grozo vojne in obenem občudoval že takrat, s kakšnim dostojanstvom so naši ljudje prenašali vse to. To me je za vedno zaznamovalo, mi dalo pečat za vse življenje, saj se tudi danes, ko, hvala Bogu, ni pomanjkanja, saj skoraj vsi živimo v blagostanju, vsaj materialnem, spominjam tistih vojnih dogodkov in še danes sem ohranil mero za skromnost in dostojanstvo, ki sta me je naučila mama in oče. Že v mladih letih smo se zaradi očetovega dela, imel je namreč pleskarsko podjetje, odselili v Trst, kjer sem študiral glasbo in se obenem začel zanimati tudi za slikarstvo. V glasbi sem bil uspešen, a slikarstvo me je vedno bolj privlačevalo in prišel sem do trenutka, ko sem se moral odločiti, kaj bom izbral. In izbral sem slikarstvo.

Kdaj se je to zgodilo?

Za slikarstvo sem se odločil leta 1961, imel sem torej dvajset let. Takrat sem spoznal tržaškega slikarja Riccarda Tostija, ki me je odkril na neki skupinski razstavi v galeriji Rossoni. Poklical me je in mi rekel: "Fant, imaš talent in škoda bi bilo, da bi ga zapravil. Pridi k meni v atelje, da ti bom kaj pokazal, da se boš učil! Všeč so mi namreč tvoje bar-

ve in tudi tvoje kompozicije slik, a vse to moraš še izboljšati, naučiti se moraš še veliko!" Tako se je začelo. K njemu sem tako hodil skoraj vsak dan celih šest let v atelje in odkril veliko stvari, naučil sem se veliko o barvah, o barvnih zmesih in barvnih tonih, ki so me vedno privlačevali; kot narava, ki je čudovita mojstrica barv in navdih za vsakega slikarja! Sicer pa sem najbrž nepopolnivo zapisan naravi in jo zato tudi slikam, ker lepšega v življenju nisem našel. Narava je neprekosljiva, pa naj gre za briške ali vipavske vinograde, za gradeško laguno, večere ali jutra na Travniku, za večerne vedute z goriškega gradu, da niti ne govorim o slovenskih pokrajinah, ki so vse lepe, pravzaprav ena lepša od druge: če te Prekmurje s svojo zeleno-otožno in melanholično ravnino pomirja, te Gorenjska s svojimi gorami sili k razmišljanju; Dolenjska je blaga, Štajerska spet drugačna itd.; Slovenija je čudovita dežela in, hvala Bogu, sem v Sloveniji veliko slikal. Kaj naj rečem o našem Krasu? Zvenelo bo morda banalno, a Kras je zares krasen, vedno in povsod, ob vsakem letnem času. Če pa se še malce vrnem k svojemu učenju v slikarstvu, bi rad povedal, da sem hodil v Trstu v Likovno šolo v Mestni muzej Revoltella, ki jo je takrat vodil slavni Nino Perizzi, slavni zato, ker menim, da mu je premalo umetnikov danes hvaležnih za vse, kar nas je lepega in strokovnega naučil. Šlo je namreč za učenje in urjenje v risbi, ki je osnova vsakega dobrega slikarstva, pa naj reče kdorkoli, kar hoče! Vsaki moji sliki, pa naj gre za akvarel ali olje, je vedno osnova risba.

Zanimivo je tudi to, da ste že mladi odšli kar za nekaj časa v samoto slikat, in sicer v kartuzijanski samostan v Pleterje.

Kdaj je to bilo?

V Kulturnem centru Lojze Bratuž bo do konca meseca na ogled lepa in obsežna likovna razstava umetniških del goriškega slikarja Roberta Faganela; ta so vsa v tehnički olje na platno in olje na leseno ploščo. Prijetnega gospoda urejenega videza in dobrih, iskrih očih, Roberta Faganela, ki je svojo razstavo tokrat poklonil tisočletnici Gorice, saj so v centru Bratuž razstavljeni samo dela, na katerih so goriške, briške in vipavske vedute, smo poprosili za pogovor, na katerega je rad pristal. Pred mikrofonom pa ga nismo povabili samo zaradi razstave, ampak tudi zato, ker je v Gorici eden najbolj cenjenih prodajalcev in restavratorjev starinskih predmetov; družinska trgovina uživa velik ugled tako med Italijani kot Slovenci z obeh strani meje; Faganel pa je tudi sodni cenilec za umetnine in antikvitete, kot se starinam reče. V Gorici velja med ljubitelji lepega tudi to pravilo: "Če imaš lepo sliko, kako umetniško delo in bi ga rad lepo uokviril, ga neseš k Faganelu, ker bo on zagotovo izbral najbolj primeren okvir; če pa imaš umetniško delo in ne poznaš njegove vrednosti, sliko, kip ali gravuro, grafiko, enostavno to odneseš k Robertu Faganelu v trgovino v ulico 24. maja v Gorici in on ti bo prijazno in strokovno povedal, koliko umetniško delo velja!"

To je bilo leta 1964. Vedno sem iskal nova okolja, nove kraje in tudi mir v naravi. Ljubim naravo in mir v njej; rad delam v naravi in rad imam ljudi v njej. Zgodilo pa se mi je, da sem takrat čisto slučajno govoril s svojo sestrično dr. Darinko Soban, ki mi je rekla: "A ne bi šel ti za nekaj časa v samostan v Pleterje, da bi videl, kako živijo v tišini patri? Tam bi lahko slikal zares v miru." Tako sem odšel. Poprosil sem takratnega opata, ali lahko pridem, in so mi takoj dali celico in bili prijazni z menoj; rekli so mi dobesedno takole: "Tu lahko živite in ustvarjate v miru, kolikor časa želite!" Tako sem v Pleterjah delal zares v miru, slikal sem patre, kako hodijo k nočni molitvi, tudi sam sem odhajal z njimi v kapelo, slikal njihove vrtove, pokrajino okrog samostana, skratka: imel sem idealne razmere za delo. Nekega dne pa se je pripetilo, da so začeli v samostanu vsi nekam tekati sem ter tja, nastal je nevsakdanji vrvež, vstopali in izstopali so nepoznani obrazi, ki gotovo niso bili patri in ne umetniki kot jaz. Ti možje so vse kontrolirali in preverjali; zato sem stopil do patra in ga vprašal, kaj se dogaja. Odgovoril mi je: "Danes nas bo prišel obiskat sam predsednik Tito z ženo Jovanko in spremstvom." Takrat sem delal in sušil veliko slik na

JURIJ PALJK

hodniku samostana, olje se namreč suši počasi. Sredi dela pride Tito s spremstvom po hodniku in se ustavi ob mojih slikah; patri me predstavijo, rokovala in pogovarjala sva se kar nekaj časa. Vprašal me je, od kod sem doma, in se zanimal za moje slike, ki so mu bile zelo všeč. Brez ovinkarjenja se je predsednik Tito odločil in kupil nekaj mojih slik. Danes baje visijo v nekih reprezentančnih sobanah na Brionih... Pogovarjala sva se vsaj pol ure in Tito je name napravil izjemno dober vtis, ker sem videl, da se je iskreno zanimal za moje delo, za položaj Slovencev v Italiji in za umetnost. Jasnó je, da sem bil kot 23-letni "mulc" več kot počaščen; predvsem pa mi je bilo všeč to, da se Tito ni obnašal kot predsednik, ampak kot nam enak človek, tudi s patri se je obnašal tako. Lep spomin na ta dogodek imam, čudovit spomin!

Zakaj ste se odločili za figuraliko v slikarstvu, ko pa ste živeli v času avantgard in rojevanja ter uveljavljanja abstraktnega slikarstva?

O tem sem večkrat razmišljal. Nisem se odločil za figuraliko, kot se nisem odločil za abstrakcijo. Enostavno sem samo slikal. Glejte, študiral in doštudiral sem glasbo. Meni je všeč harmonija, pa naj bo ta v naravi, glasbi ali pa v slikarstvu. V svojem slikarstvu sem našel svojo harmonijo, ne da bi premišljeno delal neke odločitve za ta ali oni slog. Kar vidim in čutim, to slikam, in nikdar, zares nikdar ne razmišljam, ali bo nastala abstraktna ali figurativna slika. Sicer pa se mi večkrat zdi res brezpredmetno in nesmiselno govoriti o tem, ali je slika narejena v figurativnem ali abstraktnem slogu; bolje bi se bilo vprašati, ali je slika dobra ali slaba ali je narejena s srcem ali ne. In to se vidi, veste, še kako se to vidi, le oko moraš imeti in seveda nekaj znanja, zraven pa moraš biti še pošten! Ja, tudi v slikarstvu moraš biti pošten: do samega sebe, do slike in do gledalca, morebitnega kupca, novega lastnika. Tega se sam držim, toda mislim, da je to stvar vzgoje; že prej sem omenil, da sem mami in pokojnemu očetu hvaležen za trdne in zdrave temelje za življenje, ki sta mi jih dala z vzgojo. Res ni bilo veliko v tistih časih, še za takrat zelo drage barve si moral presneto "šparati". To predbro ve tudi žena Karmen, ki se je poročila z mano, slikarjem; v tistih časih biti figurativni slikar je bilo zelo težko... Ženi sem hvaležen, da me je vedno bodrila in mi stala ob strani; hvaležen sem ji tudi zato, ker ima velik smisel za ekonomske zadeve... (se prešerno nasmeje), kajti sam bi težko zmogel v življenju kaj storiti na tem področju. Po svoje sem v tem zares umetnik (se spet nasmeje), nimam namreč pravega smisla za denar.

Kako slikate? Vem namreč, da vedno in veliko delate.

Niti sam ne vem, kako slikam. Pride neka notranja nuja, da moram za slikarsko stojalo, v naravo, da moram naložiti v avto stojalo in plat-

na, barve in obvezni slamnati klobuk ter sedež, slikarski trinožni stol. In potem me ni. Sin David, ki se tudi dobro uveljavlja kot slikar, pa čeprav je arhitekt, bi rekel, da enostavno "mrknem", da me ni. To se mi včasih dogodi tudi v trgovini in, hvala Bogu, imam atelje takoj za trgovino. Žena včasih vzdihne, ko že zjutraj ugotovi, da imam v očeh poseben lesk, tako vsaj ona pravi, ki pomeni, da bom šel v atelje in tam ostal nekaj ur. Danes je to lažje izvedljivo tudi zato, ker v trgovini dela tudi mlajši sin Marko, ki je tudi končal umetniško šolo v Gorici in ima velik smisel za lepo, pa čeprav ne slika. Marko tako večkrat pomaga mami v trgovini, sicer pa je imeniten restavrator, specializiral se je za dragoceno pohištvo. Ko pridem v atelje ali se usedem kam v naravo in postavim predse stojalo, na katerem je že pripravljeno platno ali list za akvarel, opazujem izsek, del narave, ki ga hočem naslikati, ki ga nekje nosim v sebi, kot nosim v tistem trenutku v sebi tudi neke posebne vrste nujo, da moram - dobesedno moram - slikati. Če ne bi slikal v takih trenutkih, bi bil živčen, nemogoče postanem tudi z ljudmi okrog sebe in žena mi zato tudi sredi najhujšega dela, ko me takšnega vidi, enostavno reče: "Roberto, pojdi malo v atelje in vrni se čez dve uri!" Ko začnem sliko, ni niti rečeno, da vem, kakšna bo; vem, da bom sam nadgradil, nekako interpretiral tisto, kar vidim, da bom skušal naslikati tudi svoje notranje doživljanje narave v tistem trenutku. Včasih to uspe bolj, včasih manj. Še enkrat ponavljam: slikar mora biti pošten pri svojem delu, ne sme iskati cenenih in na oko hitro dopadljivih rešitev, ker bi sicer to pomenilo, da ne da ničesar svojega v sliko, da ne dela s srcem, skratka: da ni poštenjak.

Vedno ste ostali zvesti naravi...

Ja, vedno sem ji ostal zvest in ji tudi bom; če bi imel še eno, dve, tri življenja, bi ji gotovo ostal zvest še takrat, ker je čudovita, ker nam edina priča o lepem in tudi o Božjem, če hočete, pa čeprav nisem teolog in ne bi sedaj rad dosti govoril o tem. Zato še enkrat: od narave se lahko kot slikar samo učiš, njenim barvam pa samo približaš. Veliki umetniki so veliki predvsem zato, ker jim je uspelo naravi ukrasti barvno paletu in obenem dati na sliko še svoje znanje in srce, umetniško, svojo dušo so vrgli na platno.

Vaši kolegi sodobniki, vsaj večina, pa niso ostali zvesti naravi in figuraliki...

Saj je prav tako, da si vsakdo poišče svoj umetniški izraz, svojo umetniško pot; res pa je, da so nekateri vrsto let snobovsko in zviška gledali na moje delo kot na nekaj manjvrednega; pred kratkim me je nekdo celo vprašal, ali fotografiram naravo... Še enkrat ponavljam: sam ne morem slikati drugega, ker uživam v naravi, živim, diham z njo. Ko si lahko privoščim kako potovanje, seveda grem, ampak vedno v naravo slikat. Tako so nastali veliki ciklusi slik s Havajev, iz ZDA, Kanade, Afrike, s Kanarskih otokov, iz italijanskih pokrajin in od drugod, da seveda ne govorim o Sloveniji, ki sem jo prehodil čez in počez in naslikal domala vse njene lepote, a vem, da bi lahko še sedaj na istih mestih nove, drugačne slike, a narava bi bila še vedno osrednja točka mojega slikanja. In jaz v njej, seveda.

**BIBLIČNA RAZMIŠLJANJA
OB BOGOSLUŽNIH BERILIH
V LITURGIČNEM LETU A**

 @LAHTEN IZBOR BO@JE BESEDE,
NEDELJO ZA NEDELJO

ZVONE ŠTRUBELJ

29. NAVADNA NEDELJA

Tedaj so farizeji odšli in se posvetovali, kako bi ga ujeli v besedi. K njemu so poslali svoje učence skupaj s herodovci in so rekli: "Učitelj, vemo, da si resnicoljuben in v resnici učiš Božjo pot ter se ne oziraš na nikogar, ker ne gledaš na osebo. Povej nam torej, kaj se ti zdi: Ali smemo dajati cesarju davek ali ne? Jezus pa je spoznal njihovo hudobijo in rekel: "Kaj me preizkušate, binavci? Pokažite mi davčni novček! Dali so mu denarij. Nato jim je rekel: "Čigava sta ta podoba in napis?" Dejali so mu: "Cesarjeva". Tedaj jim je rekel: "Dajte torej cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je Božjega." Ko so to slišali, so se začudili, ga pustili in odšli. (Matej 22,15-22)

**DATI CESARJU, KAR JE CESARJEVEGA,
IN BOGU, KAR JE BOŽJEGA**

Ena od mučnih tem pogovora državljanov Italije so zagotovo davki. Koliko joka in stoka je na njihov račun, predvsem med revnejšim in srednjim slojem prebivalcev. Nekdo je šaljivo ugotavljal, da je najbolj razširjen šport med Italijani igra z davki ali, natančneje, kako utajati davke. Vsem je tudi dobro znano, da država s svojim birokratskim aparatom z davki pritiska predvsem na srednje in revnejše sloje, spretno pa križari med bogataši in imenitneži.

Je ob vsem tem prav, da plačujemo davke in se zavedamo, da je to civilna dolžnost vsakega državljanca? Marsikdo na to vprašanje jezno in pikro odgovarja, da ne. Zakaj ne bi križarili tudi navadni ljudje: delavci, mali obrtniki, navadni uradniki; zakaj se tudi oni ne bi znašli in se ravnali po logiki tistih, ki si polnijo lastne žepce s sleparijo, z davčno utajo? Morda nam je ta način mišljenja že tako prišel v meso in kri, da se o moralnosti takega početja ne sprašujemo več. Dokaz zato je, da do sedaj v spovednici nisem še nikoli slišal obtožbe davčne utaje. Ali gre za greh, ki se ga je treba spovedati?

V evangeliju nam Jezus da jasen odgovor. Spretno, še več, naravnost mojstrsko potegne črto med civilno in moralno obveznostjo do družbe in med duhovno dolžnostjo do Boga. "Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je Božjega!" Za globlje razumevanje tega Jezusovega priporočila razkrijmo zgodovinsko ozadje odlomka, ki ga je zapisal evangelist Matej.

Motili bi se, če bi mislili, da so bili Judje, Jezusovi sodobniki, manj algeični na davke kot državljani današnje Italije. Rimski imperij je pritiskal z davki v vseh provincah, tudi v Palestini. Obstajal je davek na posestvo zemlje in drugih nepremičnin in tudi davek na osebno imetje. Prav o tem zadnjem je govoril med Jezusom in farizeji. Rimski davčni sistem se je naslanjal na judovsko davčno službo, ki je v imenu imperija terjala davke od ljudi. Poznan je poklic cestinarja - to je bil tudi prvotni poklic Levija, poznejšega apostola Mateja -, ki je bil pobiralec davkov ob vhodu v mesto, v pristaniščih, na križiščih. Bil je najeti delavec domače davčne službe, ki je delovala za vladujočo rimsko oblast, najbolj zasovražena poklic med Judi. Poleg državnih davkov je obstajala desetina, davek verskim oblastem in davek na jeruzalemski tempelj, ki ga je plačeval vsak Jud. Pomislite, v kakšni davčni stiskalnici so živeli Judje, Jezusovi sodobniki. Kar nekam razumljivo postane vprašanje, ki so ga učenci farizejev postavili Jezusu: "Ali smemo dajati cesarju davek ali ne?"

Jezusov odgovor v preroškem stilu razblini vse dvome in apelira na moralno držo posamezne osebe. V odgovoru se izogne politični razlagi, kakršno so zagovarjali farizeji in herodovci - tudi oni so križarili in iskali luknje v davčnem sistemu - ali pa bojeviti protestniki zeloti (takratni nacionalisti in borci proti Rimljanom), ki jih najdemo tudi med Jezusovimi učenci. In kovanca je cesarjeva podoba, v človekovem srcu pa je podoba Boga, ki je človeka ustvaril "po svoji podobi in sličnosti". Plačati davek, ki gre oblasti, naj bo človekovo zavestno in moralno dejanje solidarnosti, pripadnosti družbi, v kateri živi, zato "Dajte cesarju, kar je cesarjevega". Samo Bogu pa gredo notranja, duhovna pripadnost, češčenje in zahvala. To pomeni: "Dajte pa Bogu, kar je Božjega".

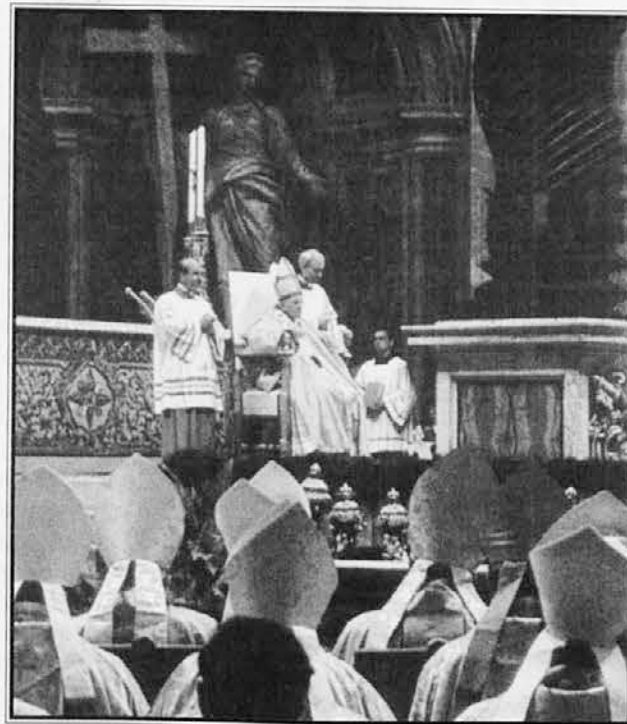
SINODA ŠKOFOV ZA EVROPO
KAM PLOVE CERKEV?

DANIJE DEVETAK

Jezus Kristus, ki živi v svoji Cerkvi, je vir upanja za Evropo. S tem naslovom poteka v Vatikanu od začetka meseca posebna sinoda škofov za Evropo. Dne 1. oktobra, ko se Cerkev spominja na sv. Terezijo Deteta Jezusa, učiteljico Cerkve in zavetnico misijonarjev, je papež Janez Pavel II. uvedel v patriarhalni baziliki na Petrovem grobu s slovesno evharistično daritvijo drugo posebno sinodo škofov za Evropo, ki bo trajala do 23. oktobra.

V homiliji je sveti oče začel svoje razmišljanje z odlomkom o poti v Emavs iz Lukovega evangelija, ki pravi: "In medtem ko sta se pogovarjala in razpravljala, se jima je približal sam Jezus in hodil z njima." (Lk 24,15) Ta biblična podoba želi namreč biti okvir evropske sinode, ki sklepa vrsto sinod drugih celin v pripravi na veliki jubilej. Kristus živi in iz roda v rod se približuje človeku in hodi z njim. To dela tudi in predvsem v trenutkih preizkušenj, razočaranj, ki lahko skrhajo zaupanje vanj. "Vstali Kristus hodi s človekom v Afriki, Aziji, Ameriki, Oceaniji in Evropi, da bi v njegovi duši prebudil vero, upanje in ljubezen." S to zadnjo škofovsko sinodo tisočletja se Gospod obrača na vernike-romarje od Atlantika do Uralov, da bi jih z močjo povabil k upanju. Emanuel, Bog-z-nami, je bil namreč križan v koncentracijskih taboriščih, okusil je trpljenje v vojnah, hudo je trpel, kadarkoli je bil človek ponižan, ranjen in telesu in dostojanstvu. Kristus namreč pozna skušnjave rodov, ki stojijo pred pragom tretjega tisočletja: zlasti ima pred sabo navdušenje zaradi padca ideoloških zaprek in miroljubnih revolucij leta 1989, ki pa so ga kaj kmalu zatrla politični in gospodarski interesi. In tedaj hodi Kristus res z evropskim človekom in ga poslušaj, ko pravi: "Mi pa smo upali..." Prav to je družbeni kontekst, v katerem želi Cerkev z močjo obnoviti svoje sporočilo upanja. Njeno vabilo ne sloni na utopični ideologiji, "kot je bila tista, ki je v zadnjih dveh stoletjih poodila pravice ljudi, zlasti najšibkejših." Zato Cerkev prek sv. očeta in škofov danes spet kliče: Evropa, ne dovoli si obupa! Ne vdaj se! Ne pristajaj na načine mišljenja in življenja, ki nimajo prihodnosti, saj ne slonijo na trdnih temeljih božje Besede!

S takimi mislimi je sveti oče na začetku sinode zaželel, da bi znali škofje prisluhniti Svetemu Duhu, ki govori evropskim Cerkvam. On naj jim podeli ponižnost in poguma, da bi bili apostoli križa, kot so to bili evropski zavetniki sv. Benedikt, sveta brata Ciril in Metod ter tri nove zavetnice, celine Edith Stein, Brigita in Katerina. "Kristus naj bo pre-

novljen vir upanja za prebivalce stare celine, na kateri je evangelij v 20 stoletjih prebudil bogate sadove vere, dejavne ljubezni in civilizacije!"

ŠKOFOVSKA SINODA

To je organ, ki ga je postavil Pavel VI. septembra 1965 na željo dostojanstvenikov, ki so postavili temelje drugemu vatikanskemu cerkvenemu zboru, da bi se tudi v prihodnosti ohranjal živ in pristen duh izkušnje zgodovinskega cerkvenega zbora. Škofje, zbrani na "skupni hoji" sinode, imajo nalogo pomagati svetemu očetu v vodenju Cerkve s svojimi nasveti. Na teh zasedanjih predlagajo svetemu očetu kot glavi enotne Cerkve svoje zamisli. Po sistematičnem skupinskem delu v manjših skupinah, ko škofje poglobljajo znamenja časa, ko skušajo razbirati božje načrte in preverjajo rešitve novih pastoralnih izzivov, se na koncu pripravi dokument, preko katerega sveti oče posreduje nove smernice za vernike. Čeprav je prva taka škofovska sinoda za Evropo potekala komaj leta 1991, je prebudila novo politično in ekonomsko stanje na celini, zlasti po političnih spremembah na Vzhodu, celo vrsto novih izzivov, zaradi katerih je bila ta sinoda več kot potrebna za vstop v novo dobo.

In res so prišle že v prvih dneh pomembnega shoda na dan velike in spodbudne novosti, ki kažejo na to, da je Cerkev na pragu novega tisočletja še vedno živa, da diha skupaj s človekom, da ostaja zvesta evangeljski poklicanosti in torej hkrati Bogu in človeku.

"IZZIV TREZNOSTI"

Škof iz Rotterdama Adrianus Herman Van Luyn je 5. oktobra pozval sinodalce, da bi povabili vernike, naj se uprejo pretiranemu potrošništvu z zdravo pametjo in treznim življenjem. Da bi se postavil na isto raven zaupanih mu vernikov in da bi tako imela njegova beseda večjo pričevalno moč, je sam že pred časom zapustil škofijsko

palačo in šel živet v povprečno mestno stanovanje. Svoje misli je želel tokrat položiti na srce prisotnim na sinodi, potem ko je v nekaterih zelo revnih državah okusil preveliko razliko med načinom življenja največjih revežev, ki živijo v nečloveških razmerah (teh je dejansko velika večina prebivalcev našega planeta), in načinom življenja zahodnega sveta, ki plava v preobilju in zametovanju. "Ekonomsko logika nas vodi v to, da takoj zadovoljujemo ne samo vse potrebe, ampak tudi vsa nepotrebna hotenja in želje. Okrog nas pa živijo množice ljudi, ki nimajo niti najnujnejšega; in mi se tega sploh ne zavedamo oz. si pred tem zapiramo oči." Čas je, da verniki s svojim življenjem govorimo o treznem življenju, kajti v drugačnem primeru nimamo prihodnosti. Potrošniška logika, ki vedno bolj prežema staro celino, namreč lahko zarduši vsak razvoj človeka in družbe ter postane zanj usodna. "Verniku bi moralo namreč biti pri srcu samo eno: ljubiti Boga in bližnjega. Logika zahodnega sveta pa ne dopušča prostora ne Enemu ne drugemu." V prvi vrsti gre torej za vprašanje solidarnosti in pravičnosti (tuji dolgovi, priseljenci, ekologija), pa tudi za stalno preverjanje lastne treznosti. Ta sicer ne zahteva pretirano asketskega življenja, saj je holandski škof le pozval, da bi verniki ne imeli doma televizije nujno v vsaki sobi, da bi ne kupovali novega računalnika vsaki dve leti, ker je na trgu hitrejši model, da bi ne kupovali avta samo zato, ker je lepši in močnejši od sosedovega, da bi ne pretiravali v uživanju posebno drage hrane in izbranih vin, da ne bi trošili denarja za zlatino in predrage obleke modnih oblikovalcev, "ki gotovo ne pomagajo, da bi živeli bolje..."

TRETJI KONCIL?

Drzne in za ta čas izredno prodorne ter aktualne misli je pred najuglednejšimi sinodalci in samim svetim očetom izrazil tudi milanski nadškof

kard. Carlo Maria Martini. Po njegovem mnenju bi moralo štiri tisoč škofov sedanje Cerkev vzeti resno in pogumno v pretres vse tiste vozle, ki predstavljajo doslej "nedotakljive" težave med verniki. Pri tem je mislil na osip duhovniških poklicev, na položaj ženske v družbi in Cerkvi, na vlogo in odgovornost laikov v Cerkvi, na spolnost, na družino, na problem spovedi in skromnih rezultatov ekumenskih prizadevanj. Gotovo bi prišlo pri takem razpravljanju na dan tudi stališče Cerkve do homoseksualnosti, do kontracepcijskih sredstev, do duhovništva žensk, do civilne družbe, ki izgublja smisel za moralo, pa vse do povprečnosti duhovnikov in podobnih vprašanj, ki se od časa do časa že kronično pojavljajo in iščejo jasnih smernic. Pred vsemi se je kard. Martini vprašal, ali ne bi bil 40 let po sklicanju drugega vatikanskega cerkvenega zbora že čas za tretji koncil, ki bi obravnaval številne žgoče teme, ki so privrele na dan v teh desetletjih.

Tudi ta drzni izziv gotovo predstavlja ne le izraz velikodušnega prizadevanja posameznika za skupno dobro vsega človeštva, ampak še en dokaz, da Cerkev pluje v nemirnem morju ob koncu tega tisočletja v zanesljivo smer, da diha s človekom, v vsakim najpreprostejšem vernikom, ki se skuša vsak dan odločiti in truditi, da bi živel v trajnem zavedanju, da ob njem hodi sam Kristus. Konec koncev gre za vrnitev k najpristnejšim koreninam krščanske tradicije, saj so prvi kristjani najraje mislili nase kot na učence, ki hodijo v vrvežu svoje vsakdanjosti in, medtem ko se pogovarjajo in razpravljajo, se jim približa sam Jezus in hodi z njimi.

IZ MISIJONOV
VESTI IZ GOVE

Prav lep pozdrav iz Sagayathottam (Indija), kjer smo pred 50 leti začeli z delom v tej nekdanji puščavi. Takrat je bilo vse golo brez drevca, sam pesek. Danes je pokrajina cvetoča in rodovitna. Počasi so ljudje začeli posnemati naše metode obdelovanja in gnojenja peska z raznimi leguminoznimi rastlinami; nekatere rastejo tudi po dva metra v štiri mesecih, danes je več kot 100 traktorjev in okrog 2.000 črpalk z vodnjakom. (...) V So-utulum v Govi smo končali stavbo, kjer se bodo mladi, ki niso končali nobene šole, lahko izučili obrti v nekaj letih.

Zahvala vsem dobrotnikom za dolgoletno duhovno in materialno pomoč. Bog povni!

LUDVIK ZABRED

V OGLEDALU TUJEGA TISKA

POT
ČLOVEKASLOVENIJA NA PRAGU
TRETJEGA TISOČLETJA

Pred dvema letoma je izšla v italijanščini drobna knjiga filozofa M. Bubra *Pot človeka* (Il cammino dell'uomo, založba Qiqajon - skupnost Bose). Knjižica je zanimiva, ker daje bralcu napotke, kako naj si razlaga življenje v luči vere in odnosa do Boga. Judovski avtor ima zelo globok smisel za dojetje temeljnih življenjskih vprašanj sodobnega človeka. Avtor je prodoren v svojih mislih, ker združuje na eni strani psihološki, na drugi pa duhovni svet verskega življenja. Končni cilj mu je integriranost, celovitost osebe oz. osebnosti posameznega človeka.

Smiselni in tudi že razširjen v duhovnem judovsko krščanskem svetu je odlomek o rabinu Sussju, ki pride pred smrt in ga Bog vpraša: "Rabin Sussja, zakaj nisi imel v življenju take velike vere, kot jo je imel naš oče Abraham?" Rabin mu v zadregi odgovori: "Moj Bog, toda jaz nisem Abraham". V drugič ga Bog vpraša: "Rabin Sussja, zakaj v življenju nisi znal imeti takih voditeljskih sposobnosti, kakršne je imel naš rešitelj Mojzes?" - "Moj Gospod," odgovori Sussja, "saj jaz nisem Mojzes". Tretjič ga Bog vpraša: "Rabin Sussja, ali si znal biti v življenju Sussja?" Na to vprašanje rabin ni našel odgovora in je ostal v molčečem razmišljanju. Zgodbica nam hoče pojasniti, kako važen je vsak od nas; naj si bo kmet, uradnik, filozof ali kaj drugega, vsak ima v življenju poslanstvo, v katerega je poklican in ki ga mora izpeljati. Poklicani smo po imenu, pravi Sv. pismo, in Bog pričakuje od vsakogar velike stvari. Vsakdo dobi v življenju nalogo, ki je samo njegova. V tem se poznata edinstvenost in veličina naše osebnosti in našega poslanstva, naj si bo to navidezno drobna stvar, skoraj nepomembna, vendar je prav ta čisto naša in Bog pričakuje od nas, da jo izvršimo.

Tudi danes nas Bog kliče, da dovršimo stvari, o katerih nas sprašuje. Čeprav je človeštvo že rešeno, stvarstvo še vedno ječi v porodnih bolečinah. Tudi današnji svet ima svoje zahteve in potrebe: potrebujemo ljudi, ki znajo biti pozorni do sveta, ki nas obdaja; potrebujemo ljudi, ki znajo biti občutljivi do narave; potrebujemo ljudi, ki znajo prislunhiti času in njegovim potrebam. Potrebujemo ljudi, ki znajo biti najprej osebe. In v vsakem od nas lahko dobimo te značilnosti, vendar janje se moramo uriti in truditi.

Bergsonov princip odgovornosti velja danes bolj kot kdajkoli. V tolikšni meri, kolikor bomo znali odgovorjati na pravičen in pošten način npr. naravi, toliko bolj nas bo ona znala ceniti in obdarjati s svojimi bogatimi darovi. Veliko hujše bo, če ne bomo znali prislunhiti drug drugemu in temu, kar nas obdaja, in se bomo začeli ukvarjati samo sami s sabo.

MARTIN MARUSSI

Prva oktobrska številka zelo razširjenega italijanskega tednika *Famiglia cristiana* je posvetila slovesnosti v Mariboru kar štiri strani ter osem nazornih in zgovornih fotografij s prizorišča na Betnavski poljani, v stolnici in na letališču. Skozi prizmo tega dogodka pa je avtor prispevka Renzo Giacomelli osvetlil še vrsto ključnih slovenskih političnih in družbenih vprašanj in tako na svoj način predstavil italijanski javnosti Slovenijo. Tisto nedeljo, 19. septembra, sem imel srečo spoznati v gruči mednarodnih kolegov tudi Giacomellija, elegantnega in obenem preprostega gospoda, ki je kazal veliko spoštljivega zanimanja za življenje na Slovenskem. Spraševal me je: "Ali je ljubljanski nadškof Rode res tak, kot se predstavlja v javnosti?" in hkrati dal jasno razumeti, da močno ceni, poleg njegove kulturne širine in razgledanosti, predvsem njegovo pokončno in odločno držo. Kot oster opazovalec družbenih razmer ugotavlja že v naslovih italijanskega tednika, da doživlja Slovenija svojo pomlad sicer že osem let, da pa je po osamosvojitvi njena pot naproti kapitalističnemu sistemu strma in posejana s številnimi težavami. Takoj omenja zlasti problem reform pokojninskega sistema in nezaupanje velike večine prebivalstva do politike.

Na škofa Slomška, enega izmed očetov narodne kulture in istovetnosti, so Slovenci ponosni, piše Giacomelli, saj je njegova podoba še nekaj dni po beatifikaciji visela na izložbah trgovin, kavarn in seveda cerkva. Slovensko zgodovino povzema v nekaj besedah, ko govori o Cerkvu, ki je bila do druge svetovne vojne dobro strukturirana, premožna in je imela velik vpliv na ljudi. Po prihodu komunističnega režima pa so verniki doživljali zatiranja, duhovniki so bili priprti, posestva Cerkve je režim nacionaliziral, ukinitel verouk v državnih šolah, katoliške šole pa enostavno zaprl. Z letom 1990 je Slovenija z demokratičnimi volitvami pustila za sabo enostrankarski sistem in leto kasneje proglasila svojo osamosvojitve od Zvezne republike Jugoslavije. O ekonomski stabilnosti mlade in demokratične republike je avtorju zapisa zagotovil poslanec Jože Zagožen, ki mu je razložil, da se neodvisna Slovenija skladno in postopoma integrira v Evropsko zvezo, katere je pridružena članica; pri tem pa ni prikril ideoloških trenj. O napetosti mu je govoril tudi Janez Janša; s prstom je pokazal na staro nomenklaturo, ki je le formalno demokratična, dejansko pa drži v rokah glavne vzvode gospodarskega in državnega aparata. Janša je omenil tudi problem nepravilnih pokojnin in težave pri dena-

Če se razsežnost dogodka lahko res meri po odmevnosti v sredstvih javnega obveščanja, lahko še enkrat ugotovimo, da je bil papežev obisk v Sloveniji ob Slomškovi beatifikaciji res velik dogodek, ki bo gotovo ostal zapisan v slovenski zgodovini; z druge strani je spregovoril dogodek v tujih medijih Neslovenec o malo poznanem in zanimivem narodu, ki že stoletja živi na meji med Vzhodom in Zahodom.

cionalizaciji, ki onemogoča zlasti v primeru cerkvenih posesti - primerno opravljanje lastnega poslanstva. Energične zahteve po vrnitvi cerkvene lastnine postavlja zlasti predsednik Slovenske škofovske konference msgr. Franc Rode, ki je našel še več moči v podpori svetega očeta, ki je v mariborski stolnici dejal: "Ne bojte se zahtevati tiste svobode, ki je potrebna za opravljanje poslanstva Cerkve."

O najnujnejših vozlih slovenske družbe in Cerkve je s časnikarjem tednika *Famiglia cristiana* govoril odgovorni urednik verskega tednika *Družine* Janez Gril: "Pogledati moramo družbeni nauk Cerkve, da bi pomagali laikom biti priče evangelija tudi na delovnem mestu in v politiki. Na tem področju nas čaka veliko dela, saj je nezaupanje kristjanov do politike veliko." Alergičnost na politične teme je Gril orisal tudi s primerom: Družina je izgubila precej bralcev, ko je začela obravnavati kulturna in družbena vprašanja, ki so tako ali drugače vezana na politiko. Sociolog Vinko Potočnik si razlaga nezanimanje ljudi za politiko z razočaranjem nad "slovensko pomladjo". Tranzicija je bila sicer mirna in tako so na ključnih mestih ostale iste osebe. Ekonomske gotovosti, ki jo je zagotavljal prejšnji sistem, delavci, upokojenci in kmetje več nimajo; vsemu temu se je dodala še brezposelnost, ki prej ni bila tako prisotna. "In tako se med ljudmi širita nelagodje in nostalgija po preteklosti."

Sledi poglobljen pogovor z ljubljanskim nadškofom Rode. Giacomelli ga opisuje kot nadpastirja, na katerega je postala slovenska javnost ob njegovem imenovanju kmalu pozorna zaradi njegovega "neposrednega in polemične-

ga sloga," v kontrastu z milim značajem njegovega predhodnika Alojzija Šuštarja, izrazil tega človeka dialoga. Tudi zato "cinični" slovenski časnikarji pogosto napadajo msgr. Rode; ta pa je Giacomelliju pripomnil: "Imajo srečo, da v Evropi govorimo slovenski jezik le mi in nihče drug; ko bi ga poznali tudi drugi, bi bila njihova smešna majhnost znana tudi drugod." Papežev obisk je ljubljanski nadškof ocenil za italijanske bralce takole: "Bolje bi ne moglo iti!" Pri tem se navezuje na veliko množico ljudi, ki je z udeležbo pri beatifikaciji pokazala svojo pripadnost in zvestobo Cerkvu; pa tudi papež je z veliko "krotkostjo in jasnostjo" pozval vernike, naj zahtevajo svoje pravice in opravljajo svoje poslanstvo. In že spet smo pri vprašanju denacionalizacije: do sedaj je država vrnila Cerkvu le tretjino njene nekdanje lastnine; še vedno pa ima v lasti več deset tisoč hektarov gozdov, ki jih izkorišča, kot more in zna. Žal imajo krščansko navdihnjene politiki tudi pri tem prav majhno težo. Msgr. Rode je še poudaril, da mora država zadevo denacionalizacije čimprej rešiti, če hoče polnopravno stopiti v Evropsko zvezo. Vsem je tudi jasno, kot pravi nadškof, da bi "Cerkev uporabila svoja posestva za šole, domove za ostarele, otroške vrtce, semenišča, domove za duhovnike ipd."

To je slika slovenskega naroda na pragu tretjega tisočletja: Slovenija želi biti v samem osrčju stare celine napredna in demokratična država, most med Zahodom in slovanskim Vzhodom. Vero je prejela pred več kot 1250 leti. Danes skuša zdraviti rane preteklosti, hkrati pa želi z zaupanjem hoditi proti krščanski Evropi nove dobe.

DD

SVETNIK TEDNA

12. OKTOBER

SILVESTER ČUK

MAKSIMILIJAN CELJSKI,
ŠKOF IN MUCENEC

Ko človek potuje po tej naši lepi domovini, se sprašuje: "Bog ve, kako je bilo tod pred tisoč, dva tisoč leti? Kdo je živel v teh krajih? Kakšno je bilo življenje takrat?" Na ta vprašanja odgovarja zgodovina. Ta nam pove, da so ozemlje, na katerem danes živimo Slovenci, leta 15 pred Kristusovim rojstvom osvojili Rimljani. Večji del Slovenije je spadal pod provinco ali pokrajino Norik, vzhodni predeli pa pod Panonijo. V rimski dobi so bila na naših tleh znana mesta Poetovio, Celeia, Emona, Virunum. V njih so živeli rimski vojaki, uradniki in trgovci. Že v prvi krščanski dobi so bili v teh mestih škofjski sedeži, ker je v njih živelo precej kristjanov.

V rimskem mestu Celeia, današnjem Celju, je iz mlade krščanske občine izšel škof Maksimilijan. Njegovo življenje je na podlagi izročila, ki je šlo iz roda v rod, zapisal neznani pisatelj okoli l. 1260. Zanesljivo je dejstvo, da je Maksimilijan živel v drugi polovici 3. stol., ni pa mogoče točno določiti letnice njegovega rojstva niti njegove mučeniške smrti. Gotovo je bilo krščanstvo ukoreninjeno v Celju že v 3. stol.

Po pričevanju zgoraj omenjenega življenjepisca je bil Maksimilijan rojen med letoma 226 in 236 premožnim krščanskim staršem latinskega rodu v Celju. Od staršev se je sin navzel človeške plemenitosti, ki je podlaga za versko življenje po božji milosti. Ob starših mu je prvi verski pouk nudil duhovnik Oranius. Starše je izgubil še mlad in postal je dedič bogatega imetja, katerega je razdelil med reveže, osvobodil je sužnje in poromal v Rim, kjer je bil posvečen v duhovnika. Bil je tako zglednega življenja, da ga je papež Sikst II. posvetil v škofa in ga poslal oznanjati evangelij v Norik. Po izročilu je svoj prvi škofovski sedež imel v Laureacu (sedanjem Lorchu od izliva Anize v Donavo). Svojim vernikom je bil pravi oče: lajšal je njihove telesne in duhovne stiske in tegobe. Iz Laureaca je potoval daleč naokoli.

Tako je v skrbi za Gospodov vinograd preživel dvajset let. Besedo odrešenja je prišel oznanjati tudi v svoje rojstno mesto. Rimski sodnik, nosilec cesarske oblasti, ga je nagovarjal, naj se odpove Kristusu in se pokloni državnim bogovom. Prigovarjal mu je, naj prižge kadilo v čast vojnemu bogu Marsu, toda škof Maksimilijan se za njegove besede ni zmenil. Ko ni nič dosegel zlepa, ja skušal Maksimilijana omajati z grožnjami. "Vem, komu sem veroval!" je za apostolom Pavlom vztrajal junaški škof. Sodnik ga je obsodil na smrt z obglavljenjem. To se je zgodilo leta 284 ali pa leta 305 pod Dioklecijanovim preganjanjem.

Stara legenda pripoveduje, da je na kraju, kjer je svetnikova glava padla na tla, začel izvirati studenec z zdravilno močjo. Njegovo truplo so kristjani pokopali ob mestnem obzidju na kraju, kjer je še danes cerkva sv. Maksimilijana. Celjski grofje so tej cerkvi podelili nekaj okoliškega zemljišča.

Življenjepis sv. Maksimilijana, ki je v mariborski škofiji zelo priljubljen svetnik in krstni zavetnik mnogim vernim ljudem, je vključen tudi v Kroniko celjskih grofov neznanega avtorja. Kristjani, ki so iz Celeie bežali proti jugu, so čiščenje sv. Maksimilijana zanesli v slovensko Primorje. Njegovi posmrtni ostanki so po čudni poti prišli v Passau, kjer ga častijo kot škofjskega zavetnika.

KRATKE

ZAMBIJSKA SKUPINA
V NAŠIH KRAJIH

Zambijski otroci in mladostniki skupine Ba Cengelo, ki jih vodi misijonar p. Miha Drevenšek, pojejo poleg tradicionalnih zambijskih pesmi tudi po slovensko. V koprski škofiji bodo nastopili na več koncertih-srečanjih: v petek, 15. t.m., ob 19. uri v cerkvi v Sežani in ob 20. uri v Kulturnem domu; v soboto, 16. t.m., ob 17. uri v Dreznici in v nedeljo, 17. t.m., v župniji Kristusa Odrešenika v Novi Gorici ob 11. uri.

SREČANJE NA
MIRENSKEM GRADU

V nedeljo, 24. t.m., bo srečanje skupin Živega rožnega venca in drugih molitvenih skupin, ki molijo za duhovne poklice na Mirenskem Gra-

du. Srečanje se bo začelo ob 15.30, maša pa bo ob 16. uri.

TAIZEJSKO SREČANJE
1999/2000

Evropsko srečanje mladih, ki ga organizira skupnost bratov iz Taizeja, bo od 28. decembra 1999 do 1. januarja 2000 v Varšavi. Tudi letos se bodo udeležili romanja mladi iz zamejstva. Srečanja se lahko udeležijo mladi od 16. leta (v spremstvu polnoletne osebe) do 30. leta starosti. Prijavnice so na razpolago: pri Nadi Petaros, dijakinji I. klasičnega liceja Prešeren v Trstu, v Slovenskem kulturnem klubu, v openski župniji in pri Alešu Petarosu (tel. 040 228307). Informacije lahko dobite na prijavnica, za podrobnejše podatke pa se lahko obrnete na tel. 040 228307 ali e-mail: petaros.ales@iol.it. Daljše poročilo prihodnjč.

5

ČETRTEK
14. OKTOBRA
1999

OB 40. OBLETNICI ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE / OPERETA HMELJSKA PRINCESA

ISKRIV POKLON DOMAČIH USTVARJALCEV

IVA KORŠIČ

Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice res ne bi mogla izbrati boljše oblike za praznovanje svojega častitljivega jubileja, 40. obletnice včasih strme in težavne, a nedvomno bogate ustvarjalne poti. Name-

platnica v toplih jesenskih barvah; povsem v skladu z vsebino. Oblikoval jo je ilustrator Walter Grudina.

Prvotno, nekoliko enolično besedilo sta obogatila, požlahtnila režiser Adrijan Rustja, nekdanji igravec SSG, in dirigent Hilarij Lavrenčič. Oba sta, prvi dramsko, drugi glasbeno, pose-

nila velika želja: njegovo opereto bodo uprizorili v gledališču. Komanu je žal za Branka, zato prizna vso resnico in s tem seveda bistveno poseže v srečen razplet komedijske štrane. Le-ta je bila izvrstno prikazana, saj so se izvajalci neverjetno dobro ujemali med seboj; protagonisti-solisti, igral-

Prizorček zase sta ustvarila tudi Fabjan Sfiligoj in Marko Brajnik kot novinarja Grgra in Šušlja. Že imeni nakažeta precej okorni in ne ravno zelo bistri figuri, ki sta ju znalca igralca s svojim nastopom pravilno osvetliti.

Bleščec je bil tudi kratek, a zelo dobro naštudiran nastop operne pevke Vile Zore, ki ji je obraz, predvsem pa prodoren sopran "posodila" mlada Aleksandra Schettino. Primerno teatralično je zapela svojo arijo v razkošni rumeni obleki z velikanskim klobukom. Igralski okvir so zaokrožili še Ema Bajc-otrok, Helena Klanjšček, Peter Klanjšček, Matej Leopoli in Urška Petrovčič kot služabniki oz. spremeljenci.

Plesalci folklorne skupine Razor iz Tolmina so s svojim plesom ob spremeljavi harmonike dodali še kanček ljudskega duha, tako da je le-ta še pristnejše zavel z odra.

Da so liki zaživel v pravi luči, so gotovo svoj delež prispevali tudi skrbno izbrani kostumi s klobuki, okrasni, lasuljami..., za katere sta poskrbeli Snežica Černic in Nevenka Tomašević, vodja šiviljskega oddelka v PDG Nova Gorica.

Natančno izdelano grajsko pročelje, ki je nazorno uokvirjalo kraj dogajanja, scenske elemente (drevesne veje, viseče svetilke, kito bršljana) je po režiserjevih željah uresničil scenograf Aleksander Starc s sodelavci Gabrijelom Figljem, Joškom in Frankom Kogojem, Alojzom Maražem, Frankom Paulinom in Viktorjem Selvom. Le-ti so preživeli v zakulisju mnogo ur ob pripravah za sceno, scenske pripomočke in razne rekvizite.

Operetno pravilčno luč je s svetlobnimi učinki pričaral Niko Klanjšček. Omenimo naj še Sama Oblokarja, mojstra luči iz novogoriškega gledališča, in maskerko Mauro Delpin, ki je na premieri pomagal pri šminki, in frizerko Lilijano Terpin.

V zakulisju je pazljivo spremljala odrsko dogajanje zvesta šepetalka Marinka Leban, ki je zaradi svoje nad tridesetletne prakse res dragocena sodelavka. V zaodrju je bila tudi asistentka režije Anka Černic, ki je pazila na pravilne vstopne igralcev oz. pevcev. Pri tem ji je stala ob strani korepetitorka Michela De Castro, medtem ko je bil njen kolega David Bandelli zaposlen pri klavirju v orkestru.

Asistentka koreografinje Lidija Jarc na premieri ni imela posebnega dela, koreografinja Carolina Bagnati pa je zaskrbljeno dajala še zadnja navodila.

Premierski gledalci - med njimi sta bila žena in sin pokojnega skladatelja Gobca - pa tudi tisti, ki so si ogledali prvo ponovitev v nedeljo, 10. oktobra, popoldne (danes, 14., in v soboto, 16. t. m., si bosta sledili še dve reprizi) so navdušeno ploskali izvajalcem in se zabavali ob privlačni uprizoritvi, ki je veselo obeležila pomemben dogodek.

Hvaležni smo vsem članom ZSKP, ki so sooblikovali predstavo, in seveda dolgoletnemu predsedniku Damjanu Paulinu, ki je prava duša Zveze, pa tudi vsem njegovim predhodnikom in članom, ki so si v teh štiridesetih letih vztrajno prizadevali za kulturno rast na Goriškem in trdno verjeli v poslanstvo Zveze slovenske katoliške prosvete.

Iskrena zahvala naj gre še Primorskemu dramskemu gledališču in tržaškemu gledališču Verdi, ki sta radovoljno posodila kostume oz. nekaj scenskih delov.

SLOVENSKI SLAVISTIČNI KONGRES V CELJU

V dneh od 7. do 9. oktobra je potekalo v Celju vsakoletno strokovno zborovanje slavistov. Udeležili so se ga tudi nekateri slavisti iz Trsta in Gorice. Program je bil zasnovan na témo *Slovensko jezikoslovje danes in jutri* in je obsegal toliko predavanj in poročil, da je potekal celo v dveh vzporednih sekcijah. Obsegal je strogo jezikoslovne raziskave, pa tudi vprašanja jezikovne politike in didaktike jezika ter dialektologijo in slovaropisje. Med mladimi raziskovalci moramo posebej omeniti Matejko Grgič iz Trsta, ki je imela strokovno poročilo o svoji raziskavi: *Razmerje med glagolskim in kronološkim časom*. Dialektološko delo v slovenski Istri pa je bilo predmet poročila prof. Rade Cossutta, raziskovalke na Visoki šoli za prevajalce v Trstu. Pri okrogli mizi, ki je obravnavala poslovno in uradovno slovenščino v zgodovini in danes, je nastopila tudi dr. Majda Kaučič Baša s prispevkom o položaju slovenščine v italijanskem zamejstvu. Na zborovanju so tudi predstavili celo vrsto strokovnih publikacij. V Narodnem domu, kjer je potekal večji del kongresa, pa je bila ves čas odprta prodajna razstava slovenističnih publikacij in raznega didaktičnega gradiva.

Slavistično društvo Celje, ki je gostilo letošnje zborovanje, je poskrbelo za več spremnih prireditev. Poskrbelo je za družabni večer s kulturnim programom v Celjskem domu. V Pokrajinskem muzeju je bil možen ogled razstave o Celjskih grofih, v Muzeju novejšje zgodovine pa edini otroški muzej v Sloveniji, *Hermanov brlog*. Pod znamenitim Celjskim stropom v Stari grofiji je bil v četrtek literarni večer s pesnikom Janezom Mernartom ob njegovem jubileju, medtem ko je gledališka predstava *Vaja zbora* žal odpadla zaradi bolezni. V soboto so bile na programu še tri strokovne ekskurzije: vodeni ogled Celja in starega gradu, druga pot je vodila po Šaleški dolini, tretja pa pod Konjiško goro.

Pohvale vredna organizacija kongresa in tudi njegova bogata vsebina kažeta na dejstvo, da je Slavistično društvo Slovenije, ki ga z gospodsko odločnostjo vodi prof. dr. Zoltan Jan, živ in pozitiven organizem v državnem in narodnem tkivu.

VE.T.

POKLON NOVE GORICE UMETNIKU LOJZETU SPACALU

Slikar in grafik Lojze Spacal zagotovo sodi že med klasike slovenske sodobne umetnosti, saj je na likovni sceni s svojo prepoznavno govorico prisoten že desetletja. S svojim ustvarjanjem se uvršča med svetovno pomembne predstavnike sodobne grafične umetnosti. Delček njegovega izjemno bogatega slikarskega in grafičnega opusa bomo imeli sedaj priložnost videti tudi v Novi Gorici, kjer bodo danes, 14. oktobra, odprli razstavo Spacalovih del. Osrednja otvoritvena slovesnost z začetkom ob 20. uri bo v Hitovem paviljonu v Novi Gorici, kjer bodo razstavljene slike, medtem ko bo razstava grafik v Galeriji Artes. Ob tej priložnosti bodo predstavili tudi knjigo *Odsotnost*, ki je letos junija izšla v založbi Edina, in grafične mape z dvanajstimi grafikami.

sto dolgovernih govorov, branja čestitk in podobnih dolgočasnih obveznosti ob takih priložnostih, se je odločila, da bo svojim članom in seveda vnetim goriškim gledalcem podarila vedro, sproščujoče odrsko delo. Tako je v soboto, 9. oktobra, na slavnostnem večeru v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž doživela goriško krstno uprizoritev opereta Radovana Gobca *Hmeljska princesa* v režiji zamisli Adrijana Rustje in pod dirigentsko taktirko Hilarija Lavrenčiča. Izvajalci so člani društev in zborov, vključeni v ZSKP (igralci dramskih družin Oder 90 in Štandrež, pevci zborov Hrast iz Doberdoba, Rupa-Peč, Lojze Bratuž iz Gorice, Podgora in Štandrež); dva profesionalca-solista; mladinski operetni orkester, ki ga sestavljajo mladi glasbeniki Glasbene matice, Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel in drugi zunanji sodelavci ter kot gost folklorna skupina Razor iz Tolmina.

Po prejšnjih uspešnih postavitvah - kdo bi pozabil *Planinsko rožo*, *Srce in denar*, *Pri Belem konjičku*? - se je Zveza spet odločila za velikopotezen projekt, operetno glasbeno zvrst. Izvedba tega glasbenega žanra zahteva neutrudne, vztrajne zakulisne roke, poleg seveda gledaliških, pevskih, glasbenih komponent. In prav slednje so najbolj cvetoče veje na kulturnem "drevesu" ZSKP. Zato je vodstvo Zveze brez pomislekov izbralo slovensko opereto, da bi z njo tudi v našem, še zmeraj ogroženem zamejstvu potrdili Cankarjeve misli "slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja". Izbrana je bila opereta *Hmeljska princesa*, ki jo je v mladih letih (1930) spisal Radovan Gobec (1909-1995), "eden izmed najznačilnejših predstavnikov množičnih kantat in operet ter podobnih najkomunikativnejših oblik skladateljskega ustvarjanja", kot beremo v gledališkem listu - izšel je ob premieri -, opremljenem s fotografijami z vaj, s "portreti" izvajalcev in z obnovo dogajanja operete v slovenskem in italijanskem jeziku; vse to gradivo ovija

gla v tekst, prestavila dogajanje iz domovine hmelja v domače okolje briške kapljice, razvejala dejanje, jasneje prikazala trenja med mladima zaljubljenecema in poudarila komične zdrhace med oskrbnikom graščine in njegovo ženo. Navlako sta odvezla in pridala kaj živahnejšega. Hilarij Lavrenčič je zaradi svoje dolgoletne poklicne izkušnje v italijanskem gledališču Verdi v Trstu s tankočutnim posluhom za tovrstna dela razbremenil protagonista, ovenotil zbor, izmislil si finale, "concertato" za zbor in solista, podoknico za grajskega upravitelja, omogočil Vili Zori - v originalu je samo omenjena - primeren nastop z arijo, napisal poklone, in še druge podrobnosti, ki so pripomogle k večji prožnosti in igrivosti dela. Tako je iz "klavirskega izvlečka" vzcvetel poln orkestrski sestav in zazvenele so za uho prav prijetne melodije, ki se tekoč prelivajo med seboj, tako da se poslušalec kar pozibava na njih.

Mladi orkestraši so se izkazali in navdušili poslušalce že z živahno uverturo.

Adrijan Rustja se je poslužil markaterega odrskega trika, ki je poživil igralski trenutek in spravil v smeh gledalce. Sicer pa je vloge porazdelil zelo pretehtano in osvetlil karakterne značilnosti protagonistov, tako da je vsak lik živo stal pred publiko s svojimi značajskimi odtentki.

Vezna nit te "glasbene komedije" je tiho, v začetku neizpovedano ljubezensko čustvo dveh mladih src, Darinke, dedinje bogatega premoženja, in Branka, domačega učitelja in glasbenika, ki posveti svoji ljubljeni opereti *Hmeljska princesa*.

Brez zapleta pa seveda ne gre. Grajski upravitelj Koman, Darinkin stric, je vnet oboževalec operne pevke Vile Zore; tej podari lepo ogrlico. Da bi se branil pred ljubosumno ženo, naprti vso "krivdo" mlademu Branku. Po naključju to izve Darinka, ki ujaljeno zavrne zaljubljenca. Seveda je Branko zelo prizadet in hoče daleč stran, čeprav se mu je vendarle izpol-

ci, pevci zbora, vsi so se zlivali v en sam homogen tekoč odrski prikaz, ki ga je iz orkestrskega prostora mojstrsko vodil Hilarij Lavrenčič.

Pevci so prihajali in odhajali z odra čisto naravno, včasih skoro neopazno. Niso samo ubrano peli z mladostno čistimi glasovi. Razgibano so se kretali po odru, plesali. Prizadevanje koreografinje Caroline Bagnati ni bilo zaman. Vsak izmed njih je "odigral" svojo vlogo. Usklajeno so se stapljali z glavnimi dramskimi osebami.

Najprej naj omenimo oba pevca-solista, edina profesionalca, Alekso Slokar in Mirana Žitka. Slokarjeva je nežno, sanjavo, a tudi odločno predstavila Darinko, Miran Žitko pa zaljubljenega, nekoliko sramežljivega učitelja Branka. Njegov blago zvoneč tenor je privlačno odmeval in se dobro ujemal z glasom soizvajalke. Lepi, malo melanholični so bili njuni dueti. Tudi njun tango je požel aplavz. Še burnejšega pa je doživela parodija istega tanga (v celoti si jo je omislil dirigent Hilarij Lavrenčič), ki so ga krepko podčrtali "drzni" koraki graščinskega upravitelja Pavla Komana-Božidarja Tabaja in njegove žene Ottilje-Majde Zavadlav. Naša stara dramska znanca sta se spet imenitno ujela na odru in izklesala zabavno komična lika: Božo moža, ki bi rad vsaj "pogledal čez plot", a se pravočasno ustavi, ker se boji ljubosumne, ukazovalne žene; Majda pa gospodovalno, a tudi duhovito ženo, ki zna voditi moža po pravi poti. Tudi tokrat je privrela na dan njuna igralska spretna privlačnost, ki se omamno vije z odra do gledalcev. Da je to res, ne more zanikati še tako ostro kritični gledalec.

Smeh so izzvali tudi trije zares nerodni Darinkini snubci-trgovci, ki jim je mar le za denar, Izak, Khon in Salobir. Poosebili so jih Bogdan Podveršič (presenetil nas je s svojim lepo oblikovanim glasom), Robert Cotič (res simpatičen kot izbirčna gospodična!) in Marko Černic s svojo "groteskno" karikaturou.

GOVOR OB ODKRITJU SPOMENIKA DR. LAVU ČERMELJU V LJUBLJANI

GLASNIK O ETNOCIDU NA EVROPSKI RAVNI

BORIS PAHOR

V Toscaninijevem parku v Ljubljani so v četrtek, 7. oktobra, odkrili doprsni kip primorskemu rojaku dr. Lavu Čermelju. Na svečanosti, ki jo je v prisotnosti političnih in kulturnih osebnosti iz Slovenije in zamejstva z lepimi besedami pozdravila tudi županja slovenske prestolnice Viktorija Potočnik, je imel slavnostni govor tržaški pisatelj Boris Pahor (na sliki desno). Iz njegovih besed jasno izhaja, kaj pomeni postaviti spomenik taki osebnosti.

Nastop oblasti po koncu vojske je bil zato kljub slovesnim izjavam prežet z duhom zatrtja slovenskega razumskega kadra, z zaprtjem slovenskih šol, z deportacijami in grobimi napadi, tako da italijanski škof Bartolomasi, ki se bo na svojo iniciativno odrekel tržaški škofiji, protestira pri predsedniku vlade Giolittiju, ker da oblast ravna slabše kot v kolonijah.

Požigi tako Narodnega doma v Trstu kot drugih domov in pogromi 1920. leta spadajo zato v predfašistično dobo, v demokratično družbo, ki dopušča strahovanja ter razdejanje ustanov in društev. Pomen te uvodne dobe zaznamuje tudi Čermelj, ko se loti dokumentacije četrstoletnega fašističnega početja na Primorskem. Seveda ni tukaj niti kraj ne čas za to, da bi v skrbeni obliki podali vsebino njegovega poglavitnega opusa, ki je po skrbnosti in natančnosti navedb edinstveno. Gre v bistvu za pričevanje o etničnem čiščenju, ki se udejanja z italijaniziranjem imen in priimkov, z odpravo jezika tudi v javnosti, z zapori in procesi, s streljanjem upornikov, kar vse povzroči 100.000 beguncev slovenskega in hrvaškega prebivalstva.

Tako se 1929. leta, preoblečen v železničarja, tudi Lavo Čermelj reši čez mejo. Konec je tako njegovega izrednega udejstvovanja v domačem

kraju in začetek nezamenljive vloge, zaradi katere ima posebno mesto v naši predvojni zgodovini. Že 1931. leta namreč po naročilu Evropskega kongresa manjšin, ki mu predseduje nekdanji poslanec v rimskem parlamentu dr. Josip Wilfan, Čermelj objavi študijo o Slovincih in Hrvatih pod Italijo za knjigo o evropskih skupnostih v Evropi. A nekaj let kasneje se izpod njegovega peresa na isto temo rodi v nemščini napisana elitna knjiga, ki bo izšla v angleščini 1936. leta, 1938. v francoščini, vsakokrat z rahlo spremenjenim naslovom, tako tudi v slovenski izdaji 1965. leta, v italijanski 1974.

Gre za pionirsko delo, ki ni samo seznanjalo tujih predstavništev in vlad s fašističnimi metodami, ampak je tudi postavljalo osnovo za sistematično obravnavo ogroženih skupnosti, delo, ki je še danes nepreosljiv zgled izčrpane dokumentiranosti o tej tematiki.

Čermeljeva izjemnost je torej ne samo v obveščanju evropske in svetovne javnosti o genocidni politiki takratnega Rima, ampak v nazornem prikazu početja fašizma v Trstu in na Primorskem. Sami črnosrajčniki so ob proslavi Tržaških večernic, kot so jih imenovali, 1930. leta poudarjali, da se je s tržaškim uničenjem slovenskih ustanov pričela fašistična revolucija. Hitler je bil namreč, čeprav je učitelja vsestransko prekosil, v resnici Mussolinijev učenec. Prav tako pa zato Čermelj obravnava tudi procese proti upornikom vseprimorske organizacije TIGR, ki so bili, kot je prvi ugotovil prof. Anton Slodnjak, sploh prvi resnični protifašistični bojevniki na evropski ravni, a je bil do njih komunistični režim krivičen in celo nasilen.

Znanstvenik, katerega prištevamo k našim izjemnim osebnostim, torej s svojim pomenom presega meje našega narodnega občestva, saj je načelo, za katerega se je zavzemal v Društvu za ligo narodov, danes vodilno tako pri ukrepanju Evropskega parlamenta kot Evropskega sveta. Zato spada Čermeljev opus med kla-

sike zadevne literature, zaradi učinkovitosti njegovega pričevanja pa je bil Čermelj, katerega so aretirali ob okupaciji Ljubljane, na tržaškem procesu, 1941. leta obsojen na smrt in le po številnih intervencijah pomiloščen in mu je bila zmanjšana kazen na do smrtno ječo.

Prav je zato, da se temu velikemu možu dostojno oddolžimo; ker pa spomeniki niso, ali vsaj ne bi smeli biti, samo priče preteklega časa, potem je prav, da se ob njih zamislimo tudi v teku našega sprotnega življenja. V tej zvezi je pomembno, da je že sam Čermelj v predvojnem času ugotavljal, kako je osrednjemu slovenskemu človeku za usodo Primorske bolj malo mar. To centralno zaprtost vase je zaznal tudi Kosovel, ki je, nasprotno, leta 1925 zapisal: "Zakaj bi raztrojitev Slovenije morala ostati tragedija samo zgodovinsko in zemljepisno? Ako Slovenci nismo imeli 'snovi' za tragedijo, tu jo imamo: realno in bridko dovolj, da se izbrusimo v njej in spoznamo." In Kosovel je doživel samo uverturo k Ekstazi smrti. Menim zato, da je poleg tega vidnega spomenika Čermelju nujno treba postaviti še dosti bolj pomembnega s seznanjanjem mladega rodu z usodo pokrajine, kateri je Čermelj posvetil svoje življenje. Gre za zgodovinski spomin, ki ga dvamilijonski narod ne more imeti za postranskega. Kakor ne sme prezreti osebnosti, ki so v imenu narodnega principa odigrale izredno vlogo, kot na primer dr. Josip Wilfan starejši, Albert Rejec, dr. Besednjak, Virgil Šček in vrsta drugih; prav tako je zgrešeno ne upoštevati prej omenjenih ilegalnih upornikov, ki jim cilj zarote ni bila izpol-

nitev nekega ideološkega načrta, ampak samo svoboda. Ves ta kompleks mora v učbenike zgodovine zato, da postane zavest vseh.

Naslednja zavezanost Čermelju zahteva seveda tudi poklon žrtvam, o katerih on poroča in katere danes uradni forumi spregledujejo ali hote obidejo zaradi takega ali drugačnega slepomišljenja in zaradi različnih strankarskih in političnih interesov. Vse zlo, ki je prizadelo primorsko ljudstvo, vsa milijardna in milijardna škoda zaradi izgub stavb in ustanov pa vse, kar je zločinski režim še potenciral po zasedbi dela Slovenije - vse to je nekako potuhnjeno zamočano. Zdaj vemo, katoliški dnevnik *Avvenire* je namreč že 10.11.89. leta navedel dokumentacijo, kako sta vladi Združenih držav in Anglije odločili, da se fašističnega početja ne obravnava zato, da ne bi oslabili protikomunistične fronte. Vendar to ne bi smelo zdaj veljati za slovensko državo in izsledki mešane italijansko-slovenske komisije ne bi smeli biti še zmeraj tabu, medtem ko se zmeraj znova na italijanski strani pojavljajo obsojbe zaradi žrtev v kraških jamah. Takšno hladno ponujanje drugega lica odgovornih Slovenije je politični nonsens; prav tako kot je tako imenovani španski kompromis kričec absurd, danes pa ob Čermeljevi osebnosti in ob njegovem prizadevanju docela nepojmljiva razglazenost.

Seveda, demokratični Rim danes ne ponavlja Dantejevih stihov, res pa je tudi, da je ta povojna demokracija tudi zaradi stalšč tako imenovane matice čakala petdeset let, da njen parlament prizna obstoj slovenske narodne skupnosti, poleg tega je zakon, ki se pripravlja, vse poprej kot dokaz širokega obzorja ter priznanja enakopravnosti slovenskega jezika. Tako da bo šele nova Evropa, vsaj želeto je, z odpravo mej, Dantejevih in drugih, ustvarila upanje za pravičnejše sožitje.

Kakor torej zdaj ugotavljamo, ne spada osebnost, katere odkrivamo doprsni kip, v preteklost, ampak je aktualna tako v evropskem zavzemanju za pravično zakonodajo o jezikovnih skupnostih, kakor je za nas Čermelj naš sodobnik kot zgled zvestobe resnici in ponosu, tistemu ponosu, v imenu katerega je Čermelj odklonil prošnjo za pomilostitev ob smrtni obsodbi, ki sta je bila deležna on in njegova znamenita knjiga. Ponos namreč ni odvisen ne od kvadratnih kilometrov državnega ozemlja ne od številja njegovih prebivalcev. Ta Čermeljev duh naj zato veje v prestolnici Slovenije, ki ga danes časti v imenu vseh Slovencev, še posebno pa naj bo ta duh živ tam, kjer sta slovenski jezik in slovenska kultura še zmeraj na pogubnem prepihu.

7
ČETRTEK
14. OKTOBRA
1999

KNJIŽNE NOVOSTI CANKARJEVE ZALOŽBE

LITERARNE ZANIMIVOSTI

KLARA KRAPEŽ

"V meni je, nič ne morem storiti proti temu, samo pustiti času, da mine, in upati, da bo popustilo. Kajti to je tisto strašno pri ljubezni, da je ljubljena ali ljubljena v nas, da je del nas, del, ki ga ne moreš preprosto iztrgati, ne da bi hkrati zatajil samega sebe," je med drugim zapisala Nicole Müller, švicarska pisateljica, nagrajenka kristala Vilenice leta 1997. In njena knjiga je ena izmed treh izdaj, ki jo je Cankarjeva založba prejšnji teden predstavila v okviru zbirke Nova Evropa. Vanjo se po izboru urednikov Andreja Blatnika in Zdravka Duše uvrščajo sodobni avtorji evropskega literarnega prostora, ki so bili med kritiki in bralci že opaženi, ne sodijo pa še med klasike.

Roman Müllerjeve je zgodba o njeni ljubici, ki se vrne nazaj k svojemu možu. Pisateljica je del lastnih doživetij med leti 1986 in 1991, ko je žive la razpeta med Zürichom in Parizom, prenesla v zanimivo romaneskno obliko, katere osnovna značilnost so izjemno kratka poglavja, nekatera pa so celo zgolj označena z zaporedno številko. Poudarek celotne prvoosebne pripovedi je uokvirjen v neke vrste filmsko nizanjanje resničnih doživetij, pisateljica pa v uvodu še opozarja na dejstvo, da "je najpomembnejše med vrsticami". Roman je v kratkem času od izida leta 1992 doživel vrsto izdaj in prevodov, nekateri kritiki pa Nicole Müller označujejo kot žensko obliko Woodyja Allena. Izpod njene peresa so doslej izšli še romani,

kot sta Več 15. septembra (1995) in v lanskem letu biografija o švicarski feministki Anemari Schwarzenbach.

Med tokrat predstavljenimi novostmi Cankarjeve založbe se prvič v slovenskem prevodu predstavlja danska pisateljica Solvej Balle s knjigo *Po zakonu*. Vsako od štirih zgodb, katerih rdeča nit je posameznikovo iskanje gotovosti, uvaja neki zakon eksaktne znanosti (npr. Galilejev zakon o prostem padu). V nasprotju s tem so cilji in dejanja štirih protagonistov, ki so nedoločljivi. Biokemik Nicholas S. tako raziskuje, zakaj ljudje hodijo pokončno. Študentka prava Tanja L. je nekoga prizadela in si želi popolnoma raziskati svojo bolečino zaradi storjenega dejanja. Rene G. je matematik in si v skladu s svojo izobrazbo prizadeva lastno osebnost zreducirati na matematično število. Kiparka Allete V. pa želi ustvariti popoln stik z živimi bitji in materialnim svetom, zato se kot končno dejanje lastnih prizadevanj pusti zamrzniti.

Negorljiv jezik je naslov tretje novosti, pod njim pa se je podpisal avstrijski pesnik in pisatelj Ingram Hartinger. Prve stihe je začel objavljati v 70. letih, v 80. je izdal dve pesniški zbirki, devetdeseta pa so bila zanj še plodnejša, saj je skoraj vsako leto objavil po kako prozno ali pesniško zbirko. V slovensčino so bile doslej prevedene pesniške zbirke *Osorno, to srce* (1991), *Amagansett* (1994) in *Ta roka tam* (1997). V pesmih Hartinger korespondira s Kosovelom, Šalamunom, Kocbekom in Janušem.

Andrej Lutman tudi v pesniški zbirki *Vzbrsti vrst* na svojevtrsten način znova preseneča slovenske bralca. Skupno 56 pesmi je tematsko posvečenih erotiki in fizični ljubezni, oblikovno pa so vse enajstvrstičnice. Lutman ostaja v njih zvest svoji tradiciji in še naprej ohranja tisti rob slovenske poezije, ki ga je z jezikovnimi prijemi nekoč že osvojila avantgarda, pa se je pozneje zabrisal oz. izgubil.

V TOREK BO NASTOPILO NA OPČINAH

ZBOR SAN JUSTO PRIHAJA V GOSTE

Na gostovanje po Sloveniji in zamejstvu prihaja Mladinski pevski zbor San Justo, ki združuje mlade slovenske pevke in pevce iz Buenos Airesa v Argentini. Na tokratni turneji bo gostoval v Domžalah, Kranju, Ljubljani, Logatcu, Mariboru in Trstu.

POLEMKA O KOPRSKEM PRISTANIŠČU

Tržaško politično življenje je konec prejšnjega tedna razgibala polemika med Polom svoboščin in tržaškim županom Riccardom Illyjem o možnosti, da podelijo Kopr status evropskega pristanišča za nekatere vrste blaga s precejšnjimi ugodnostmi, ki jih uživajo pristanišča v Evropski zvezi. Pol svoboščin je še posebej napadel italijanskega veleposlanika v Sloveniji, Norberta Cappella, ki je v nekem dopisu italijanskim oblastem izrazil ugodno mnenje o tej možnosti, za katero je prosila Slovenija. Po besedah predstavnikov tržaške desne sredine, zlasti senatorja Giulia Camberja, bi taka odločitev zelo škodovala Trstu in bi po nekaterih računih zmanjšala število delovnih ur za 10.000 enot. Illy je te obtožbe zavrnil kot neosnovane, podobnega mnenja je bil tudi novi upravitelj tržaške pristaniške ustanove Maurizio Maresca.

Mladinski pevski zbor San Justo, ki šteje 45 pevcev, je bil ustanovljen leta 1971 z namenom, da bi ohranjal in oživljal slovensko zavest in slovensko kulturo s petjem domačih skladb. Zbor pogosto sodeluje na raznih prireditvah, koncertih in festivalih, tako med slovensko skupnostjo kot med argentinsko publiko. Nastopil je v raznih krajih v Argentini, pa tudi v Sloveniji, kjer je leta 1992 nastopil v Cankarjevem domu. Prvi dirigent zbora je bil Andrej Selan, leta 1992 pa je vodstvo prevzela njegova hčerka, prof. Andrejka Selan Vombergar, ki je uvrstila v repertoar renesančne, baročne in sodobne skladbe. Ob praznovanju svoje 25. obletnice je zbor prejel od Zveze kulturnih organizacij Slovenije Gallusovo odlikovanje: ustanovitelj in dolgoletni zborovodja Andrej Selan je prejel zlato Gallusovo značko, prof. Andrejka Selan Vombergar srebrno, pevci pa bronasto. Zadnje leto je zbor izdal CD ploščo *Odmevi izpod Andov*.

Zbor San Justo bo nastopil v župnijski cerkvi sv. Jerneja na Opčinah v torek, 19. oktobra, ob 20. uri. Izvajal bo skladbe Jacobusa Gallusa ter drugih slovenskih in španskih avtorjev, med katerimi bo tudi slovita *Missa Criolla* Ariela Ramirezja.

VEČER V DRUŠTVU SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV

NAŠ ŠPORT JE BIL PREVEČKRAT PREPUŠČEN SAM SEBI

IVAN ŽERJAL

Ponedeljkov večer v DSI je bil pravzaprav nadaljevanje razprave, ki je sledila predavanju prof. Pavletiča o 130-letnici Južnega Sokola na letošnji Dragi (predavanje je prav pred kratkim izšlo v lepi brošurici, ki jo je izdala založba Mladika). Ob tisti priložnosti so bile namreč načete nekatere tematike, ki pa niso bile izčrpane do konca.

V prvi vrsti so Pavletič, Kufersin in Peterlin, pa tudi nekateri diskutanti, precej povedali na račun odnosa, ki ga je imela - in ki ga še ima - zamejska družba (mišljena je tu v prvi vrsti politika, a tudi kultura in druga področja) do športa. Iz njihovih besed izhaja, da je bil naš šport prevečkrat prepuščen sam sebi, da je politika na športno področje kratkomalo pozabila. Izraženi so bili tudi veliki dvomi in bojzani tudi glede zaščitnega zakona, ki je trenutno v obravnavi v rimskem parlamentu.

Skratka, opaža se velik razkorak med športom in politiko, ki pa ga v preteklosti ni bilo. V vodstvu Južnega Sokola, je dejal prof. Pavletič, so npr. sedeli ugledni predstavniki takratnega slovenskega političnega, kulturnega in gospodarskega življenja, ki so se zavedali izrednega pomena, ki ga ima šport za našo skupnost. Tu bi se morali torej učiti iz zgodovine: če bomo vedeli, kaj smo bili, bomo tudi znali, kje smo in kam moramo iti.

ZŠSDI, je s svoje strani dejal Kufersin, si prizadeva za ohranjanje narodne identite-

Ta in še druge ugotovitve so izhajale iz srečanja, ki ga je Društvo slovenskih izobražencev priredilo v ponedeljek, 11. t.m., v Peterlinovi dvorani v Trstu in ki je bilo posvečeno dilemam našega športa. O tem so spregovorili prof. Bojan Pavletič, predsednik ZŠSDI Jure Kufersin in prof. Ivan Peterlin.

FOTO: KROMA

te in jezika. Tu je omenil zlasti mladinski sektor, kjer se društva v 95% primerov držijo pravila, da morajo biti trenerji mladinskih ekip Slovenci, saj drugače ne prejmejo sredstev s strani krovnice organizacije. S športom se v zamejstvu na tak ali drugačen način ukvarja preko 6.000 oseb. Vseh športnih društev pri nas je 52 (samo dve nista vključeni v ZŠSDI), ukvarjajo pa se z 28 panogami. Šport je torej res pojem organizirane množičnosti, a tudi kakovosti, saj so bili doseženi tudi lepi rezultati. Kljub temu pa je po besedah prof. Peterlina šport ostal še naprej predmet nezanimanja, telesna vzgoja je bila tudi na šoli pepelka in, kar je bilo doseženega,

so športniki dosegli z lastnimi močmi. Žal, če hočejo društva prejeti podporo sponzorjev za mladinsko dejavnost, morajo biti kompetitivna; za dosego tega pa domači igralci marsikdaj niso dovolj. Od tu najmanjše Neslovencev oz. italijanskih igralcev in trenerjev. Leta 1993 je bilo med zamejskimi igralci 11% Neslovencev, sedaj pa jih je 22%, kar pomeni, da se je njihov odstotek v šestih letih podvojil. Zaskrbljati pa bi nas morali tudi primeri, kot je ta, da slovenski učitelj, ki je tudi trener pri italijanskem klubu, privabi v ta klub - kjer je občevalni jezik seveda italijanščina - celo skupino slovenskih deklic, namesto da bi kaj ustvaril

med Slovenci, v domačem okolju.

Tu pa se postavlja vprašanje, kje je meja oz. ali si naša skupnost lahko privoščiti tekmovalnost za vsako ceno (čeprav, je podčrtal Kufersin, je ta tekmovalnost na ravni C lige, več si ni mogoče privoščiti), ki je povezana z najemanjem neslovenskih igralcev in trenerjev. V razpravi je

padla tudi kritika, da nimamo izdelane strategije in da nas je sla po tekmovalnosti zavedla od prave poti, ki mora biti v tem, da se ustvari okolje za izboljšanje zdravih Slovencev.

Izčrpati tako obsežno tematiko v enem predavanju oz. diskusijskem večeru je nemogoče. Postavljenih problemov je bilo še in še, od počasnega združevanja društvenih moči do odnosa med športom in družino idr. Ali smo vlak že zamudili, kot so se pesimistično izrazili naši športni delavci, ne vemo. Morda pa je po - čeprav slabo obiskanim - diskusijskem večeru v DSI razkorak med športom in zamejsko družbo manjši.

PO PROGLASITVI ZA BLAŽENEGA

POČASTITEV SLOMŠKA TUDI NA PROSEKU

Tudi v proseški cerkvi sv. Martina smo v nedeljo, 19. septembra, počastili našega prvega blaženega današnjega časa.

Anton Martinu Slomšku smo v prezbitariju pripravili častni prostor z njegovo zastavo, okrašeno z vinsko trto in grozdom, z njegovim slavnim geslom *Sveta vera bodi vam luč, materin jezik pa ključ do zveličavne narodove o-mike*. Pod zastavo in geslom smo na prtčiček, okrašen z narodnimi motivi, položili še slovenski šopek.

Blaženi je bil mož, daleč poznani zaradi učenosti in po-

božnosti. Dokaz temu so vsa njegova dela, vse besede, vse življenje. V njem pa se odražajo tudi vsa ponižanja in krivice, ki jih je moral prestati slovenski narod. Bil je najmočnejša osebnost, ki jo je v prejšnjem stoletju rodila slovenska zemlja, zato je njegovo mesto na oltarju zares zaslužen.

Naj povemo še, da so se beatifikacije v Mariboru udeležili tudi skviti z družinami in nekaj proseških narodnih noš, ki so občuteno sledili evharističnemu slavu dragega sv. očeta Janeza Pavla II.

(MB)

TISKOVNO POROČILO DOLINSKE SEKCIJE SSK

O LEKCIJI "ZGODOVINE" OBČINSKE SVETOVALKE MONDO

Na zadnji seji dolinskega občinskega sveta dne 27. septembra je svetovalka Julijske fronte Silvana Mondo zastavila županu oziroma odboru vprašanje glede rabe dvojezičnosti krajevnih imen v uradnih občinskih dopisih. V njem trdi, da slovenska imena vasi in naselij v dolinski občini niso originalna, kot si to upa trditi le župan Pangerc, ki da je nacionalist, tudi če nosi italijansko trobojnico okoli pasu. V dolinski občini se Slovenci ne morejo šteti za avtohtono prebivalstvo, v kolikor je bilo to naše ozemlje v preteklosti naseljeno s Histri, ki so se asimilirali z Rimljani. Slovenci so se naselili na tem področju šele v srednjem veku, in sicer so zasedli ozemlje, kjer se je prebivalstvo zdesetkalo zaradi vojn, epidemij ipd., ali pa so se z njim pomešali. Niso Slovenci ustanovili vseh naselij, ki so danes na občinskem ozemlju, zato večina krajevnih imen ni slovenskega izvora. Dejala je, da bo to doka-

zala v eni prihodnjih interpelacij. Kraljevi odlok z dne 29. marca 1923 št. 800 je konec koncev le obnovil izvorna imena vasi, ne pa samovoljno poitalijančil tista slovenska (sic!).

Te trditve so izzvale ogorčenje med prisotnimi svetovalci. Znano je namreč, da so bila ta imena izbrana povsem samovoljno in brez vsakršne znanstvene podlage. Postopek je dovedel do pravih nesmislov, ki so naleteli na kritiko celo pri samih Italijanih (glej uvodnik brošure *Touring Club Italiano* za leto 1993!).

Ne vemo, odkod je svetovalka Mondo povzela podatke za svojo res zanimivo lekcijo o krajevni zgodovini. Vsekakor je dokazala, da ima zelo zmedene pojme o zgodovini in toponomastiki naših krajev, kakršnih ne najdemo niti pri deklariranih italijanskih nacionalistih. Toliko slabše, če ji je gori omenjena izvajanja narekoval njen politični sponzor Marchesich,

ki se sicer ponaša z zagovarjanjem enakopravnosti narodov in jezikov na našem področju, a je ne spoštuje niti v okviru svojega gibanja Julijske fronte. Če v tej svoji hoče v dolinski občini uganjati italijanski nacionalizem, je zgrešil naslov in si samo spodkopuje že itak majava politična tla.

Končno naj bo to v globok premislek predvsem tistim našim občanom, ki so na junijskih občinskih volitvah v dobri veri glasovali za Julijsko fronto, katere izvoljeni predstavniki to njihovo dobro vero sedaj grobo izkorišča v svoje in tuje namene.

Ne gre podcenjevati dejstva, da so take trditve grob napad na vse naše ustanove in društva, ker pomenijo izpodkopavanje slovenskih korenin naših krajev. Zato dobro premislimo, preden na volitvah oddamo svoj glas, kajti ni vseeno, kdo nas bo predstavljal v raznih upravnih telesih!

PREDSTAVNIKI
NOTRANJNH
MINISTRSTEV ITALIJE
IN SLOVENIJE V TRSTU

V četrtek, 7. t.m., je na sežu tržaške prefekture potekalo srečanje med predstavniki organov za notranje zadeve Italije in Slovenije. Italijansko delegacijo je vodil vladni komisar in tržaški prefekt Michele De Feis, slovensko pa državni sekretar pri notranjem ministrstvu republike Slovenije Slavko Debelak (prisotna je bila tudi generalna konzulka Republike Slovenije v Trstu Jadranka Šturm Kocjan).

Govor je bil zlasti o vprašanju ilegalnih priseljencev in o njihovem vračanju ter o vračanju v Slovenijo mladoletnih pribežnikov. Delegaciji sta ugotovili napredek pri odkrivanju tega pojava in pozitivno ocenili sodelovanje med italijansko in slovensko policijo, ki se mora še okrepiti. Govor je bil tudi o nekaterih skupnih projektih, o vprašanju nakupa nepremičnin v Sloveniji in o predlogih za uresničitev železniških prog med tržaškim in koprskim pristaniščem ter med letališči v Ronkah in na Brniku.

NOV PAHORJEV ROMAN V TRŽAŠKI KNJIGARNI

NA STRANI ŽIVLJENJA, NE PA LITERATURE

Pri Cankarjevi založbi v Ljubljani je izšel nov roman tržaškega pisatelja Borisa Pahorja z naslovom *Zibelka sveta*. Tržaško predstavitev je delo doživelo v sredo, 6. t.m., v prostorih Tržaške knjigarne.

Roman *Zibelka sveta* opisuje ljubezensko zgodbo med 65-letnim tržaškim Slovencem, ki je preživel uničevalno taborišče, in 30-letno francosko psihoterapevko, ki je v otroštvu doživljala posilstvo s strani očeta. Druži ju torej izkušnja nasilja in mučenja telesa, ki je osrednja tema romana (celotno dogajanje 20. stoletja je po Pahorjevih besedah zgodovina mučenega in zlorabljenega telesa), spopad z zlom, ki je oba močno zaznamovalo.

To je izhajalo iz sredinega predstavitevne večera, ki ga je obogatil nastop kitaristke Elise Komar in na katerem so spregovorili urednik Cankarjeve založbe Zdravko Duša, literarna kritičarka Ivanka Hergold in seveda avtor sam. Telo, je dejala Ivanka Hergold, je za avtorja vrednota, velika in sveta stvar, ljubezen pa je

FOTO KRONA

za oba protagonista medsebojno bogatenje in razumevanje. Sicer so tudi v tem romanu prisotne značilnosti romanopisca Pahorja, ki ga je Hergoldova definirala kot človeka na strani življenja, ne pa literature: prepletanje literarnih tem, prisotnost ose-

bne izkušnje, esejistični in celo dnevnični vložki ter eros. Po besedah Zdravko Duše se je v Pahorjevem delu zgodba o mučenem telesu razrasla, poleg razmerja med bivšim taboriščnikom in dekletom ter posilstva dekleta s strani očeta, v pripoved o še enem

vidiku, in sicer o Trstu kot sinonimu mučenja in zlorabljanja tukajšnje slovenske nacionalne entitete.

Boris Pahor je izrazil upanje, da bo ta knjiga med Slovenci sprožila pogovor o problematiki mučenja telesa. Pisanja se je lotil, ker je videl, da se po svetu kljub ljubezni telo še vedno uničuje. V nasprotju s tem se je s citiranjem italijanskega pisatelja Umberta Eca zavzel za spoštovanje telesnosti drugega. Pahor se ob tej priložnosti tudi ni izognil kritični oceni glede obravnavanja te teme v slovenski književnosti. Pri Slovencih je namreč težko najti avtorja, ki bi opisal žensko na način, kot jo je npr. opisal ameriški pisatelj Hemingway: nasprotno, gre se v ekstreme, pri čemer se opisuje ženska kot svetnica ali pa se zapada grobi spolnosti. Pri tem se je zaustavil pri nekaterih pred kratkim prebranih novelah, kjer je po njegovem mnenju razmerje med fantom in dekletom izraženo v takem besednjaku, ki po njegovih besedah ne spada niti v gostilno.

iz

OBVESTILA

SLOVENSKO STALNO gledališče razpisuje abonma za sezono 1999-2000 ponovno v Kulturnem domu. Vpisovanje abonmajev za sezono 1999-2000 od 11. oktobra dalje pri blagajni Kulturnega doma, ul. Petronio 4. Gledališka blagajna bo v času vpisa odprta od ponedeljka do petka od 10. do 14. ure. Vse informacije dobite na telefonski številki 040 362542. Ugodnosti pri vpisu mladinskega abonmaja je omogočila Zadruga kraška banka.

V LETU Boga Očeta prireja Slovensko pastoralno središče v Trstu od oktobra do decembra niz petih duhovnih razmišljanj kot neposredno pripravo na začetek velikega jubileja 2000. Prvo bo v petek, 15. oktobra, ob 20. uri v dvorani Marijinega doma v ul. Risorta 3. Govoril bo jezuit p. Tomaž Podobnik na temo: *Namaz k Očetu* (Življenje kot romanje). Toplo vabljeni vsi.

KONTOVELSKA IN barkovljanska skupnost vabita na izlet v Žičko kartuzijo, Slovenske Konjice in Slom, ki bo 16. oktobra. Vodi g. Jože Špeh. Vožnja stane 70.000 lir. Ogled bo z vodičem. Odhod iz Barkovelj ob 6.30 zjutraj pred cerkvijo, prihod okoli 20. ure.

DRUŠTVO SLOVENSKIH izobražencev prireja v ponedeljek, 18. oktobra, srečanje s prof. Jankom Kosom, avtorjem knjige *Duhovna zgodovina Slovencev*, ki bo spregovoril o svojem delu. Začetek ob 20.30. Vabljeni!

MLADINSKI PEVSKI zbor San Justo iz Argentine bo v okviru svoje turneje po Sloveniji in zamejstvu nastopil v torek, 19. oktobra, ob 20. uri v župnijski cerkvi sv. Jerneja na Opčinah. Izvajal bo skladbe Jacobusa Gallusa ter drugih slovenskih in španskih avtorjev. Zbor vodi prof. Andrejka Selan Vombergar, na orgle pa spremlja prof. Ivan Vombergar.

V **SREDO**, 20. oktobra, bo ob 20. uri v župnijski dvorani v Nabrežini zopet redna mesečna konferenca. Ravnatelj nove škofijske gimnazije v Vipavi prof. Vinko Lapajne bo predaval o delu, važnosti in lepoti te velike stavbe, ki dela čast in korist ne samo Primorski. Spremljali bodo diapozitivi in nastop gimnazijcev. Sledita razgovor in družabnost. Vabljeni!

KLUB PRIJATELJSTVA prireja v soboto, 23. oktobra, izlet v manj znane, a zanimive kraje v Beneški Sloveniji, kot so npr. Nimis-Neme (ogled cerkve sv. Gervazija), Tarcento-Čenta, Vedronza-Njivice (tu bo kosilo, upamo s krajevnimi specialitetami; tu so tudi lepi sprehodi med zelenjem) in Lusevera-Bardo. Vozili se bomo po Terški dolini (Torre) v spremstvu izvedenca prof. Merkuja. Čas za vpis je do 16. oktobra v trgovini Fortunato, ul. Valdirivo 23. Pojavnila na tel. 040 639949 ali 040 43194.

TAIZEJSKO SREČANJE 1999/2000. Evropsko srečanje mladih, ki ga prireja skupnost bratov iz Taizeja, bo letos od 29. decembra 1999 do 1. januarja 2000 v Varšavi. Tudi letos se bomo udeležili romanja mladi iz zamejstva. Odpotovali bomo 27. decembra 1999 dopoldne iz Dutovelj in se vrnili 2. januarja 2000 popoldne. Srečanja se lahko udeležijo mladi od 16. leta (v spremstvu polnoletne osebe) do 30. leta starosti. Cena potovanja znaša 14.500 SIT, v Varšavi pa bomo plačali še skromen prispevek za kritje stroškov srečanja (približno 50.000 lir). Za vse udeležence sta obvezni dve pripravi. Prijavnice so na razpolago: pri Nadi Petaros, dijakinji I. klasičnega liceja France Prešeren v Trstu, v Slovenskem kulturnem klubu, v openski župniji in pri Alešu Petarosu (tel. 040 228307). Potrebne informacije lahko dobite na prijavnica, za podrobnejše informacije pa se lahko obrnete na telefonsko številko 040 228307 ali pišite na e-mail: petaros.ales@iol.it. Vpisovanje do 13. novembra.

DAROVI

ZA KARITAS v Ajdovščini: N.N. 30.000 lir; N.N. 50.000 lir; M.G. 50.000 lir; R.S. 300.000 lir.

ZA CERKEV v Nabrežini: Uršič 35.000 lir; Caharija 15.000; Terčon 20.000; Guidobaldi 20.000; Venier 70.000; Blason 35.000; Radovič 30.000; skavti 50.000; Radovič-Bune 35.000; Švara 35.000; Ciabatti 20.000; Košuta-Sedmak 20.000; Bergamasco 15.000; Gruden 70.000; Ceper 200.000; bolniki 40.000; Kakeš 100.000; Rudež 20.000; Milič 80.000; ob krstu Sare Smotlak 150.000 lir.

ZA MARIJIN dom pri Sv. Ivanu: A.L.M. 110.000 lir; ob 25. obletnici poroke Vatta-Kovač 30.000; v spomin na Ladija Baka daruje Lija 50.000; v spomin na Justo Požar ob 50. obletnici smrti Marta in Zinka 100.000 lir.

ČESTITKE

Rodila se je

VALENTINA

Osrečila je Eriko in Aleksa ter nono Nadjo in nonota Lucijana.

VALENTINA

Stric Martin in teta Breda te že obožujeta.

Veliko nasmejanih dni ti želijo vsi.

Čestitkam se pridružuje tudi uredništvo Novega glasa.

ZAČETEK NOVE SEZONE GLEDALIŠKEGA VRTILJAKA

PEKARNA MIŠMAŠ NAVDUŠILA MALE IN VELIKE GLEDALCE

MATJAŽ RUSTJA

Z lutkovno predstavo Svetlane Makarovič Pekarna Mišmaš v izvedbi Lutkovnega gledališča Maribor se je v nedeljo, 10. t.m., začela druga sezona Gledališkega vrtiljaka.

V nedeljo, 10. oktobra, je zaživel Gledališki vrtiljak, ki ga prireja Radijski oder v sodelovanju s Slovensko prosveto in Primorskim dramskim gledališčem Nova Gorica. Po lanski zelo uspešni tovrstni ponudbi bo letos nastopilo v Marijinem domu pri Sv. Ivanu kar šest igralskih skupin, ki bodo prinašale otrokom toplino pravljic in dobrih junakov skozi vse jesenske in zimske mesece. Da bi bilo počutje še prijetnejše, bo ob vsaki predstavi kratka animacija za razvedrilo. Vse do predzadnjega dopoldneva Gledališkega vrtiljaka (20. februarja) pa bo odprt literarni in likovni natečaj z naslovom *Moj najljubši gledališki junak*. Vsi prispevki bodo razstavljeni na zadnjem srečanju (19. marca), ko bodo tudi nagrajeni najboljše risbe in spisi.

Prvi popoldan Gledališkega vrtiljaka je obiskal Pekarno Mišmaš in daleč naokrog je zadišalo po svežem, kromaj pečnem, hrustljavem kruhu dobrega Mišmaša. V naše mesto je slavni pek dospel z Lutkovnim gledališčem iz Maribora, da bi našel dobre in iskrene ljudi, jim delil naj-

FOTO KRONA

boljšega kruha, otrokom in revnim kar zastoj. Pa tudi naš prostor je bil Mišmašu pretesen. Vedno se najde kaka jezična mlinarica Jedrt, ki ji je radovednost prvi posel, drugi pa nevoščljivost. Ker je Mišmaš pri njej kupoval premalo moke, je hotela izvedeti, ali je v receptu odličnega

Mišmaševega kruha coprnija. Ponoči je skrivaje ugotovila, da res ni vse v redu, da pomaga Mišmašu pri delu vrsta ljubkih mišk... Dogajanje se je tako razpletlo, da se je Mišmaš odselil v neko vas, ki ji nihče ne pozna imena, s seboj je odnesel miške ponočnice, znanje in dobroto, da bi lahko

vsaj tam mimo živel. Tudi ubogi maček, ki ga je Jedrt izkoriščala, je sklenil ostati pri Mišmašu, saj je družba dobrih ljudi prijetnejša.

Vedno aktualno in za vse starosti zanimivo zgodbo je napisala pred več kot dvajsetimi leti Svetlana Makarovič. V Lutkovnem gledališču Maribor je odsko predstavitev režiral Matija Milčinski, učinkovito likovno zasnovano je določil Jože Lašič, izvimo glasbo pa je napisal Boris Rošker.

Natrpna dvorana malih radovednežev je pazljivo sledila dogajanju na odru, se sproščeno odzivala nastopu lutk in tiho navijala za tega ali onega junaka. Zadovoljno so odšli domov z balončkom v roki. Pa saj ni zmagalo zlo, Mišmaš dobro ravna nekje drugje, morda tam, kjer je doma medsebojno spoštovanje.

SPOMIN NA SILVA ŠULIGOJA

Nikoli si nisem upal, da bi g. Šuligoja "tikal", čeprav me je kot sogovornik večkrat nagovarjal, naj se te formalnosti otresem. Zdaj, ko ga med nami več ni, si končno dovolim ta prag prestopiti.

Zivo te imam v spominu, ko si nas, šentjakobsko mladino, sprejel in nam nudil zbirališča v Domu. Povzdignil si

slovensko skupnost pri sv. Jakobu iz životarjenja v pestro cerkveno in narodno življenje. Brez tvojega truda si sploh ne morem zamisliti šentjakobskega Doma in vse njegove dejavnosti. Ni besed, ki bi v polnem obsegu izrazile, kar si v letih svojega duhovnega dela pri Sv. Jakobu za nas storil. Živo te imam v spominu, ko si

se v zadnjih mesecih med najinimi srečanji še privoščil nasmeha; takega veselja do življenja, kakršnega si kljub zdravstvenim tegobam izražal, res nisem še videl.

Sinoči sem v sanjah videl g. Šuligoja. Sprehajal se je po čudovitem vrtu, ne da bi ga tarala kaka telesna muka. Za trenutek sem se nasmejale: Bog mu je končno povrnil, kar mu je zemeljsko življenje odtrgalo.

Trst, 1. oktober 1999

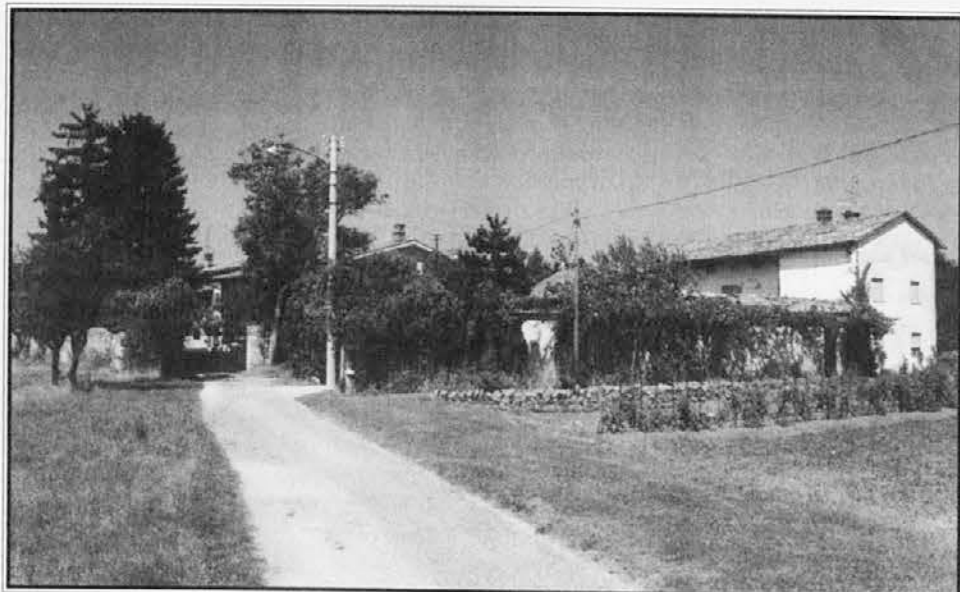
RS

POSEG NA SLOVENSKO ZEMLJO

SSK SE SPRAŠUJE

SLOVENCISPET ODSOTNI...

10

ČETRTEK
14. OKTOBRA
1999

KRAJEVNA DRUŠTVA

ODLOČNO PROTI ZADUŠITVI ŠTANDREŽA

Predstavniki štandreških društev in organizacij ugotavljajo, da goriška občinska uprava z novim urbanističnim načrtom namerava uničiti zaselek Jeremitišče in razširiti industrijsko področje za dodatnih 60.000 m² vse do štandreških hiš ter nameniti za intenzivno gradnjo večjo površino ob ulici Abetti.

Protestirajo proti takemu ravnanju in neupoštevanju predlogov, ki so jih izdelali krajevna rajonska konzulta in drugi organizmi.

Ugotavljajo, da hoče občinska uprava s temi posegi zadušiti slovensko naselje in prizadeti dokončni udarec krajevnemu kmetijstvu.

Pozivajo župana in druge odgovorne pri občinski upravi, naj opustijo pritisk na slovensko prebivalstvo in naj omogočijo obstoj štandreške skupnosti v zdravem okolju.

Predlagajo:

- spremembo regulacijskega načrta glede Jeremitišča z ohranitvijo zaselka in možnostjo, da si tamkajšnje prebivalstvo uredi svoja bivališča;
- ohranitev obstoječega obrtniškega in industrijskega področja v sedanjih obsežnostih, ki že itak ogrožajo štandreško skupnost, in razširitev zaščitnega zelenega pasu med ulicama sv. Mihaela in Gregorčič;
- odpravo nove zazidane površine v ulici Abetti.

Seznajajo, da bodo v primeru nesprejetja zgoraj navedenih zahtev začeli z akcijo, da se štandrež priključi drugi občini.

(Sledijo podpisi predstavnikov Prosvetnega društva Štandrež, Kulturnega društva Oton Župančič, Kmečkega društva, Sekcije VZPI, Športnega društva Juventina, Športnega društva O.K. Val, Športnega društva Velox, Balinarskega kluba MAK.)

V zadnjem tednu se je pozornost vse slovenske zamejske javnosti osredotočila na sporno varianto osnutka novega regulacijskega načrta goriške občinske uprave.

To, da hoče večinska koalicija z v zadnjem hipu vneseni amandmaji, ki predvidevajo tudi razlastitev 60.000 kvadratnih metrov zemlje v Štandrežu za razširitev industrijske cone vse do štandreških hiš, je povzročilo veliko ogorčenje tudi zato, ker je tako poseganje v nasprotju z vsemi dogovori in obvezami občine in samega župana. Novi urbanistični načrt predvideva med drugim uničenje zaselka Jeremitišče (na sliki), kjer stoji nekaj znamenitih kmetijskih poslopij, pravih zgodovinskih spomenikov, vrednih primerne zaščite.

Poleg vsega tega bi se razlašeni hektarji samo še dodali milijonu 600 tisoč kvadratnim metrom razlašene zemlje na Štandreškem v zadnjih skoraj petdesetih letih, kar daje upravičeno misliti na sistematično in načrtno krčenje slovenskega ozemlja. Napade na slovenske prebivalce na tem robu mesta predstavljajo že itak druge infrastrukture (carinska cona, avtopostajališče, avtocesta, upepeljevalnik...), ki že dolgo ogrožajo tamkajšnje skupnost.

SREČANJE S ČASNIKARJI NA OBČINI

Svoje ogorčenje in užaljenost so z jasno in odločno besedo izrazili slovenski občinski svetovalci Erika Jazbar, Nataša Paulin in Božidar Tabaj na srečanju s krajevnimi časnikarji v ponedeljek, 11.

STALIŠČE SLOVENSKE SKUPNOSTI

NEDOPUSTNO!

Stranka Slovenske skupnosti je z ogorčenjem sprejela novico o novem posegu na slovensko zemljo v Štandrežu.

Najprej gre poudariti, da je bilo omenjeno razmetavanje s slovensko zemljo odločno zahrbtno, saj rajonski svet, kateremu je bila naprtena naloga, da se izrazi o projektu regulacijskega načrta, o omejenem posegu sploh ni bil seznanjen. Na vrat na nos je za grob poseg poskrbela politična večina, ki upravlja goriško občino, s predlogom amandmaja, ki ga je nato sprejel odbor.

Ob tem pa se je "slučajno" industrijska cona, ki je bila predvidena v Ločniku, bistveno skrčila; mogoče zato, ker so svetovalci iz Ločnika v večini in štandreški v opoziciji?

Naše nasprotovanje izbiri občinske uprave je radikalno, saj gre za zlorabo rodovitne in obdelane zemlje, ki bo po novem regulacijskem načrtu politične večine prizadela še zadnji predel slovenske štandreške zemlje zaman. Ob tem je taista večina tudi so-

glasno zavnila amandma naših svetovalcev Jazbarjeve in Tabaja, ki sta nastopila v bran Jeremitišča. Nesprejemljivo je tudi dejstvo, da je že danes prihodnost industrijske cone ter območja postajališča, ki ga stalno širijo, precej meglena, saj so že današnje strukture v veliki meri neizkoriščene ali izkoriščene v drugačne namene. Taka odločitev je zato neoportuna.

Slovenska skupnost se zato obvezuje, da bo o tem zahrbtnem posegu informirala vse naklonjene politične predstavnike na krajevni in državni ravni ter da se bo angažirala tudi na mednarodni ravni Slovenije ter Evropskega parlamenta.

Slovenska skupnost nadalje izreka popolno solidarnost in odobravanje svojim svetovalcem, ki so iz protesta prvi zapustili dvorano občinskega sveta, saj je *modus operandi* večine prizadel dostojanstvo demokratično izvoljenih političnih predstavnikov slovenske manjšine ter opozicije.

t.m., v konferenčni dvorani občinskega odbora. Da bi bil njihov protest še krepkejši in glasnejši, sta jih podprla tudi deželna predsednika obeh slovenskih krovnih organizacij Sergij Pahor (SSO) in Rudi Pavšič (SKGZ), ki sta tako tudi pokazala, da gre za izjemno resno zadevo, za rešitev katere se morajo z najrazličnejšimi pobudami zavzeti vsi zamejski Slovenci. Na srečanju so bili prisotni tudi predsednik občinske konzulte za narodno manjšino v mestu Damjan Paulin, predsednik rajonskega sveta Štandrež Marjan Breščak in arh. Jože Cej kot izvedenec na urbanističnem področju.

Erika Jazbar je na začetku pojasnila, da slovenski svetovalci niso proti industrijski coni ali proti razvoju mesta; želijo pa pokazati, da bi novi načrti na štandreškem ozemlju predstavljali nepotrebnost trošenja javnega denarja, saj že obstajajo infrastrukture podobne narave, ki pa so slabo izkoriščene. Zaradi ponovnega napada na slovensko prebivalstvo v Štandrežu pa so naši demokratično izvoljeni predstavniki odkrito zaprepaščeni; povzete razlastitvenih posegov v škodo slovenske zemlje v Štandrežu so poslali tudi nekaterim evropskim poslancem s prošnjo, naj tudi oni kaj ukrenejo na mednarodni ravni za zaščito teritorija, na katerem živi etnična skupnost. Erika Jazbar je že v ponedeljek napovedala, da bodo slovenski svetovalci pred glasovanjem v zne-

menje protesta stopili iz dvorane: "Preprost »ne« bi bil preveč šibko znamenje!" Če drugače ne bo šlo, bodo v pokrajini zbrali potrebne podpise in sklicali referendum za odcepitev od goriške "mačehovske" občine in za priključenje svodenski, ki bi gotovo znala bolje ščititi pripadnike manjšine in njihove interese. "V goriški občini se čutimo ogrožene!"

Tudi Božidar Tabaj je poudaril pritisk asimilacijske politike večinske koalicije v občinski upravi. "Doslje je občina pokazala do nas samo negativno pozornost," take, ki ji vedno bolj jemljejo ugled. Prizadela je tudi dostojanstvo strokovnjakov, ki so pripravili prvotni osnutek regulacijskega načrta. Nataša Paulin je izrazila svojo zaskrbljenost nad dejstvom, da ni bilo niti možnosti demokratičnega soočanja. Poleg tega jo močno skrbi dejstvo, da je uprava deklasirala štandreške prebivalce in postavila na višjo raven tiste iz Ločnika; industrijska cona bi namreč morala biti postavljena v okolico Ločnika; zdi se, da je igrala odločilno vlogo prisotnost svetovalcev iz Ločnika v večinski koaliciji, medtem ko so štandreški in slovenski svetovalci samo v o-

poziciji... Damjan Paulin je kot predsednik občinskega posvetovalnega organa spregovoril o dveh sestankih konzulte, ki je analizirala položaj in tudi sestavila predloge za zavarovanje zaselka Jeremitišče. Občinska urbanistična politika pa se je še enkrat izkazala kot močno škodljiva za krajanje. Rudi Pavšič je kot predsednik SKGZ in član omenjene konzulte ocenil namene občine kot obnašanje, "ki presega vsako logiko." Kljub številnim zagotovilom in obljubam niso nikdar pozvali, da bi se posvetovali z nami." Postavil je vprašanje, ali ni zadnji napad slučajno odgovor občinske uprave na zakon o globalni zaščiti manjšine, o katerem razpravljajo v parlamentu. Arhitekt Cej je podvomil v zakonsko veljavnost zadnjih amandmajev. "Ti so v nasprotju z duhom dela strokovnjakov." Sergij Pahor pa je uporabil močne besede ("grožnja našemu obstoju", "etnično čiščenje"), da je izrazil solidarnost Sveta slovenskih organizacij. "Občinska uprava ni vredna zaupanja!" je pribral. Na koncu je tudi Marjan Breščak kot predsednik štandreškega rajonskega sveta osvetlil stališče posvetovalnega organa. Medtem ko se je občinska uprava obvezovala, da ne bo posegla brez priziva na rajonski svet, so prihajala z občine le... pisma o razlastitvah.

TISKOVNO SPOROČILO

Tiskovno sporočilo, ki so nam ga posredovali trije slovenski občinski svetovalci in ostali štirje predstavniki (S. Pahor, R. Pavšič, D. Paulin in M. Breščak) na srečanju s časnikarji v ponedeljek, 11. t.m., obravnava zadevo z ostrimi toni. "Petdeset amandmajev, ki jih je predložila večina (in že to je groteskno), je ostalo v predalu do zadnjega trenutka in je popolnoma obrnilo na glavo smernice, ki so jih predstavili odgovorni izvedenci... Štandrež je ozemlje, na katerem živijo ljudje slovenske narodnosti; kot tako bi moralo biti zaščiteno zaradi njegovih krajevnih, kulturnih, urbanističnih in družbenih posebnosti že zato, ker je zemlja pomembna prav tako kot jezik... Še en dokaz tega neupoštevanja je nepripravljenost, da bi našli zadovoljivo rešitev za zaselek Jeremitišče. Slovenska manjšina se bo politično mobilizirala in poiskala pot do vseh državnih in mednarodnih institucionalnih organov, tudi do Evropskega parlamenta, da bi se le končalo večdesetletno etnično čiščenje - sicer ne nasilno, a zaradi tega nič manj učinkovito, ki prek posegov na navidezno nevtralnem ozemlje slučajno prizadeva vedno isto skupnost."

DD

Slovenska skupnost je enakopravni politični partner raznolike koalicije Oljke, ki je pred dvema letoma zmagala na pokrajinskih volitvah in upravlja s predsednikom Brandolinom goriško pokrajino.

Kljub aktivni vlogi, ki so jo imele slovenske politične sile v volilni kampanji in v teh dveh letih, se pa ni zgodilo, da bi politik oz. izvedenec slovenske narodnosti prišel do odgovornega mesta v pokrajinskem odboru, če izvzame funkcijo Davida Grinoveca, ki je načelnik svetovalske skupine Oljke v pokrajinskem svetu.

Pred dnevi smo iz dnevnega časopisja za začudenjem izvedeli, da je predsednik Brandolin poskrbel za nekoliko tvegan podvig, saj je imenoval nove tri odbornike, ne da bi se pri tem (vsaj taka je uradna verzija) posvetoval s političnimi silami, ki ga podpirajo. Ob dejstvu, da je poteza nesplošljiva do političnih partnerjev, ki sestavljajo večino, vključno seveda s Slovensko skupnostjo, ki o teh izbirah ni bila seznanjena, bi radi poudarili to vprašanje z našega zornega kota. Predsednik Brandolin je svoj ukrep opravičil, češ da je bil nujen in da bi s tem odbor dejansko sestavljale vse stvarnosti naše raznolike pokrajine.

Ali v to stvarnot slovenska manjšina ne spada? Ali nismo del le-te? Ali nismo tudi mi lahko vredni enake pozornosti in pomembnosti? Ali nimamo primernih ljudi, ki bi lahko zavzemali odgovorna mesta v pokrajinski upravi?

Ali ni leva sredina edina izbira, ki prihaja v poštev za vso slovensko manjšino, ki se lahko vanjo politično vključi? Njena podpora je Oljki zagotovljena brez posebnega truda, zaradi česar bi tudi SSK zaslužila enako pozornost, kot se izkazuje ostalim komponentam koalicije.

V goriški pokrajinski upravi je prišlo do zamenjave treh odbornikov. To je sicer normalna praksa, vendar moramo tu nekaj pripomniti. Pokrajinska uprava, ki jo vodi predsednik Brandolin, je izraz demokratičnega levo-sredinskega tabora. V tem sklopu je tudi slovenska stranka (SSK). Vendar pokrajinski predsednik ni smatal za potrebno - kot že pri prvi sestavi odbora - imenovati v pokrajinski izvršni organ kakega predstavnika slovenske narodne skupnosti. To je vsekakor nedopustno in za slovensko narodno skupnost na Goriškem žaljivo. Čemu potem Oljka?

Politika javnih uprav pri nas še ni preseгла določenih shem, kar je vsekakor negativen pojav. Tudi s strani zaveznikov Oljke.

AB

Z ZADNJE SEJE SLOVENSKE KONZULTE

V začetku meseca se je na goriški občini sestala na redni mesečni seji slovenska konzulta. Na dnevnem redu je bilo najprej srečanje z občinskim odbornikom za kulturo Devetagom, ki je člane konzulte seznanil o programih, ki jih ima občina ob tisočletnici Gorice. Konzulta je odbornika seznanila, da namerava izdati večjezično fotopublikacijo o slovenski prisotnosti v občini. Odbornik je pobudo podprl. Obsežna razprava se je razvila o pravilniku konzulte in spremembah, ki so bile izdelane že v prejšnji mandatni dobi. Odbor je predlagane spremembe odobril. Proti je bil samo Boris Tanko Paušič; ta je zagovarjal stališče, da mora biti v odboru zastopana tudi SGZ. Drugi odborniki so bili mnenja, da omenjena organizacija ne predstavlja organizirane slovenske civilne družbe. Alex Pintar je bil odsoten na sejah, ko se je o spremembah razpravljalo.

Odobrene spremembe pravilnika se nanašajo na ime same konzulte, ki se bo odlej imenovala Konzulta za vprašanja slovenske narodne skupnosti, če bo predlog sprejet. Imela bo tudi večje pristojnosti na področjih, ki so življenjske važnosti za obstoj in razvoj slovenske skupnosti v Gorici. V odboru bodo zastopani krovniki organizacij SSO in SKGZ (vsaka s 5 predstavnikoma), Sindikat slovenske šole (3 predstavniki) in trije izvedenci za manjšinska vprašanja, ki jih izvoli občinski svet.

PRED NOVIM IZZIVOM

HARJET DORNIK

Po razburkanem začetku letošnjega šolskega leta, med katerim so padle že prve dijaške stavke, se je šolsko življenje v središču za slovenske višje srednje šole za silo uteklo. Za razgiban začetek je letos poskrbelo prevozno podjetje, ki je nepričakovano pristalo na prošnjo šolskega skrbnika, da zakasni avtobusne odhode za dijaške vozače, in s tem sprožilo potresni val za goriško višješolstvo. Zaradi tega pristanka skrbnik ni mogel odrediti skrajšanja učne ure na 50 minut, kot je storil vsako šolsko leto. Po pogovoru z goriškimi ravnatelji je pristal na 55 minut dolgo učno uro, ki jo je večina italijanskih dijakov, v prvi vrsti vozačem, pa bi tako dolge učne ure povzročile težave, saj bi se zaradi velikega števila ur na naših šolah vračali domov sredi popoldneva ali pod večer. Marsikateri dijak pa se popoldne rad posveča drugim dejavnostim in bi se znašel v časovnih stiskah.

Na slovenskih šolah se je z leti nabralo res veliko tedenskih učnih ur, tudi okrog 40. Zaradi zahtev časa je bilo potrebno dopolnjevati predmetnike z novimi vsebinami in jih sprejemati v obliki (mi-

ni)eksperimentacij. Zato so profesorski zbori vseh petih smeri sklenili v moči šolske avtonomije, da skrajšajo učno uro na 45 minut in omogočijo dijakom vrnitev domov v dostojnem času. Sklep je bil sprejet tudi zato, ker daljša učna ura ni nujno učinkovitejša in ker dijaki ne morejo zdržati do štirinajstih z enim samim desetminutnim odmorom.

Za čas desetih minut, ki so bile "odščipljene" vsaki učni uri, bodo profesorji izdelali program izbirnih alternativnih dejavnosti, ki jim bodo dijaki lahko po lastnih potrebah in zanimanju sledili. Med temi je kot zelo pomemben takoj stekel podporni pouk, ki se že odvija od 4. oktobra dalje, ko je stopil v veljavo urnik s krajšimi urami. Dijaki, ki so potrebni ali si želijo utrjevanja pri kakem predmetu ali vsebini, se sproti domenijo s profesorji, da skupno ponavljajo eno uro po končanem pouku (sedmo uro) in tako sproti preprečujejo vrzeli. To je pomembno zlasti za prve razrede, kjer se dijaki še uvajajo v nove učne vsebine. Za zadnje razrede bo zelo pomembna razpolaga profesorjev za mentorstvo pri referatih za državni izpit, za druge razrede pa pri pripravi izdelkov za razna tekmovanja. Pomemb-

no je tudi, da dijaki čim bolj obvladajo informatiko in internet. Nekaj dejavnosti nalaga samo Ministrstvo (prometno vzgojo, civilno zaščito, usmerjanje). Druge alternativne dejavnosti pa bodo posamezni profesorji predlagali v naslednjih dneh. Za sestavo in izvedbo programa teh dejavnosti sta bili imenovani posebni komisiji. Program bo prožen, saj bo mogoče ponuditi alternativne dejavnosti med prostimi sedmimi urami in v popoldanskem času, v ta namen pa bomo tudi za nekaj dni prekinili kurikularni pouk in izkoristili dneve, ki presejajo 200 dni obveznega rednega pouka.

Korak v to smer je bil nujen, ni pa lahek. Treba bo pripraviti kvalitetne alternativne ponudbe, ki bodo ustrezale in obogatile dijaške, šolski svet bolj poveževal z zunanjo stvarnostjo in teritorijem, dvignile kvaliteto šol. Ta naloga ni ne vsebinsko ne organizacijsko enostavna, zato so se tudi italijanske šole temu izognile tako, da so ohranile od začetka predlagane 55 minut dolge učne ure (obvezno je vprašanje, ali uspejo profesorji ohraniti zbranost dijakov toliko časa!). Slovenske šole v centru pa so za letošnje leto sprejele ta novi izziv.

OBVESTILA

KULTURNI CENTER Bratuž obveščča, da je še nekaj mest za tečaj telovadbe, ki ga bo vodila Carolina Bagnati. Tečaj bo ob ponedeljkih od 18.45 do 19.45. Tel. 0481 531445.

PRI BREZNU na Trnovem bo 16. t.m. ob 15. uri tradicionalna spominska maša.

KD SABOTIN in rajonska konzulta Pevma-Oslavje-Štmaver vabita na 10. jesenski pohod na Sabotin v nedeljo, 17. t.m., ob 8.30; ob 10. uri maša pri razvalinah cerkve sv. Valentina. Sledila bo družabnost na sedežu društva v Štmavru.

SLOVENSKO PLANINSKO društvo v Gorici vabi v četrtek, 21. t.m., na prvi društveni večer v sezoni. Ob predvajanju barvnih diapozitivov bodo planinci podživljali občutke z izletov, ki so jih priredili v letu 1999. Večer bo v knjižnici D. Feigel v Križni ulici (Ul. Croce) ob 20.30.

KD OTON Župančič organizira osem večernih srečanj z naslovom *Afriški ritmi - tečaj za igranje bobnov in afriškega plesa*. Informacije na tel. 0481 537525.

V **RAZSTAVNIH** prostorih centra Bratuž je do konca oktobra na ogled razstava Roberta Fagnela: od ponedeljka do sobote ob 10. do 12. in od 17. do 19.; ob nedeljah od 10. do 13. ure.

PLANET GORICA: GLASOVI IN DOGODKI NA GORIŠKEM VALU

V ponedeljek, 11. t.m., so na Radianu Trst A stekle redne oddaje, namenjene poročanju z Goriškega. V tej sezoni gre za beležiti nekaj pomembnih novosti: oddaja je opremljena z novo siglo in nekoliko manj tradicionalnim naslovom. *Planet Gorica - glasovi in dogodki na goriškem valu* bo na sporedu dvakrat tedensko: ob ponedeljkih ob 14.30 in ob četrkih ob 18. uri. Vsebinsko bo oddaja sledila smernicam predhodnika, vendar bo več prostora za poglobitev obravnavanih tematik. Ponedeljkova oddaja bo posvečena v glavnem kulturi in športu, četrkova pa bo bolj monografska. V njej bodo izpostavljeni problemi na področju okolja, gospodarstva, upravljanja naših občin in drugih ustanov, kjer je slovenska prisotnost ipd. V prvem tednu oddajanja je urednica programa Alenka Florenin posvetila ponedeljkovo in četrkovo oddajo opereti *Hmeljska princesa* in 40-letnici delovanja Zveze slovenske katoliške prosvete.

DAROVI

ZA NOVI glas: namesto cvetja na grob pok. Maria Sobana daruje Vinko Levstik 100.000 lir.

ZA SLOVENSKE misijonarje: Levstikovi 200.000 lir.

ZA MISIJONARJA Lojzeta Le-tonjo v Sibiriji: S.G. in Š.P. 300.000 lir.

ČESTITKE

Ob uspešno opravljenem pomembnem izpitu se veselijo z IGORJEM ženo Silvia, starši, brata, svakinja in nečaka.

Malima Heleni in Ani se je pridružil bratec ALEK. Mami Vidi in očetu Nikosu prisrčno čestitamo sorodniki iz Gorice. Čestitkam se pridružuje stric Silvijo z družino.

Na videmski univerzi je diplomiral v informatiki PETER PAULIN. Čestita mu Mešani pevski zbor Štandrež.

SOŽALJE

Ob slovesu od dragega MARJANA SOBANA, lastnika družbe Sobema, prijatelja in klienta Palace Hotela, izrekam v svojem imenu in imenu sodelavcev Palace Hotela občuteno sožalje soprogi, otrokom, bratu in sestram ter vsem pokojniku dragim osebam. Dragi Marjan, tvoj duh bo med nami živel še naprej. Tvoj Vinko Levstik

Pred dnevi je naš kolega

IGOR DEVETAK

v Rimu dobro opravil državni izpit za poklicnega časnikarja. K uspehu mu iskreno čestitata uredništvo in uprava Novega glasa.

Na videmski univerzi je diplomiral v informatiki

PETER PAULIN.

Z njim se veselijo in mu čestitajo domači in prijatelji.

Zaradi preobilice gradiva bomo nekatere članke in darove objavili prihodnjič. Bralce in sodelavce prosimo za razumevanje. /URED.

SOVODNJE / POČASTITEV PETRA BUTKOVIČA

EDINSTVENA POBUDA

Že pred časom smo v krajevnem časopisju zasledili novico, da namerava sovođenjska občinska uprava na poseben način počastiti spomin na uglednega vaščana Petra Butkoviča Domna (1888-1953). Bil je genialen človek številnih talentov, ki je

O ODLAGALIŠČU NA MALNIŠČU

Občinski svetovalci Čer-nic, Ozbot, Butkovič in Klem-še, ki v občinskem svetu v Sovodnjah predstavljajo opozicijski skupini Slovenske skupnosti in liste Skupaj za Sovodnje, so županu naslovili pisno vprašanje glede saniranja odlagališča na Malnišču. Podpisniki interpelacije želijo biti posebej informirani, kdaj in kako je Dežela odgovorila na pismo s protokolno številko 5032/98, ki ga je občina konec lanskega leta naslovila na Deželo; koliko denarja je občina s tem v zvezi že prejela; koliko denarja je občina iz lastne blagajne namenila reševanju tega vprašanja in katera posege se s tem denarjem že financirala.

Podpisniki v prvem delu interpelacije ugotavljajo, da je v proračunu občine za leto 1999 med postavkami za saniranje odlagališča vpisanih dve milijardi in trideset milijonov lir, kar predstavlja več kakor tretjino celotnega proračuna občine.

pustil za sabo globoko sled. V knjigah in spominu sovaščanov ter sploh goriških rojakov je ostal zapisan kot pesnik in pisatelj, literarni zgodovinar, ugankar, likovnik, urednik in ne nazadnje duhovnik. O zanimivi in na Goriškem edinstveni pobudi, da bi občina odkupila njegovo rojstno domačijo, smo se prejšnji teden pogovorili s podžupanom Leopoldom Devetakom.

"Občinski svet je soglasno odobril sklep o odkupu rojstne hiše Petra Butkoviča na seji konec septembra. Gre za stavbo na Prvomajski ulici št. 42. To je bila tudi rojstna hiša profesorja Dragotina Butkoviča, drugega zaslužnega Sovodenjca. Za odkup smo se odločili prvič zaradi spomina na dve markantni kulturni osebnosti, drugič pa tudi zato, ker ima stavba zaradi svoje arhitektonske zasnove tipične značilnosti nekdanjih sovođenjskih domov. Zaenkrat še razmišljamo, kako bi domačijo lahko obnovili; načrti še niso narejeni. O namenih preureditve pa se moramo še pomisliti; med temi je tudi možnost nekakega etnografskega muzeja, ki bi ohranil tudi spomin na sovođenjsko preteklost."

Ste naleteli pri svojih namerah na težave?

Najprej nas je skrbelo, da bi utegnili speljati kupčijo.

Sedanji gospodar stavbe, nečak Dragotina Butkoviča, živi namreč v Rimu in je hkrati prodajal tudi druge podedovane nepremičnine in zemljišča ob Soči in na Peči. Marsikdo je že bil zainteresiran za odkup, a k sreči je razumel in sprejel razloge naše občinske uprave. Najti pa smo morali druga dva kupca, ki sta odkupila ostale nepremičnine; in tako smo sklenili pogodbo za Butkovičev dom.

Gre za prvi dom kakega velikega Sovodenjca, ki ga bo krajevna uprava tako počastila?

Da, pa ne samo to. Mislim, da še nobena slovenska občina v zamejstvu ni naredila podobnega koraka, da bi poskrbela za muzej, posvečen osebnostim, ki so dale ugled našemu prostoru. Tega nista še storila ne Števerjan ne Doberdob; ne vem, če zato, ker nimata takih mož, ali zaradi drugih razlogov...

Bodo prostori urejeni do leta 2003, ko bo potekala 50. obletnica smrti Petra Butkoviča?

Upamo, da bomo to zadevo speljali v našem mandatu. Potrjeni smo bili namreč letos, mandat traja pet let. Morda bi lahko bil tudi to naš cilj vsaj za zunanjo obnovo stavbe, kajti prostor se bo verjetno bogatil tudi postopoma, s časom. Cilj, da uredimo vsaj glavnino del do leta 2003, bi lahko resno vzeli v poštev.

KULTURA OB FILMIH

XIV. Film Video Monitor, prikaz slovenske letne film-video produkcije, se bo začel prihodnjo sredo, 20. t.m., ob 20. uri s kulturnim in filmskim sporedom. Pred projekcijami kratkih filmov *My First Cut* Zdravka Barišiča, *Kratke himne domovini* Borisa Palčiča in dolgometražnega filma *Vleru*, največje uspešnice preteklega sezone, bo predstavitev dveh razstav, posvečenih goriškima rojakinjam Nori Gregor in Evi Ceconi, ki sta na poseben način služili filmu. Dan kasneje bo izreden večer s projekcijami filmov, v katerih je nastopila lepa Nora Gregor, Goričanka, ki ji je bilo vsiljeno izgnanstvo.

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

ob 40. obletnici ustanovitve

Vstopnice za predstavi v četrtek in soboto, 14. in 16. t.m., so razprodane. Ker je veliko povpraševanja, organizatorji preverjajo možnost, da bi predstavo ponovili v **ponedeljek, 18. t.m.**

ARS GALERIJA

BRANETA JAZBARJA

Umetnika bo predstavil Jurij Paljk.

Katoliška knjigarna na Travniku, petek, 22. oktobra, ob 18. uri.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ V SODELOVANJU S KULTURNO-VZGOJNIMI ORGANIZACIJAMI NA GORIŠKEM

vabi na

SREČANJE Z NOVIM GORIŠKIM NADŠKOFOM

Msgr. Dino De'Antoni bo med nami v četrtek, 21. oktobra 1999, ob 20.30.

GORICA, KC LOJZE BRATUŽ, DREVORED 20. SEPTEMBRA 85

LETOŠNJA PREDSTAVITEV TRADICIONALNE POBUDE

VABILO NA KOSILO IN NA ODKRIVANJE LEPOP BENEČIJE

Jesenski čas predstavlja za beneške doline visoko turistično sezono, saj so na programu številne iniciative, od t.i. burnjakov oz. praznikov kostanja in drugih družabnih srečanj do pravih turističnih ponudb, ki stečejo navadno v jesenskih mesecih.

Najznačilnejša in najstarejša pobuda beneških kmetovalcev je Trg kostanja in domačega sadja, na katerem vsako leto lahko kupimo izvrstne sorte jabolok, hrušk, kostanja, gob, medu ipd. Gre za jesenske pridelke domače zemlje, ki so si v zadnjih letih z raznoraznimi iniciativami utrlji pot v širši trg.

Pomembna in zelo uspešna pa je vsakoletna izvedba Vabila na kosilo, namen katere je spoznavanje ter ohranjanje tradicionalnih jedi beneške kuhinje, za katere je vsako leto veliko zanimanja in odziva s strani obiskovalcev. Omenjena pobuda pa je zato pomembna tudi s turističnega vidika, saj privabi spomladi in jeseni številne obiskovalce, ki ob domači ku-

hinji lahko spoznajo tudi lepote Nadiških dolin.

V petek, 8. t.m., se je pričela deveta izvedba že tradicionalne pobude *Vabilo na kosilo v Nadiške doline*. Isti večer so pobudo predstavili v Gran Mala baru v Trstu (iz spoštovanja do tržaških strank, ki so zelo cenjene s strani beneških gostincev), v sredo, 13. t.m., pa je bila predstavitev v Čedadu. Pobudo, ki bo trajala do 8. decembra letos, prirejajo združenje Invito-Vabilo, Slovensko deželno gospodarsko združenje (SDGZ) oz. podjetje Servis, Gorska skupnost Nadiških dolin, pokrajina Videm, videmska trgovinska zbornica in občina Čedad.

Kot rečeno, je *Vabilo na kosilo* postalo v naših krajih

že nekaj tradicionalnega in teži k temu, da se spoznajo tipične jedi iz Beneške Slovenije, ki so še vedno pripravljene s starimi recepti. Pa ne samo to: pobuda je v bistvu sploh vabilo, naj ljudje obiščejo Nadiške doline in se seznanijo ne le s tipičnimi krajevnimi kulinaricnimi proizvodi (gubano, medom, jabolčnikom, sirom, vinom, jabolki, kostanji idr.), ampak tudi z

bogato naravno in kulturno dediščino Benečije. V ta namen so pripravili tudi nekaj možnih izletov po nekaterih značilnih kottičkih Beneške Slovenije (obisk Landarske jame, izlet na Matajur ipd.). Obiskovalci se bodo, če želijo, lahko ustavili v tej deželici tudi več dni, saj so k pobudi pristopili tudi nekateri hoteli oziroma počivališča. Vse to in še druge informacije je mogoče dobiti v brošuri, ki jo je oblikovala Giuliana Del Degano. V njej so naslovi 14 gostiln oz. kmečkih turizmov (v združenju Invito-Vabilo so še tri druge gostilne) ter devetih hotelov oz. krajev, kjer je mogoče prenočiti (v ta namen je stekla pobuda *Bed & Breakfast Benečija*) in ki so pristopili k pobudi.

Po besedah prirediteljev Vabila na kosilo se ljudje iz Nadiških dolin tako končno začnejo zavedati važnosti medsebojnega sodelovanja in promocije, kar navsezadnje ni le v korist tu živeče slovenske narodne skupnosti, ampak celotnega prebivalstva teh krajev.

OŽIVLJANJE KULTURNE ISTOVETNOSTI VASI ŠMARTNO V BRDIH

V slikoviti vasi Šmartno - pravijo ji tudi trdnjavska vas - so v četrtek, 7. t.m., proslavili nov uspeh pri obnovi in oživljanju kulturne istovetnosti tega naselja. V gotski hiši so odprli t.i. Briško hišo, v kateri je prikazana opremljenost sob in drugih prostorov ter kuhinja s posodo in pripomočki, kakršni so v preteklosti prevladovali v Brdih. Naziv gotska hiša je dobila po zanimivem detajlu gotsko oblikovanega kamnitega portala, ki danes vodi v njene kletne prostore. "Gotska oz. Briška hiša je topla, prijetna, je del naših korenin," je ob odprtju dejala Kati Pojavnik, predsednica turističnega društva v Šmartnem, ki si zelo prizadeva za nadaljnjo obnovo in popolno ovrednotenje vasi. Briška hiša bo kmalu odprta za obiskovalce, ki se bodo v njej lahko seznanili z različnimi vidiki preteklosti Goriških Brd.

Obnovili so tudi 27 metrov nekdanjega obrambnega zidu, od skupaj 42 metrov take-

ga zidu, ki je v srednjem veku, zlasti v obdobju avstrijsko-beneških vojn, obkrožal Šmartno. V obnovljenem delu je tudi nekdanji grajski mostovž.

Govorniki na otvoritveni slovesnosti so poudarili, kako je bil pomemben sklep, ki ga je po potresu leta 1976 sprejela tedanja občina v Novi Gorici, da vasi Šmartno, močno poškodovani, ne bodo porušili, ampak jo bodo postopno obnovili.

V Šmartnem so pred leti obnovili hišo v javni lasti, kjer domujejo likovni umetniki s širšega območja Goriške. Pomemben prispevek k obnovi Šmartnega je dalo mesto Celovec, ki je eno zgradbo preuredilo v umetniško šolo. V hiši št. 40 bodo uredili središče za arhive sodobne slovenske glasbe. Postopno bodo vrnilili življenje tudi v nadaljnjih petnajstih zgradbah, ki so last občine Brda. Hiše pa obnavljajo tudi zasebniki.

M.

OBVESTILA

GLASBENI VEČER Štefana Maurija v cerkvi Marije Snežne v Nadavčah bo v nedeljo, 17. t.m., ob 16. uri s praznovanjem slovenske maše *Nadavški Mariji Snežni*. Mašo skladatelja Štefana Maurija bodo izvedli mešani pevski zbor Ipavska, ki ga vodi Matjaž Šček, organist Dimitrij Rejc in flautistka Alenka Zupan. Sodeloval bo tudi ženski pevski zbor Vinika iz Goriških Brd, ki ga vodi Janko Harej, skladateljve samospelje bodo izvajali Olga Gracelj, Mirjam Kalin in Zdravko Perger ob klavirski spremljavi Nataše Valant, igral pa bo tudi kontrabasist David Šuligoj. O uglasbitvi maše bo spregovoril Aleš Rupnik, o cerkvi pa umetnostni zgodovinar Marko Vuk.

HITOVE MUZE na gradu Dobrovo: drugi koncert iz ciklusa bo v soboto, 16. t.m., ob 20. uri. Na sporedu bo večer s slovenskimi študenti glasbe z Dunaja, ki so mu prireditelji dali naslov *Mi - Dunaj - Vam*. Slovenski kulturni center Korotan z Dunaja si je v zadnjih letih intenzivnega delovanja pridobil ugled pomembne kulturne ustanove tako v Avstriji kot Sloveniji. Tokrat so k sodelovanju povabili devet mladih slovenskih glasbenikov, ki se izpopolnjujejo na Dunaju in si želijo ohraniti stik s slovensko glasbeno sceno.

SINJI VRH. Dne 8. t.m. so v Pilonovi galeriji v Ajdovščini odprli razstavo del letošnjih udeležencev srečanja umetnikov *Sinji vrh '99*. Pobuda za ustvarjalni dialog med italijanskimi in slovenskimi umetniki je nastala pred tremi leti iz dveh nagibov: osebnega prijateljstva in očarljivega okolja. Razstava bo odprta do 22. oktobra, obisk je mogoče od ponedeljka do petka med 10. in 12. ter 14. in 17. uro.

O KMETIH

JURIJ PALJK

... o katerih pravijo, da jih skorajda več ni, a vsi vemo, da ni res tako, le časi so se spremenili in kmetje seveda tudi. Zelo malo je namreč danes kmetov, kakršnih smo bili vajeni nekoč, ko je bila kmetija popolnoma drugačna od današnje, saj je kmet doma imel malo kokoši, zajcev, govedo in morda konja, kosil je travo in sušil seno, ga spravljaj na senik, ga z vozom vozil domov; istočasno pa je imel na njivi tako krompir kot tudi vrtnino, v naših krajih pa gotovo še vinograd in sadovnjak, ki seveda ni bil podoben današnjemu, kot tudi vinograd ne. H kmetiji so spadale še mačke in psi, včasih še kaka koza, če pa ta ne, vsaj ovca, obvezni prašiči za koline in pršut, ki so ga prodajali, ker so doma jedli samo pleče in tanke klobase in zato več "špeha" in seveda veliko število ljudi, saj je bila kmetija izrazito družinsko podjetje. Na kmetiji so tako živeli stari oče in stara mama, običajno še kaka teta ali stric in seveda gospodarjeva družina; otročad je že od malega vedela, kako ravnati z živaljo, in tudi velikega vola se ni bala, igrala se je s psom in z mučami, telički, hranila jagnje, ki je ostalo brez mame, postrani je gledala ovna, ki je vedno butal s svojimi zavitimimi rogovi v vrata staj; otroci so z očetom hodili na polje in v vinograd, v gozd na sečnjo drevov in od malih nog so znali ločiti hrast od lipe in jesen od gabra, vedeli so, kaj je mušnica in kaj so petelinčki, kaj je radič, solata in kaj motovilec in zelenih listov korenja niso nikdar zamenjali s peteršiljem. Vedeli

so, kaj je skromnost, in tudi to, kakšna hrana bo pozimi in kaj se bo jedlo poleti.

Teh časov ni več, odšli so, kot odide vse, kar je človeškega. Če so takratni kmečki otroci nekje naravno sprejemali kot dejstvo, da čokolade in bonbonov na mizi ni in ne sme biti vsak dan, ampak jih bo prinesel sveti Miklavž, morda teta iz Trsta ali Gorice, današnji otroci tega ne vedo več, kot tudi malokateri od njih ve, kaj je skromnost in dejstvo, da se v življenju vsega ne da in predvsem pa ne sme vedno kupiti.

Prišla je mehanizacija, kot se reče kmetijskim strojem, ki je kmetom garaško delo omilila, a istočasno izničila globlji,

skorajda duhovni odnos, ki ga je še oče današnjega kmeta imel do zemlje in njenih sadov. Seveda ne povsod, a v večini primerov zagotovo. Danes so kmetje ali samo vinogradniki, danes so kmetje ali samo vrtnarji, gojilci koruze in preklete soje, ki je iz Amerike v naše kraje prinesla enega najbolj odurnih in smrdelih živih bitij, kar sem jih kdaj videl: po domače mu na Goriškem pravijo "smrdljivec", na Vipavskem "smrdeneč", Furlani pa spet drugače. Če stanujete v bližini kakega polja, njive, na katero je nadebudni kmet, ki je do včeraj tam sejal koruzo ali gojil krompir, morda žel pšenico, če pa te ne, vsaj oves, zasejal sojo, za katero daje Evropska zveza visoke denarne premije, gotovo veste, da je "smrdljivec" tisti odurni mrčes svetlo zelene ali rjave barve, ki odvrtno smrdi, se v celih rojih dobesedno prilepi na okna, vrata, pride v hišo, kjer nehote stopiš nanj in že je odvrtni smrad tu. Če pa imate avto in v njem tudi klimatsko napravo, ste gotovo že kdaj doživeli, da ste nekega toplega dne vključili klimo in je v avtu začelo smrdeti, da je bilo kaj: "smrdljivec" je bil zlezal do vetrnice motorja, ki ga je razmesarila...

Glavna razlika med včerajšnjim in današnjim kmetom je ta, da se danes strokovno goji ponavadi na kmetiji samo ena kultura, kot se reče, ali po domače: kmetje so danes ali ovčerejci ali vinogradniki ali govedorejci ali pridelujejo vrtnino in tako naprej. Ta razlika pa je prinesla, hvala Bogu, današnjemu kmetu blagostanje, ki ga pred časom skorajda nikjer na kmetih, vsaj v naših krajih, ni bilo. V zame-nje mora seveda danes vinogradnik tudi šestnajstkrat škropiti trte, če hoče, da bodo

na koncu vseeno rodile bolno grozdje, kot se je letos zgodilo na Vipavskem. To je dejstvo. Seveda vam vinogradniki tega, ne briški in ne vipavski, ne bodo radi priznali, vino pa se bo vseeno pilo in vsako leto smo priče "izrednim letnikom", "vrhunskemu grozdju, ki bo postalo še bolj vrhunsko vino". Briška vina imajo zato vsako prav vsako leto najmanj dvainajst stopinj alkohola, vipavska pa samo malo manj; in vendar tudi ona vsako leto enako stopnjo alkohola. Sam Bog ve, kako je to mogoče, ko pa navadni smrtniki, pa čeprav nekateri na kmetih rojeni, kot podpisani, vemo, da je neko leto več dežja in manj sonca, da enkrat peronospora bolj udari kot drugič. Danes bi razložili ta nenaravni "čudež" z lepim in zelo modernim in prevečkrat rabljenim izrazom: ekonomsko tržišče zahteva izjemno kakovostne izdelke. Kako se do njih pride, je drugo vprašanje. Morda tudi tako, da se malce preveč škropi z vsem mogočim in tako moja hčerka Tina v vrtcu v Furlaniji zaradi atrazina v do pred dve-ma letoma odlični podtalni vodi, ki napaja vso vas, ne sme piti več vode iz običajne vodne pipe, ampak samo še iz kupljene plastične stekleničke; voda, ki priteče po cevi, je dobra le še za splakovanje stranišč in pranje avtomobilov ter umazanih tal.

Eno pa je skupno nekdanjemu kmetu in današnjemu in to je potrebno tudi na ves glas povedati. To namreč, da je kmetu vedno gospoda hotela ukazovati: povsod in vedno, kjerkoli in ob vsakem času. Če so bili v Brdih nekoč to gospodarji-veleposestniki, (mimogrede: današnjim bogatim Bricem ne bi čisto nič škodilo, če bi se kdaj spomnili, v kakšnih razmerah so žive-

li njihovi starši do konca druge vojne), še prej baroni in fevdalci, kasneje na Vipavskem socialistični tovariši, danes pa spet novi gospodje, ki se na kmetijstvo razumejo kot verica na violino, da ne bomo rekli vedno tiste o ubogem zajčku, kako se spozna na boben.

Grozljive so novice, ki prihajajo s tržaškega Krasa, kjer se snuje nekakšen "kraški naravni park", ki bo tako omejeval kmeta, da se z vozom (beri: traktorjem) ne bo smel več na svojo posest, da ne bo smel na svoji zemlji gojiti tistega, kar je gojil tam že stoletja, da ne bo smel posekati niti starega in obolelega hrasta v svojem gozdu, da ne bo smel trte zasaditi na mesto umrle, skratka: da ne bo več gospodar na svoji zemlji. In zato smo tisti, ki smo s kmetom doma, in vsi dobro in predvsem pa zdravo misleči ljudje na strani kmetov in proti temu, da bi tržaški malomeščančki uporabljali kmetovo zemljo in njegov gozd za nedeljske sprehode, za opravljanje telesnih potreb svojih psov in konj, ker tako ne sme biti. Že zakon določa, da se parki ne smejo ustanavljati na zasebnih zemljiščih, kaj šele zdrava pamet! Zato smo na strani kmetov.

Kmet brez zemlje namreč ni kmet, je nemanič. Še prebridek je v nas spomin na tlačane, dninarje, bajtarje in še do pred petdeset leti briške kolone, ki so boski, slabo oblečeni ali celo v lesenih cokolah hodili v mesto...

Zato je vmešavanje gospo-ske v zadeve kraških kmetov in tudi naših gorskih skupnosti velik udarec za našo manjšino. Zato ne smemo molčati in tudi ne samo govoriti o tem! Zato bomo vedno na strani kmetov!

UKREPI ZA POSPEŠITEV IN ZAKLJUČEK DENACIONALIZACIJE

MARJAN DROBEŽ

Zakon o denacionalizaciji, torej vračanju premoženja, ki ga je lastnikom odvzel komunistični režim, vzpostavljen po drugi svetovni vojni, je bil sprejet kmalu po osamosvojitvi Slovenije. Toda izvajanje zakona poteka zelo počasi, to zaradi pomanjkljivosti izvršilnih predpisov, pomanjkanja izkušenj, vendar pa tudi spricho ovir in zavlačevanj, ki jih povzročajo odgovorni uradniki v upravnih enotah (to so območni organi državne uprave), ki na prvi stopnji odločajo o zahtevkih denacionalizacijskih upravičencev.

Podrobnosti o zaostajanju denacionalizacije so napisane v štirinajstem poročilu vladnega urada za denacionalizacijo, ki ga bo vlada v kratkem obravnavala. Iz omenjenega dokumenta je na primer razvidno, da je bilo do 30. junija letos lastnikom vrnjenih 55 odstotkov zahtevanih gozdov, 35 odstotkov kmetijskih zemljišč, 36 odstotkov stavbnih zemljišč, 51 odstotkov tovarn oziroma podjetij, 58 odstotkov stanovanj in 63 odstotkov poslovnih prostorov.

Postopki za denacionalizacijo so, kot omenjeno, najbolj počasni v upravnih enotah oz. na prvi stopnji odločanja. Po mnenju vladnega urada za denacionalizacijo, ki ga vodi Marija Lukačič, bo približno dvajset upravnih

enot denacionalizacijske postopke končalo do konca leta 2000, šest upravnih enot leto kasneje, medtem ko za preostale upravne enote ni mogoče napovedati, do kdaj naj bi končale delo z denacionalizacijskimi zadevami.

Podpredsednik vlade Marjan Podobnik je povedal, da bo vlada naslednje leto zagotovila 174 milijonov tolarjev za tehnična opravila na različnih stopnjah postopka, zagotovili pa bodo tudi sredstva za kadrovske okrepitve v upravnih enotah. Menijo, da bi za zagotovitev rednega dela v postopkih denacionalizacije morali zaposliti kar 44 strokovnjakov.

Posamezna ministrstva, predvsem tisto za notranje zadeve, bodo ocenila razloge za zaostajanje in ovire pri denacionalizaciji, pri čemer naj bi navedli tudi tiste uslužbenke, ki ovirajo postopke. Pri tem naj omenimo, da tudi koprška škofija doslej ni dobila vrnjenega znatnega dela svojega premoženja. To velja zlasti za Slovensko Istro, a tudi na območju upravne enote v Novi Gorici denacionalizacija poteka zelo počasi. Tukaj Cerkev, denimo, še niso vrnila nekaj zgradb, v katerih so bila župnišča.

Denacionalizacija pa ima seveda tudi širše politične razsežnosti. Lastniki zaplenjenega premoženja, ki jim še ni bilo vrnjeno, so že večkrat izjavili, da se bodo za izpolnitev svojih pravic obrni-

li na razne mednarodne ustanove, med njimi na evropsko sodišče za človekove pravice. Posebno pozornost izvajanju denacionalizacije pri nas so namenili na zasedanju parlamentarnega odbora EU-Slovenije, ki je bilo v četrtek, 7. oktobra, v Strasbourgu. Sopredsednica tega organa Darja Lavtižar-Bebler bo zaradi tega za naslednje zasedanje omenjenega parlamentarnega odbora pripravila podrobnejšo informacijo o poteku denacionalizacije.

PREDNOSTNA PODROČJA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZA 2000

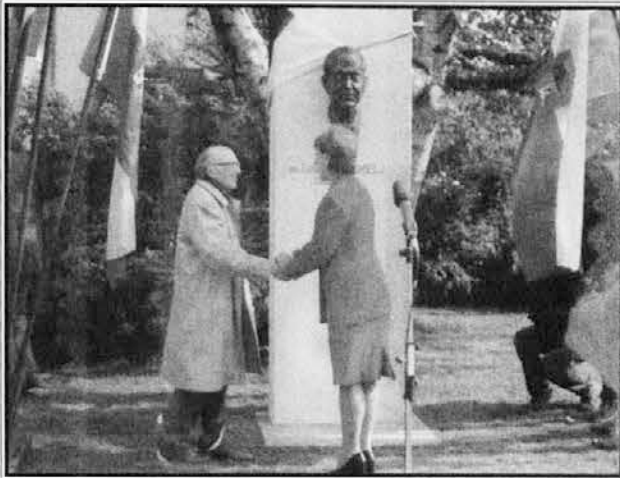
Na sestankih in posvetovanjih o proračunu Slovenije za leto 2000 poudarjajo ministri, da mora biti proračun, to je v številkah izražen program vlade, varčevalno in razvojno usmerjen. Toda dejansko vsako ministrstvo zahteva zase več denarja, kot pa ga je imelo v letošnjem proračunu. Menijo, da del zahtevkov izhaja tudi iz interesov političnih strank, da bi se v obdobju pred državnozborskimi volitvami v čim ugodnejši luči predstavili volivcem. Kaže, da bodo dobila največ denarja ministrstva za okolje in prostor, in sicer za odpravo posledic naravnih nesreč, ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, da bi pospešilo prilagajanje slovenskega kmetijstva zahtevam EU, in Služba vlade za evropske zadeve.

Minister za finance Mitja Gaspari je poudaril, da bo proračun za naslednje leto znašal od tisoč do tisoč deset milijard tolarjev prihodkov, izdatkov pa bo za deset do petnajst milijard tolarjev več. Proračunski primanjkljaj naj bi tako ne presegal enega odstotka bruto domačega proizvoda Slovenije.

V kroniki tekočih domačih in mednarodnih dogodkov naj omenimo, da sta predsednika vlad Slovenije in Hrvaške Janez Drnovšek in Zlatko Mateša v petek, 8. oktobra, podpisala sporazum o ureditvi premoženjsko-pravnih razmerij med državama. To je sploh prvi sporazum, odkar sta Slovenija in Hrvaška postali samostojni državi. Slovenija ima na Hrvaškem za 3,5 milijarde mark premoženja. Predsednika sta sicer preučila tudi druga odprta vprašanja, kot so določitev meje, zlasti na morju, med državama, vprašanje jedrske elektrarne Krško in devizni dolg podružnice ljubljanske banke v Zagrebu hrvaškim varčevalcem. Opozorila pa sta, da sporazumov o omenjenih in drugih odprtih zadevah ni mogoče kmalu pričakovati. To, da preprečujejo parlamentarne volitve na Hrvaškem, ki bodo proti koncu tega leta, ter priprave na državnozborske volitve v Sloveniji proti koncu leta 2000.

SPOMENIK DR. LAVU ČERMELJU

POKLON PRIMORSKEMU RODOLJUBU

Naravoslovec in glasnik tragične usode Primorske pod fašizmom. S temi besedami bo ostal z zlatimi črkami zapisan v slovensko zgodovino dr. Lavo Čermelj, profesor, fizik in astronom, poljudnoznanstveni pisatelj, narodnoobrambni publicist in prosvetni organizator, ki se je rodil v Trstu meseca oktobra pred 110 leti. Temu velikemu Primorcu so 7. t.m. postavili v Ljubljani bronasti doprni kip v Toscaninijevem parku, na posebnem kraju, saj stojijo v njegovi bližini številni sedeži znanstvenih in naravoslovnih fakultet vseučilišča slovenske prestolnice.

"Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan...", je na začetku jutranje proslave lepo zapel Ljubljanski oktet pod vodstvom Ivana Švare in tako nakazal življenjsko prizadevanje dr. Čermelja, enega najbolj znanih voditeljev protifašističnega in narodnoobrambnega boja na Primorskem v organizaciji TIGR. Lik rodoljuba je na očarljiv način prikazal slavnostni govornik Boris Pahor. Sin pristaniškega težaka in služkinje, je rekel Pahor, je živel v duhu diskvalifikacije slovenske biti pred prvo svetovno vojno v Trstu, tedanjem mestu z največjim številom slovenskih prebivalcev. Pod pritiskom rimskih imperialističnih in genocidnih teženj ter v duhu zatrtja slovenskega kulturnega kadra je bil dr. Čermelj eden prvih kronistov, ki je dokumentiral nastanek in razvoj italijanskega fašizma; zato ostaja njegov opus še danes dragoceno pričevanje o tedanjem zatiranju in etničnem čiščenju Slovencev in Hrvatov na Primorskem. Tudi po letu 1929, ko se je preselil v Ljubljano, je nadaljeval svo-

ŽELJA ZA ZGRADITEV DŽAMIJE

Nedavno se je v Ljubljani mudil na obisku Reis-ul-ulema Mustafa Cerić, duhovni vodja bosansko-hercegovske islamske skupnosti. Po pogovoru s predsednikom Kučanom je dejal, da so se muslimani iz BiH, ki so se naselili v Sloveniji, dobro živeli v nove razmere. Želeli pa bi zgraditi džamijo, v kateri bi izpovedovali svoje versko prepričanje. Muslimane v Sloveniji naj bi v prihodnje vodil samostojni muftija (muslimanski strokovnjak v versko-pravnih vprašanjih). Največ muslimanov živi na Fužinah v Ljubljani, v Zasavju in na Jesenicah.

je politično in narodno poslanstvo ter od daleč spremljal dogajanje primorskih rojakov. Na drugem tržaškem procesu leta 1941 je bil obsojen na smrt, po številnih intervencijah pomiloščen na dosmrtno ječo. Kazen je prestajal na otoku Elbi; leta 1944 pa je bil izpuščen po posegu mednarodnega Rdečega križa. Po kapitulaciji Italije je odšel v partizane, in vendar je bil dr. Čermelj zapostavljen tudi v Sloveniji. Kot je lepo povedal pisatelj Boris Pahor, bi morali postaviti temu velikemu rodoljubu ne samo spomenik, ki govori o preteklosti, ampak trajnejši spomenik z ozaveščanjem mlajših rodov; ti morajo namreč vsaj vedeti, kaj so pomenili na primorskih tleh pokoli, procesi, požigi. Čermelj mora ostati - zlasti tam, kjer je slovenski jezik na "pogubnem prepihu" - svetel zgled zvestobe resnici in narodnemu ponosu, ki ni odvisen ne od kvadratnih metrov narodnega ozemlja ne od števila prebivalcev.

Na slovesnosti, ki so se je udeležili ugledni slovenski in zamejski izobraženci, predstavniki civilne družbe in politiki, je po dveh domoljubnih pesmih, ki govorita o ponosu nad narodno pripadnostjo, spregovorila tudi ljubljanska županja Viktorija Potočnik. Poudarila je, da so bile Čermeljeve drzne misli, predvsem v osrednji Sloveniji, deležne številnih preverjanj. "Najbolj so ga razumeli primorski rojaki... Ostala Slovenija je doživljala zadevo drugače, z distanco." S primerno mero resnicoljubnosti in poznavanja našega položaja je tudi javno ugotovila, da slovenska beseda na skrajni zahodni meji slovenskega ozemlja "ni samoumevno in preprosto dejanje". Tudi zato je prav, da najde spomin na takega velikana, ki je "gorel" za narodovo čast in slavo, svoje mesto tudi v prestolnici.

Doprni kip, delo akademskega kiparja Jakova Brdarja, sta nato skupaj odkrila Boris Pahor in županja Potočnikova (na sliki). Samo pobudo za postavitev obeležja je dalo Društvo za negovanje rodoljubnih tradicij organizacije TIGR Primorske, ki je po odkritju kipa tudi položilo spominski venec. Istega dne so v ljubljanskem Informativnem kulturnem centru odprli tudi razstavo o življenju in delu dr. Lave Čermelja, v dvorani Slovenske matice pa je bilo znanstveno srečanje o njegovem publicističnem in naravoslovnem delu.

DD

V CEKINOVEM GRADU V LJUBLJANI

RAZSTAVA O DOMOBRANSTVU NA SLOVENSKEM

V muzeju novejši zgodovine v Cekinovem gradu v Ljubljani bodo v sredo, 20. t.m., ob 18. uri odprli razstavo o slovenskem domobranstvu z naslovom *Mati, Domovina, Bog*. To bo prvi celovit prikaz domobranstva kot oborožene sile v boju proti revoluciji in komunizmu v Sloveniji. Ob razstavi bo izšel tudi zbornik razprav o domobranstvu na Slovenskem. V njem bo objavljen dnevnik nekega domobranca in 80 fotografij. Irena Kodrič, višja kustosinja in pedagoginja muzeja novejši zgodovine, je sredstvom javnega obveščanja poslala nekaj izvlečkov iz prispevkov o domobranstvu, ki bodo objavljeni v zborniku.

Zgodovinar Boris Mlakar, ki je tudi izvedenec za primorsko domobranstvo, je za zbornik napisal članek o vaških stražah in prostovoljni protikomunistični milici v Sloveniji. Piše tudi naslednje: "V Sloveniji je že v pozni pomlad leta 1942 prišlo do izrazitega ideološkega in političnega antagonizma med posameznimi skupinami prebival-

stva, kar je nakazovalo nevarnost državljanske vojne. Na eni strani je bilo partizanstvo na čelu s komunisti, ki so s svojo taktiko takojšnjega oboroženega odpora proti okupatorjem ter z izredno in ideološko zaostrenim stališčem do predstavnikov prejšnje meščanske oblasti vzbujali tudi negotovanje in strah. Meščanski tabor, ki sta ga tedaj predstavljali predvsem Slovenska zaveza in Slovenska legija, je v tem že videl uredničenje revolucije in napoved uvedbe boljševiskega sistema po partizanski zmagi. O tem so ga prepričevali tudi krvavi partizanski obračuni z domačimi nasprotniki. Poleti 1942 je zato ob podpori Slovenske legije ter tudi na podlagi spontanega odpora tradicionalno usmerjenega prebivalstva prišlo do ustanavljanja prvih protikomunističnih vaških straž. Nastajanje le-teh so italijanske oblasti podprle in vaše straže vključevale v oboroženo protikomunistično gibanje. Poleti 1943 so enote t.i. prostovoljne protikomunistične milice (italijan-

ska MVAC) oz. vaških straž štejele okrog 6100 mož, razporejenih v 107 postojankah."

V prispevku o domobranstvu na Primorskem pa Boris Mlakar poudarja, "da je protirevolucionarno vodstvo v Ljubljani pri organiziranju domobranstva na Primorskem imelo le malo uspeha. Enote Slovenskega narodnega varnostnega zbora, kot se je domobranstvo imenovalo na Primorskem, so do poletja 1944 dosegle število do 2.000 pripadnikov. Porazdeljeni so bili v 16 čet, ki so večinoma opravljale stražarsko, policijsko in propagandno službo. Pozneje so se čete združile v I. slovenski udarni polk s štirimi udarnimi bataljoni. Ti bataljoni so pozimi in spomladi leta 1945 sodelovali v ofenzivah proti enotam partizanskega 9. korpusa, predvsem na območju Trnovskega gozda. Sicer pa je primorsko domobranstvo s svojim kulturnim in prosvetnim delovanjem doseglo precejšnje uspehe v izrinjanju italijanskega in fašističnega vpliva."

POSVOJITEV NA DALJAVO

Škofijska karitas Koper je ob tednu otroka sklenila pozitivni projekt *Posvojitev na daljavo*, ki ga koordinira od leta 1993. V ta namen je pripravila 10.000 zgibank z geslom *Postanimo žarek upanja otrokom v stiskah*. Posvojitev na daljavo pomeni, da se posameznik, družina, organizacija, župnija ali skupina ljudi odloči, da bo za določenega otroka vsak mesec za eno leto nakazala na žiro račun Škofijske karitas Koper 5.000 tolarjev. Karitas bo poskrbela, da bo denar prišel v prave roke.

Še vedno so med nami otroci brez staršev, bolni, invalidi, brez doma ali pa živijo v zelo težkih gmotnih razmerah. Za pomoč enemu od teh otrok v stiski je potrebno le izpolniti pristopno izjavo, ki je sestavni del zgibanke, in dobiti boste v podpis pogodbo s podatki otroka, katerega boste pomagali. Na Slovenskem je v ta projekt vključenih 52 darovalcev, ki pomagajo 78 otrokom in mladostnikom po Sloveniji in v tujini.

Informacije nudi pisarna Škofijske karitas Koper na tel. št. 00386 65 24555.

OLAJŠAVE ZA NEKATERE NAJEME

DAMJAN HLEDE

Zakon št. 431 z dne 9. decembra 1998, ki je reformiral zakonodajo o najemih stanovanj, je predvidel uvedbo posebnega odbitka Irpef za najemnike z nizkim osebnim dohodkom, ki so sklenili najemniško pogodbo za prvo stanovanje. Glede na to olajšavo je zakon 133/99 določil nekatere splošne smerice, podrobneje pa je pooblastil vlado, naj v roku štirih mesecev z zakonom preloži že na davčno leto 1999 odbitek Irpef za najemnike, katerega uvedba je bila v začetku predvidena le z davčnim letom 2000.

Z ozirom na olajšave za leto 1999 je vlada izvedla pooblastilo z zakonom št. 327 z dne 17. avgusta 1999, ki je bil objavljen v Uradnem listu št. 221 z dne 20. septembra 1999. Uvodoma je treba vsekakor pojasniti in upoštevati, da je zakon, ki je reformiral stanovanjske najeme, uvedel dve vrsti najemniških pogodb: pogodbe, za katere je določitev najemnine prost, in pogodbe s t.i. "dogovorjeno najemnino". Prva oblika pogodbe mora trajati najmanj štiri leta, ob izteku teh se trajanje, razen nekaterih slučajev, podaljša za isto obdobje. Drugo obliko pogodb morajo stranke skleniti v skladu s specifičnimi dogovori med organizacijami gradbene lastnine in najbolj reprezentativnimi organizacijami najemnikov. Ti

najemi (razen tistih, ki so le prehodnega značaja) morajo trajati najmanj tri leta, ob izteku katerih, če se stranki ne zmenita za obnovo pogodbe in najemodajalec ne da svoje odpovedi (ki je možna, tako kot v prvi obliki pogodbe, le v nekaterih primerih), se podaljšajo še za dve leti.

Zakon št. 327/99 je sedaj določil, da veljajo davčne olajšave samo za najemnike z "dogovorjeno najemnino", torej za tiste, ki so sklenili drugo obliko zgoraj opisanih pogodb. Odločitev je sicer precej vprašljiva, saj so ponavadi potrebnejši varstveni najemniki, ki se morajo takorekoč podrediti "prosti" najemniki. Še bolj zato, ker ne zakon 431/98 ne zakon 133/99 nista predvidela nobene tovrstne omejitve za koriščenje olajšav.

Poglejmo sedaj podrobneje še nekatere značilnosti te olajšave: olajšave, tako kot je predvidel že zakon 133/99, pristojijo že za leto 1999. Koristi jih lahko, le kdor uporablja stanovanje v najemu kot svoje poglavito stanovanje, in sicer sorazmerno s časom v letu, ko je stanovanje v najemu bilo res poglavito. Olajšava obstoji v naslednjem odbitku od davka na dohodek: 320.000 lir za najemnike, katerih letni dohodek ne presega trideset milijonov lir, in 160.000 lir za najemnike z letnim dohodkom med trideset in šestdeset milijoni lir.

V KRMINU MEDNARODNI POSVET O AGENDI 2000

Evropska zveza je pred nekaj meseci sprejela reformo evropske kmetijske politike, ki so jo poimenovali Agenda 2000. Gre za osnovno spremembo filozofije, s katero je doslej Evropa vodila kmetijsko politiko, saj je ta politika temeljila na zagotavljanju zajamčene minimalne cene za kmetijske pridelke. To je privedlo do hudih težav s presežki posameznih kultur oz. do sporov na mednarodnem tržišču. Ob vsem tem se je do sedanjega kmetijska politika v glavnem obrestovala za kmete v nižinskem svetu, medtem ko ostali, zaradi težjih pedoklimatskih pogojev in razmer, niso mogli koristiti določenih ugodnosti in podpor.

Agenda 2000 spreminja torej osnovni koncept. Pri splošnih naj ne bi dodeljevali na osnovi zajamčene cene za pridelke, ampak upoštevajoč dejanske razmere, v katerih delujejo kmetje, oz. panoge, s katerimi se ukvarjajo. Nova kmetijska politika bo torej v kratkem nastopila in prav zato je Akademija za evropska vprašanja Furlanije-Juljske krajine iz Gorice ob koncu minulega tedna priredila v Krminu tridnevni posvet na temo *Agenda 2000 in njene posledice v kmetijstvu*.

V sejni dvorani palače Locatelli, kjer je sedež krminskega županstva, so se za predavalno mizo zvrstili ob domačih predstavnikih oblasti in ob kmetijskih strokovnjakih pre-

davatelji iz širšega srednjeevropskega prostora. Tako sta že prvi dan po uvodnih nagovorih župana iz Krmina Paselija in župana občine Brda Mužiča spregovorila še predsednik Akademije za evropska vprašanja F-Jk prof. Illusi ter predsednik Evropske hiše iz Nove Gorice prof. Jelen. O kmetijskem vprašanju s krajevnege, deželnege in evropskega gledišča sta govorila deželni odbornik za kmetijstvo Giorgio Venier Romano in predsednik ustanove Europea International Karlheinz Wilke.

Samo Agendo 2000 in perspektive, ki jih prinaša za kmetijstvo, so analizirali v petek, 8. t.m., ko so razni izvedenci, kot so prof. Marangon z videmske univerze, dr. Pietrasanta iz bruseljske direktorije za kmetijstvo in ribolov,

dr. Ewald višji svetnik pri bavarskem ministrstvu za kmetijstvo, direktor vinarskega poskusnega centra pri ustanovi ERSA dr. Colugnati, svetovalec občine Brda za čezmejno sodelovanje Izidor Simčič ter še vsedržavni koordinator ustanove Europea dr. Murolo iz Salerna in direktor krminske zadruške kleti Soini ter dr. Gonçalves, predsednik Portugalskega centra za evropska vprašanja iz Madeire, orisali svoje izkušnje in poglede na razvojne možnosti, ki jih prinaša nova evropska kmetijska politika.

Sobotna, zaključna predavanja pa so bila namenjena možnostim čezmejnega sodelovanja zlasti glede vina in upravljanja z vodnim bogastvom. Uvodno predavanje je imel bivši podtajnik pri ita-

lijanskem ministrstvu za kmetijstvo prof. Prestamburgo ter še mag. Vodopivec, vodja živilskega laboratorija pri Kmetijsko-verterinarskem zavodu v Novi Gorici, in župan avstrijskega mesteca Maria Wört dr. Lanner ter še v imenu goriške pokrajine, njen podpredsednik Brancati. Tridnevni posvet pa je zaključil ravnatelj Akademije za evropska vprašanja Furlanije-Juljske krajine iz Gorice prof. Baissero, ki je povzel glavne teme in jih strnil v kar spodbuden zaključek. Evropska Agenda 2000 bo res nekakšna delavnica, a važno je, da je evropska politika spremenila svoj pogled na primarni sektor, ki ob oskrbovanju prebivalstva s hrano opravlja tudi obče koristno funkcijo ohranjanja posejlosti teritorija in urejenosti krajine, kar je posredno izrednega pomena tudi za druge dejavnosti, kot sta turizem in splošni razvoj družbe.

POSVET V TRSTU

INVESTIRANJE NA MADŽARSKEM: UGODNOSTI IN PROBLEMI

IVAN ŽERJAL

V petek, 8. t.m., je v Starhotelu Savoia Excelsior v Trstu potekal posvet na temo *Investiranje na Madžarskem*, ki ga je priredila družba Business International. Le-ta se ukvarja s svetovanjem, informiranjem in raziskovanjem in je

povezana z grupo *The Economist*. Družba Business International je posvet priredila v sodelovanju z madžarskim konzulatom in pod pokroviteljstvom občine Trst.

Na Madžarskem je prisotnih preko 1.500 italijansko-madžarskih mešanih družb, kar predstavlja okoli 1,7-1,9 milijarde ameriških dolarjev investicij in preko 30.000 zaposlenih. Od vseh teh družb je približno 400, majhnih in srednjih podjetij, ostale pa so povečini komercialne družbe. 80 odstotkov teh družb je aktivnih na področju tekstilne industrije oz. oblačil, vsaj 10 do 12 odstotkov jih je prisotnih na področju obutve, ostala pa delujejo v mehanski industriji in na področju kmetijstva in jestvin. Italija je tretji trgovski partner Madžarske, lani je izmenjava znesla 3.264 milijard ameriških dolarjev (19,3 odstotkov več kot leta 1997). Sicer je Madžarska v najboljšem položaju glede možnosti za vstop v Evropsko zvezo, tako zaradi gospodarske rasti kot zaradi izpolnjevanja njenih pogojev.

Madžarska torej predstavlja velik izziv glede možnih investicij. To velja zlasti za srednja in majhna podjetja, ki predstavljajo zelo živahno realnost ravno na italijanskem severovzhodu. Od tod odločitev, da se priredi posvet o možnostih investiranja na Madžarskem ravno v Trstu, ki predstavlja stičišče med Evropsko zvezo ter srednjo in vzhodno Evropo. Zato so se ga, poleg seveda gostitelja, tržaškega župana Riccarda Illyja ter drugih pomembnih osebnosti italijanskega gospodarstva, kot npr. predsednika družbe Generali Alfonsa Desiate, udeležili tudi madžarski

minister za gospodarstvo Attila Chikan, generalni direktor družbe ITD Tibor Melega, madžarski veleposlanik v Rimu Attila Gecse, državni podsekretar v madžarskem ministrstvu za prevoze Sandor Spakievics in drugi.

Med vsemi možnostmi, ugodnostmi in problemi, o katerih je tekla beseda na petkovem posvetu, je treba omeniti poudarek, ki so ga mnogi od prisotnih gostov dali na pomen infrastrukture oz. povezav med italijanskim severovzhodom in Madžarsko. Ko bo ta problem rešen, se bo tudi izmenjava med Italijo in Madžarsko povečala, in z njo investicije. Tu je bilo mišljeno zlasti dokončanje tako imenovanega evropskega koridorja št. 5 med Barcelono in Kijevom, ki bi moral teči tudi po ozemlju Slovenije. Izgradnja koridorja št. 5 mora imeti prioriteto pred vsemi drugimi načrti, zlasti kar se tiče izgradnje oziroma posodobitve avtocestnega in železniškega sistema. V tem oziru je tržaški župan Riccardo Illy opozoril na zamudne, ki so, kar se tiče železniške povezave, tudi precej hude in med drugim kritiziral npr. načrte o okrepitevi železniške povezave med Kopro in Ljubljano ter med Reko in Madžarsko, ki po njegovem mnenju odtegujejo sredstva, ki bi bila potrebna za dokončanje koridorja št. 5. Sicer so madžarski predstavniki dejali tudi, da gradnja železniške proge, ki bo povezovala Slovenijo in Madžarsko, poteka pospešeno in da utegne po njej steči promet že leta 2001. Tudi za Madžarsko pa je prvenstvenega pomena dokončanje koridorja št. 5.

NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU V LJUBLJANI

SODOBNA ELEKTRONIKA

JURIJ PALJK

Tak je bil naslov že 46. sejma, pravzaprav mednarodne razstave profesionalne elektronike, telekomunikacij, RTV difuzije, opreme za proizvodnjo, sestavnih delov, funkcijskih enot in materialov, visokih tehnologij in znanja, ki je potekal na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču od 4. do 8. oktobra in ga je otvoril slovenski minister za znanost in tehnologijo dr. Lojze Marinček.

Na sejmu, ki je eden najvažnejših te vrste v Srednji Evropi, so se letos predstavili številni proizvajalci elektronike in elektronskih delov iz 27 držav z vsega sveta. Kar 240 podjetij se je predstavilo neposredno, 302 podjetij pa je bilo prisotnih na sejmu s svojimi proizvodi prek svojih zastopnikov. Leto so na hektar velikem razstavem prostoru prikazali najnovejše dosežke sodobne elektronike.

Kot je bilo pričakovati, je bilo tudi letos v ospredju vse, kar je v tesni ali posredni zvezi s telekomunika-

cijami. Zato so prednjačili ponudniki prenosnih telefonov, se pravi mobilne telefonije, ki je v zadnjem času tudi v Sloveniji v velikem porastu. Veliko razstavljalcev je prikazovalo avtomatizacijo za merilno elektrono in industrijsko avtomatizacijo, na ogled pa so bile tudi komponente le-teh. Seveda si je obiskovalec lahko ogledal tudi vse možne zadnje novosti s področja satelitske in kabelske televizije, digitalne in laserske tehnike, ni pa manjkala niti zabavna elektronika, ki v svetu dobiva vedno več privržencev; o njej izvedenci trdijo, da bo poleg mobilne telefonije, satelitske televizije v prihodnjem stoletju največji posel. Prav tako je bilo dosti razstavljalcev, ki so prikazovali pisarniško avtomatizacijo, na sejmu pa so se predstavile tudi vse najpomembnejše revije s področja elektronike in telekomunikacij, ki izhajajo v Sloveniji in jih je iz leta v leto več.

Največ razstavljalcev je bilo seveda iz Slovenije, takoj za njimi pa so bili Nemci in ZDA, medtem ko se je iz

Italije predstavil neposredno samo en proizvajalec elektronike, posredno pa še petnajst drugih.

Preprost obiskovalec, ki nima za seboj študija elektronskega inženirstva, seveda na sejmu ni gledal zapletenih sistemov avtomatizacije reševanja velikih težav v tovarnah, ampak je gledal, kaj je novega na področju računalništva in pa seveda Hi-Fi tehnike, ter tako imenovanega Home theatre, ki je sestavljen iz imenitne televizije in možnosti mora ta biti s ploščatim ekranom, petih zvočnikov in dobrega digitalnega satelitskega sprejemnika in ojačevalca, DVD tehnika; tudi CD in radijski sprejemnik sta dobrodošla, vse to pa lahko še nadgradiš z digitalno video kamero, računalnikom in še s čim. Tako imaš doma več kot le kino.

Na sejmu pa je družba Pegaz International iz Ljubljane, ki se je predstavila na "standu" skupaj z znamenitim Rikohom, prikazala novost digitalnega tiska, ki bo mnoge ljubitelje likovne umetnosti dodobra zmedla. Preprosto povedano je to takole: foto-

graf te posname z digitalnim fotoaparatom, le-tega poveže z računalnikom, za katerim računalničar-umetnik-mojster na zaslonu tvoj portret lepo obdela, kot se mu zljubi in hoče. Ko je on končal, gre vse to v bližnji večji tiskalnik in iz njega pride akvarel, za katerega niti najboljši likovni kritiki ne morejo takoj reči, da je digitalno tiskan in ne portret umetnika, narejen s čopičem...

V Ameriki ta stvarca že deluje in polni mošnjičke umetnikom, ki vedo, kako se tej reči streže; deluje, da je veselje, nabavljajo pa jo tudi vsi večji muzeji, od Louvra, Prada pa vse do Tate Gallery... Ko boste vanje zavili, ne boste trdno prepričani, da na stehah visijo olja ali pa akvareli!

GOSPODARSTVO

ZMAGA JADRNIC TUTTATRIESTE! PO PRIZIVU

SOLIDARNOST MED UPOKOJENCI V KMETIJSTVU

V Bocnu se je konec septembra zaključil mednarodni posvet o upokojencih v kmetijstvu. Gre za stvarnost, ki jo v Zahodni Evropi predstavlja 20 milijonov upokojenk in upokojencev, ki so - v kolikor morejo - še vedno aktivni vzdrževalci urejenosti okolja oz. so s svojim dosedanjim delom prispevali, da ima velik del evropskih dežel videz kulturne krajine, ki že sama po sebi pomeni veliko vrednoto in zanimivost. Na posvetu je bila izpostavljena volja širše evropske družbe, da se ohrani posejnost podeželja in zlasti goratih območij. Izoblikovali so zato predlog, da bi prišlo do ureditve redne socialne službe in pomoči za ostarele na podeželju. Poskrbeli naj bi za zdravstveno oskrbo na domu in redno pomoč onemoglim in ošibelim. Tako naj bi med drugim ustvarili nekakšno delovno ekipo, ki bi ostarelim in osamljenim kmetom pomagala pri težjem kmečkem delu. To socialno službo naj bi uskladjali na evropski ravni in na tej ravni naj bi tudi organizirali povezovanje, da bi res prišlo do podpore potrebnim. Ob koncu posveta so izoblikovali poseben delovni odbor, ki bo zadolžen, da pripravi Skupno evropsko predstavništvo organizacije upokojenih kmetov in kmetič - Seniores. Ob italijanskih združenjih upokojencev v kmetijstvu so se posveta udeležili tudi predstavniki Belgije, Danske, Francije, Avstrije in Slovenije, ki so že pristopili k delovnemu odboru. Načelni pristanek k povezovanju pa so izrazile še Nemčija, Velika Britanija, Grčija, Španija in Irsko.

31. BARCOLANA V ZNAMENJU POLEMİK IN REKORDNEGA ŠTEVILA JADRNIC

FOTO KROMA

31. izvedba Barcolane, kot tradicionalno imenujemo regato za jesenski pokal, je v nedeljo, 10. t.m., dosegla svoj vrhunec. To je bil namreč tekmovalni dan, na katerem se je pomerilo rekordno število 1.858 jadrnic. Zmagovalka je tržaška jadrnica Tuttatrieste!, ki je regato osvojila zaradi odločitve žirije, ki je sprejela priziv tržaške posadke.

Na cilj je namreč kot prva prispela jadrnica Riviera di Rimini (zmagovalka lanske 30. Barcolane), ki je prehitela Tuttatrieste!, Adria.com, Gaio Legend, Esimit, Viharnik in druge. Tržaški skipper Vasco Vascotto pa je vložil priziv zaradi domnevnega nekorektnega manevriranja Riviere di Rimini. Žirija mu je dala prav, tako da je bil končni red naslednji: na prvo mesto je pri-

šla Tuttatrieste!, druga je bila Adria.com, tretja pa Gaia Legend. Riviera di Rimini, ki je bila zmagovalka na morju, je za kazen zdrknila na 45. mesto. Sicer pa se zadeva ni končala tu. Tudi posadka Riviere di Rimini je kasneje vložila priziv z zahtevo, naj se opravi tehtanje zmagovite tržaške jadrnice. Tako se nadaljuje kreganje o tem, kdo je resnični zmagovalec 31. Barcolane, o kateri so sedaj mnogi mnenja, da ne simbolizira več olimpijskega ideala, po katerem ni toliko važno zmagati, kolikor nastopiti.

Kako pa so se odrezale slovenske jadrnice? Tu je mišljena predvsem trikratna zmagovalka Barcolane, Gaia Legend, ki jo je tudi tokrat krmaril Mitja Kosmina. S tretjim mestom je Kosmina zmerno

zadovoljen, tudi zaradi razmer, v katerih je regata potekala in ki so bile ugodnejše za jadrnice drugačnega tipa, kot je Gaia Legend. Že drugič zapored je namreč zavlada- lo brezvetrije, ki je priredilteje regate (jadrno društvo Barcola-Grignano) prisililo, da so skrajšali progo. Druga slovenska jadrnica, ki je ciljala na visoko uvrstitev, in sicer Viharnik krmarja Dušana Puha, pa je bila šele deveta. Zelo zadovoljni pa so bili na krovu jadrnice Esimit Slovenija & Furlanija-Julijaska krajina, ki je sad skupnega projekta med Gorico in Novo Gorico. Esimit, ki je nastopila z mešano posadko (sedem članov je bilo Italijanov, sedem pa Slovencev), je bila na letošnji regati peta (na cilj so sicer prišli šest), tako da se je zo-

pet uvrstila med pet najboljših in zmagala v svoji kategoriji. Vsekakor je bila letošnja Barcolana nadvse uspešna promocija za Esimit, ki je ob uradni predstavitvi na predvečer regate doživela prisotnost slovenskega zunanjega ministra Borisa Frleca in predsednika deželne vlade F-Jk Roberta Antonioneja v znamenju dobrega sosedstva in sodelovanja med Slovenijo in našo deželo.

Sicer je Barcolana že zdavnaj prerasla prvotni športni oz. jadrski okvir. Postala je namreč večdnevna manifestacija, ki je zadobila poleg športnega tudi gospodarski, medijski, kulturni in tudi politični pomen. V bistvu je bil cel teden pred nedeljsko regato v znamenju raznovrstnih pobud in koncertov, ki so jih oblikovali tudi nekateri sloviti italijanski glasbeniki, kot npr. skupina Elio e le storie tese ali pa pevka Carmen Consoli. Poleg že omenjenih Frleca in Antonioneja pa naj omenimo še prisotnost na regati italijanskega ministra za prevoze Tiziana Treuja in drugih vidnih predstavnikov iz političnega in gospodarskega življenja (v zasebni obliki je bil prisoten tudi slovenski minister za evropske zadeve Igor Bavčar). Navzoča so bila tudi za druga "zveneča imena": tako sta se Barcolane udeležila sloviti italijanski jadrlec Giovanni Soldini in smučarka Deborah Compagnoni z zaročencem Alessandrom Benettonom.

IŽ

ZGIBANKA ZA OTROKE S PODATKI O NAŠIH DRUŠTVIH

Združenje slovenskih športnih društev v Italiji je tudi letos izdalo zgibanko, ki vsebuje podrobne podatke o naših športnih društvih. Zgibanka je namenjena predvsem predšolskim in osnovnošolskim otrokom, ki se ne ukvarjajo aktivno s športom, saj bodo morda v tej zgibanki našli spodbudo za zdravo športno udejstvovanje. Ker pa se včasih tudi zgodi, da obiskuje slovenski otrok izvenšolske dejavnosti v italijanskem okolju, menijo pri ZSSDI-ju, da je prav, da je seznanjen tudi s široko ponudbo, ki jo nudijo slovenska športna društva v Italiji. V zgibanki so našeta društva, ki so včlanjena v ZSSDI, dalje vsebuje naslove naše krovne športne organizacije, seznam odbornikov njenega vodstva in seznam panog, ki so na razpolago otrokom v pokrajinah Trst, Gorica in Videm. To so: balet, hokej, jadrnanje, karate, kolesarstvo in gorsko kolesarstvo, košarka, kotalkanje, lo-kostrelstvo, namizni tenis, nogomet, odbojka, planinstvo, plavanje, rokanje, smučanje, splošna telovadba, športno ritmična gimnastika, športni ribolov, tek na smučeh, tenis, kajak, orodna in športno ritmična telovadba. V seznam so vključena imena odgovornih za otroško dejavnost in telefonske številke. ZSSDI v teh dneh deli zgibanko po slovenskih osnovnih šolah; če pa bi kdo želel podrobnejše informacije, se lahko obrne na tajništvo v ul. Cicerone 8, vsak dan od pon. do petka od 8. do 16. ure.

OBVESTILO

ŠZOLYMPIA obvešča, da se je pričel tečaj otroške telovadbe in minivolleya, ki poteka v telovadnici Slovenskega športnega centra v Gorici na Dre-voredu 20. septembra 91. Trenjgi potekajo ob torkih in četrkih od 16. do 18. ure. Za informacije lahko kličete na tel.: 0481 538960, 0481 882360 (Vanja Černic) in 0481 32310 (ob urah vadbe).

PREGLED ŠPORTNEGA DOGAJANJA NA GORIŠKEM

VAL SIDERIMPES BLIŽE FINALU

IGOR COTIČ

Pozornost goriških ljubiteljev odbojke je bila minuli konec tedna usmerjena na nastop obeh valovih šesterek, ki sta v okviru prvih polfinalnih tekem deželnega pokala igrali s spremenljivo srečo. Valovci so namreč morali v Štandrežu priznati premoč ekipe Pallavolo Trieste, Safranove varovanke pa so se v Sovodnjah veselile uspeha nad ekipo Terme d'Arte, saj so z doseženo zmago naredile pomemben korak k velikemu finalu. Valovke so s čistim izidom 3:0 premagale ekipo, ki v bližajočem se prvenstvu C lige meri visoko, in tako upravičeno potrdile, da tudi one sodijo v ožji krog favoritinj za napredovanje v višjo ligo. Prihod Rusinje Svetlane Safranove (na sliki), dobitnice zlate medalje na olimpijskih igrah leta 1980 v Moskvi, je nedvomno vnesel novoga elana v žensko ekipo in njena vloga je tako trenerke kot igralke že

daje vidne uspehe. Valovke so se na tej tekmi še posebej izkazale v obrambi, učinkovite pa so bile tudi z napadalnih mest.

Valovci so proti Tržačanom, ki jih poznavalci odbojke uvrščajo med najresnejše kandidate za prestop v višjo ligo, zaigrali pod svojimi sposobnostmi. Nasprotnikom so se trdno upirali, a v odločilnih trenutkih niso znali reagirati in obrniti izid tekme v svojo korist. Da bi strli moč Tržačanov, bi morali Jerončičevi varovanci uspešneje ubraniti nasprotnikove napade in pokazati bolj preudarno igro v napadu. Podajac Simon Černic je tako ocenil nastop domače šestere: "Ekipa Pallavolo Trieste je s prikazano igro dokazala, da sodi med glavne favorite za prestop v B2 ligo, saj razpolaga z visokimi in izkušenimi igralci, ki so že nastopili tudi v višjih ligah. Naši napadalci so s težavo prodirali v nasprotnikovo polje, saj so bili tržaški bloki zelo

lepo postavljeni in uspešni. Na naši strani pa so se vrstile napake in tudi obrambne vrste se niso držale trenerjevih navodil. Vsekakor se približujemo zaželjeni formi, naša stopnja uigranosti raste, tako da bo v prvenstvu tudi nasprotnik s takšnim potencialom, kot je tržaška ekipa v našem dometu. Mislim, da smo v primerjavi z lansko sezono močnejši, saj smo s prihodom Gravnarja in s posledičnim premikom Radettija na center veliko pridobili tako v napadu kot v obrambi. Če k temu dodam še zelo dobro vzdušje, ki vlada v ekipi, so razlogi za optimizem povsem upravičeni."

V prvi amaterski ligi so naši predstavniki dosegli vse možne razplete, ki obstajajo v svetu nogometa. Sovodnjenci so na gostovanju proti Fincantieriju zapustili igrišče poraženi (0:1), Mladost pa je ponovila izid prejšnjega kola, ko se je srečanje zaključilo brez zadetka. Najuspešnejši

FOTO BUMBACA

so tokrat bili nogometaši štandreške Juventine, ki so na domačih tleh premagali Opicino z 1:0.

PRIHODNJE KOLO

NOGOMET / PRVA AMATERSKA LIGA (17. oktobra): Juventina-Zaule, Pro Romans-Mladost, Sovodnje-Pro Cervignano.

IGRALNIŠTVO: OBČINE PROTI MINISTRU

V Novi Gorici, Kopru, Piranu in Sežani so zavrnili vključitev v posebno fundacijo, ustanovljeno pri ministrstvu za malo gospodarstvo in turizem, v kateri bi zbirali in razdeljevali sredstva iz koncesijskih dajatev od igralništva. V javnih občinah je nekaj tednov potekala polemika o značaju fundacije, ki pa je brez pravne podlage. Pristojni minister je nekaj časa celo grozil, da občinam, ki se ne bi včlanile v fundacijo, ne bodo izplačali deleža iz koncesijskih dajatev igralnic. Na to grožnjo se je najbolj ostro odzval novogoriški župan, ki je ministru zagrozil, da ga bo prijavil sodišču, če ne bo spremenil stališča. Uspeh je bil takojšen. Občinam, ki so skladno z zakonom o igrah na srečo in z dopolnjeno uredbo o določitvi zaokroženih turističnih območij upravičene do deleža denarja iz igralniških koncesijskih dajatev, so 30. septembra izplačali prvi obrok koncesijskih dajatev, ki so jih družbe za prirejanje iger na srečo vplačale v septembru.

DOSJE MITROKHIN BURI DUHOVE

OCCHETTO: "NISMO PREKINILI S PRETEKLOSTJO"

Toliko razpiti dosje Mitrokhin, ki med drugim vsebuje imena domnevnih italijanskih vohunov in informaterjev nekdanje sovjetske obveščevalne službe KGB, ni več nobena skrivnost. Po mnogih oklevanjih so pristojne oblasti v ponedeljek, 11. t.m., objavile njegovo vsebino. V dosjeju najdemo imena nekaterih znanih politikov in časnikarjev, kot so Armando Cossutta, zdaj predsednik Stranke komunistične prenove, katere predstavniki so v vladi, bivši socialistični tajnik De Martino, komunist Emanuele Macaluso, časnikar Jaš Gawronski, ki je zdaj parlamentarec Berlusconijevega gibanja, in še nekateri drugi. Zadeva je dvignila veliko prahu in je terše bo predmet strankarskih ter političnih špekulacij. Nobena skrivnost seveda ni, da je najmočnejša komunistična partija v zahodnem svetu, ka-

kršna je bila KPI, imela tesna stike s Sovjetsko zvezo in njenimi službami. Da je iz Moskve neposredno ali posredno prejela tudi denar, je bilo prav tako znano. "Tresla se je gora, rodila pa se je miš", je ob objavi dosjeja dejal novi predsednik Ljudske stranke Castagnetti in morda ni daleč od resnice.

"Italijanski komunisti niso nikdar prekinili s preteklostjo", je izjavil nekdanji glavni tajnik KPI in tudi njen likvidator, poslanec Achille Occhetto, ki je bil nato ustanovitelj Stranke demokratične levice (PDS). Kakor hitro je bil objavljen dosje Mitrokhin, je v intervjuju za milanski *Corriere della sera* dejal: "Preteklost se je skušala le naličkati, medtem ko bi morali o svoji preteklosti pogumno izreči sodbo, pojasniti, kako stvari stojijo, ne pa jih pomesti pod preprogo, kot še vedno pri-

poroča Francesco Cossiga, češ da bi to koristilo tako stari KD kot stari KPI. Toda v zadnjih letih je tako na desnici kot na levi prevladala restavracija: vsi so proti novostim". "Moja stranka (Levi demokracija) je v zadnjih letih naredila preveč napak", je še dejal Occhetto. "Največjo napako pa predstavlja dejstvo, da po padcu berlinskega zidu naša stranka ni resno razmislila o svoji preteklosti. Sam sem se za to zaman zavzemal, zdaj pa vidimo posledice. Iznemajda smo se vmili v obdobje hladne vojne. Ker levica ni resno razmislila o svoji preteklosti, je naredila veliko uslugu desnici. »Hrast« naj resno premisli na predvečer svojega kongresa: imamo opravka s politikom, ki pred novim tisočletjem ne zna ničesar povedati in ne zna spregovoriti mladim. Obrniti je treba stran, preden bo prekasno".

DL

SINDIKAT SLOVENSKE ŠOLE SPOROČA

TEČAJ ZA NAŠE ŠOLNIKE

Sindikata slovenske šole želi posredovati bralcem naslednje informacije v zvezi z dvoletnim podiplomskim univerzitetnim tečajem, ki bo usposabljal za poučevanje na nižjih in višjih srednjih šolah.

Tržaška in videmska univerza sta za akademsko leto 1999/2000 organizirali tečaj, katerega zaključni državni izpit usposablja tečajnike za poučevanje na srednjih šolah. To novost je predvideval že zakon št. 341 iz leta 1990, ki ga je dopolnil Odlok predsednika republike št. 470 z dne 31.07.1996.

Na podlagi teh zakonov je že v lanskem akademskem letu stekel univerzitetni študij, ki bo usposabljal za poučevanje v otroških vrtcih in osnovnih šolah.

Redni in izredni natečaj za pridobitev usposobljenosti za poučevanje na šolah vseh vrst in stopenj, ki sta bila razpisana v aprilu oz. juliju in avgustu letos, sta torej zadnja tovrstna in ju bodo pristojni organi izpeljali v naslednjih mesecih; v Uradnem listu dne 12. oktobra 1999 je objavljen razpored pisnih izkušenj za redni natečaj, skoraj sočasno pa bi se morala začeti tudi obvezna predavanja, ki jih bo skrbništvo organiziralo za kandidate, ki so se prijavili na izredni natečaj.

V nadaljnjem bosta torej štiriletni univerzitetni študij za vzgojitelje in učitelje ter dvoletni podiplomski tečaj za profesorje srednjih šol edini možnosti za doseg usposobljenosti za poučevanje.

Podiplomski tečaj za profesorje obsega 1000 ur, po 500 ur na leto. Razdeljen je na teoretični in praktični del. Vsak tečajnik bo lahko oproščen določenega števila ur tečaja glede na študijski in službeni kurikulum. Število tečajnikov pa je omejeno na 180 za vsako izmed dveh deželnih univerz. Vstopni izpit v obliki testa bo med 10. in 16. novembrom 1999. Na tržaški univerzi je 10% mest pridržanih za učno osebo slovenskih šol, in sicer za vsako predmetno področje, ki združuje več natečajnih razredov. V razpisu piše, da bo prvi letnik skupen za vse tečajnike.

Vpisovanje za vstopni izpit zapade 29. oktobra 1999. Obojstrano prošnjo nudi in sprejema tajništvo tržaške univerze, trg Evrope, 1., in sicer pri okencu z napisom *Esami di Stato, Scuole di specializzazione* v drugem nadstropju, in sicer ob ponedeljkih in četrkih od 15.15 do 16.15 ter ob torških in petkih od 9. do 11. ure. Informacije nudijo tudi po telefonu na št. 040-6763101 / 6763181/6763094 oziroma 800236916.

Informacije nudita tudi urada Sindikata slovenske šole v Trstu (tel. 040-370301) ter Gorici (0481-82613).

S 3. STRANI

"NARAVA, ČUDOVITA MOJSTRICA..."

Kar pa ne pomeni, da ne delam portretov, da ne slikam naselij, aktov, tihožitij, šopkov cvetja... (se nasmeje); no, vidite, pa sva spet pri naravi, brez katere zares ne morem, ker sem majhen, zelo majhen del nje, in morda tudi zato, da se čutim polnega in v sebi mirnega. Zato toliko hodim v naravo in jo rad slikam. Kot rad slikam tudi delo človeka v njej, ker me to veže na goriške korenine, na naše kmetije, na naše prekrasne borjače in me spominja na ganjke, pod katerimi sem v Vrtojbi kot fantič iskal kamenčke in se igral z lešniki in orehi ter z mamo skupaj v procesiji gledal žene, zavite v črne obleke, ki so se pred nami izgubljale v jutro ali v večer. Rad imam Goriško in svoje korenine, tu sem doma, pa čeprav sem nekaj časa preživel v Trstu, na katerega sem tudi navezan, saj sem se tam veliko družil s slovenskimi likovniki. Najbolj pa sem srečen in v miru s seboj, ko lahko slikam v naravi ali pa v ateljeju dokončujem tisto, kar sem si zabeležil v skicirko. Če se vrnem h kolegemu slikarjem, bi rad rekel samo to, da spoštujem vsakogar in vse njegovo delo, a to le v primeru, če vem, da gre res za slikarja in ne za nastopača, ki ne zna narediti niti s svinčnikom ene same dobre risbe, ki ne pozna tehnike olja, tempere, ki nima torej osnovnega znanja, a se vede nepošteno in vseeno slika stvari, za katere je sam prepričan, da so umetnost. Ponavljam: če ni srca in notranjega miru ter harmonije v umetniku, tudi slika ne more biti dobra. Slikar je lahko nemiren, toda ta nemir mora znati skladno in harmonično odsliskati na platno, odtisniti na grafični list ali pa zgneti v žgano glino, izklesati v kamnu itd. V tem vidim največji problem prave poplave sodobnih abstraktnih umetnikov, ki razstavljajo tudi take stvari, za katere takoj vidiš, da nimajo globlje vrednosti tudi zaradi nepoznavanja abecede slikarstva; in po mojem je črka A slikarskega znana prav risba.

Še nekaj besed o razstavi v centru Bratuž.

(Globok vzdih in nato smeh.) Ta razstava je bila velik problem, ker smo z organizatorji morali odločiti tematsko razstavo. Sam sem si želel razstaviti slike s Havajev, ki zahtevajo velike in lepe razstavne prostore, kakršni so tisti v centru Bratuž. Upam, da mi bo prej ali slej to

tudi uspelo. S predsednico Kulturnega centra Lojze Bratuž prof. Franko Žgavec in njenim sodelavcem smo dva dobra popoldneva pregledovali, kaj bi v Bratužu razstavili. Ker pa je tisočletnica prve omembe Gorice tik pred vrati, sta me prepričala, naj razstavim goriške vedute in briške motive ter nekaj slik Vipavske doline; naj naredimo torej razstavo o Gorici, Goriški in goriškem človeku. Najprej sem se obotavljal, ker sem bil prepričan, da nimam dovolj olj na platno za tako razstavo; ni namreč enostavno imeti šestdeset umetniških del na isto temo. Res pa je, da sem zadnji dve leti veliko slikal na Goriškem in v okolici, nekaj pa že v preteklosti. Vesel sem bil ideje, ki sta mi jo organizatorja razstave dala, in upam, da bo razstava pustila za seboj neko sled, lep in trajnejši spomin. Vesel sem namreč, če ljudje uživajo ob mojih delih, če so veseli mojih slik. Kot sem tudi vesel, da sem prvi v Gorici napravil ob tisočletnici omembe Gorice razstavo o njej in Goriški. Veliko število ljudi na sami otvoritvi razstave pa tudi priča o tem, da pri nas ljubimo naravo, svoje mesto in čudovito okolico. To je lepo, to me zelo veseli, ker pomeni, da smo na svoje korenine Goričani še navezani, da se nismo še popolnoma izgubili v vsakdanjem vrvežu današnjega prehitrega in razčlovečenega življenja, kjer velja predvsem imeti veliko denarja in pozabljamo na sočloveka, na srčno kulturo in dobrososedske vezi, na solidarnost, dobroto, vrednote torej, na vse tisto, kar dela življenje lepše in človeka vredno. Vesel bom, če bo kdo na razstavi ob gledanju mojih slik začutil tudi svojo zavezanost naravi in prostoru, v katerem živimo. Pri nas je lepo, a lepoto je potrebno videti in to povsod. Gotovo jo skozi denar težko vidiš. Poskusite si dati na oči dva kovanca in videli boste, da ste v popolni temi... Organizatorjem sem hvaležen za razstavo, ker sem se lahko kot sin Goriške oddolžil rojstnim krajem in prijateljem, ki tu živijo na obeh straneh meje, tako Slovencem kot prijateljem Italijanom in Furlanom. Če bo razstava prinesla samo en lep in nov kamenček v mozaik večjega in srčnejšega sožitja med vsemi, ki živimo v teh prelepah krajih, bom še najbolj vesel. Upam, zares upam, da bo tako!

RUSKO-ČEČENSKI SPOPAD

SPET PREIZKUŠNJA ZA MEDNARODNE SILE

VIDA VALENCIČ

Svetovna šahovnica je tako široka, igralcev, ki hočejo zmagati partijo, pa toliko, da ni igre nikoli konec. Na vseh kontinentih gori, česar se dejansko zavedamo šele v današnjem tehnologiziranem času, ko je informacija od koderkoli takoj dostopna. Seveda je prav ta dostopnost nam oddaljenega - in večkrat tujega - sveta eden od razlogov za zahtevo po intervenciji zunanjih enot. Globalnost zahteva doslednost na vseh področjih.

Prav gotovo je treba sam pojem zunanje posega na novo definirati; svetovna ravnanja so se radikalno spremenila, prav zaradi tega pa enostranski poseg ene države in njenih somišljenic ne more biti več utemeljen. Svet najbolj potrebuje preureditev Organizacije Združenih Narodov, njene politike in njenega načina posega. Najbolj seveda taka organizacija rabi balansiranje moči, še vedno se namreč otepa vseh zgočih vprašanj, ki nimajo zavetnikov - tako je npr. vprašanje Kurdiv.

Ravno tako je v tej pobližinski fazi potrebna prenovitev Severnoatlantskega zavezništva. Nato se širi na Vzhod, ravno zaradi tega je Čečenija uradno zaprosila za vojaški poseg Zahoda v svojem večnem spopadu z Rusijo. Nedvomno je Kavkaz na robu humanitarne katastrofe, Čečenija je "kalno morje, v katerem nenehno ribarijo nezadovoljni čečenski po-

veljniki" (Branko Soban), a narhija je prevzela vse sfere, zaradi nenehnih ruskih obstreljevanj in letalskih napadov pa Čečenijo zapušča vedno več ljudi.

Čečenski predsednik Mashadov je jasno izrazil svoje programe: nadeja si ustanoviti neko skupno čečensko-rusko komisijo, odbor za vzpostavitev miru na ozemlju ter računati na tuje opazovalce. Čečensko-ruska komisija je ravno tako utopična kot zopetna vzpostavitev Sovjetske zveze, zato ni dvoma, da tudi sam Mashadov vanjo malo verjame. Do intervencije zveze Nato po vsej verjetnosti še dolgo ne bo prišlo - če bo slednja sploh možna - saj bi to pomenilo zelo konkretno možnost tretje svetovne vojne in direktnega spopada Zahod - Rusija. Ne glede na to, koliko čečenski predsednik zagotavlja, da so islamski teroristi popolnoma izven kontrole in nezaže-

ljen parazit v čečenski družbi, dejstvo je, da je država v njihovem primeru, zaradi česar je v Rusiji že razširjen neumen stereotip "Čečen - banditi".

Situacija se vedno bolj zaostreje, ruski generali ne bodo klonili pred ničimer, to pa zaradi sle po maščevanju izgube pred tremi leti, do potrebnih rusko-čečenskih razgovorov verjetno ne bo prišlo, ker celotno rusko zakulisje dela proti temu, tolpe islamskih in drugih skrajnežev bodo zaradi ruskih obstreljevanj na ozemlju vedno bolj razgrete in vedno manj pod državno kontrolo, mednarodna skupnost pa bo temu le pasivna priča. Klanje se nadaljuje, "genocid, katerega je bil in je žrtev čečenski narod, se v jeziku svetovnih politikov imenuje ruska notranja zadeva" (Aslan Mashadov). Dostop informacije je torej sam sebi namen.